

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης
Master Thesis

Επιπτώσεις της Πανδημίας COVID – 19 στην Εκπαίδευση

Impacts Of COVID – 19 On Education

Επαμεινώνδας Κωστέας / Epameinondas Kosteas

A.M. / R.N. :«20153»

Ειδικές Εκδόσεις / Special Publications:

No. 2020460

Αθήνα, 2022
Athens, January 2022

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ & ΚΡΙΣΕΩΝ

POST GRADUATE PROGRAM
ENVIRONMENTAL, DISASTER & CRISES MANAGEMENT STRATEGIES

Μεταπτυχιακή Διατριβή Ειδίκευσης Master Thesis

Επιπτώσεις της Πανδημίας COVID – 19 στην Εκπαίδευση

Impacts Of COVID – 19 On Education

Επαμεινώνδας Κωστέας / Epameinondas Kosteas

A.M. / R.N. :«20153»

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Δρ. Αντωνάρακου Ασημίνα
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Λέκκας Ευθύμης
Καθηγ. ΕΚΠΑ

Δρ. Λόζιος Στέλιος
Αναπλ. Καθηγ. ΕΚΠΑ

«Ειδική_Επ_Καθοδήγηση»

Ρούκας Δημήτριος
Στρατιωτικός Ιατρός - Ψυχίατρος

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	i
Περίληψη	iii
Abstract	iv
Ευχαριστίες.....	v
Κατάλογος Πινάκων	vi
Κατάλογος Εικόνων	vii

Εισαγωγή	8
-----------------------	----------

Κεφάλαιο 1. Ορισμοί..... 9

1.1. Γενικοί Ορισμοί.....	9
1.1.1. Ενδημική	9
1.1.2. Έξαρση	9
1.1.3. Επιδημία	10
1.1.4. Πανδημία	10
1.2. Υγεία	10
1.2.1. Ψυχική υγεία	10
1.2.2. Στρες.....	11
1.2.3. Άγχος	11
1.2.4. Κατάθλιψη.....	12
1.2.5. Κορωνοφοβία και κορωνοφοβικό άγχος.....	12
1.3. Ιστορικό πανδημίας Covid-19.....	13

Κεφάλαιο 2. Εκπαίδευση..... 15

2.1. Ορισμός	15
2.2. Ιστορικό εξέλιξης	15
2.3. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση	16
2.4. Τρόποι μάθησης	17

Κεφάλαιο 3. Προβλήματα και Δυνατότητες Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση..... 18

3.1. Προβλήματα.....	19
3.1.1. Ψηφιακό Χάσμα	19
3.1.2. Η μάχη της Κάμερας	20
3.1.3. Κοινωνικό - οικονομικό παράγοντες	21
3.1.4. Εισβολή ανθρώπων και κατοικιδίων	21
3.1.5. Ψηφιακή επάρκεια.....	21
3.1.6. Αξιολόγηση	21
3.1.7. Φόρτο εργασίας	22
3.1.8. Συμβατότητα	22
3.2. Δυνατότητες	22
3.2.1. Ευελιξία.....	23
3.2.2. Προσβασιμότητα	23
3.2.3. Αλληλεπίδραση	23
3.2.4. Εξοικονόμηση πόρων	24
3.2.5. Ατομικό στυλ	24
3.2.6. Κάλυψη κενών θέσεων.....	25
3.3. Μαθητές με ειδικές ανάγκες.....	25
3.3.1. Ανακοίνωση UNESCO	26

3.3.2.	Συστάσεις Π.Ο.Υ.	27
3.3.3.	Ενέργειες υπουργείου	27
3.3.4.	Συμπεράσματα για ΑμεΑ.....	28
Κεφάλαιο 4. Ερωτηματολόγιο		29
4.1.	Σκοπός.....	29
4.2.	Τύπος Έρευνας.....	30
4.3.	Ανάλυση Ερωτηματολογίου.....	31
4.3.1.	Ερωτηματολόγιο - Γενικές Ερωτήσεις.....	31
4.3.2.	Ερωτηματολόγιο – Μέσα και Τεχνολογία.....	31
4.3.3.	Ερωτηματολόγιο – Ψυχολογικοί Παράγοντες	32
Κεφάλαιο 5. Ανάλυση Έρευνας		33
5.1.	Ανάλυση Πληθυσμού - Συμμετεχόντων	33
5.1.	Μέσα και Μέθοδοι Εκπαίδευσης.....	36
5.2.	Ψυχολογικοί Παράγοντες	38
5.2.1.	Προβλήματα στον ύπνο	39
5.2.2.	Δυσκολία στη χαλάρωση.....	40
5.2.3.	Αίσθημα Κόπωσης.....	41
5.2.4.	Ψυχολογική Κατάσταση και Καθημερινότητα.....	42
5.2.5.	Πανδημία και Επιδόσεις στην Εκπαίδευση	45
5.2.6.	Πανδημία και Εκπαίδευση κατ' οίκον.....	46
Κεφάλαιο 6. Ανάλυση Απαντήσεων και Συσχετισμός.....		52
6.1.1.	Βαθμός Ψυχολογικού Επηρεασμού.....	52
6.1.2.	Ανάλυση Πληθυσμού με βάση το Βαθμό Ψυχολογικού Επηρεασμού	60
6.1.3.	Εκπαιδευτές και Εκπαιδευόμενοι.....	62
Κεφάλαιο 7. Συμπεράσματα		71
Βιβλιογραφία		73
Παράρτημα Α. Ερωτηματολόγιο		76

Περίληψη

Η παρούσα εργασία εκπονείται στο πλαίσιο προγράμματος σπουδών, με σκοπό την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου από το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, στις Στρατηγικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο νέος κορονοϊός (COVID-19) εισέβαλε στη ζωή και την καθημερινότητα εκατομμυρίων ανθρώπων σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αναμφισβήτητα κολυμπάμε σε αχαρτογράφητα νερά και το αποτέλεσμα της όλης προσπάθειας όσο αφορά τις ψυχολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις, η έκταση, η ένταση και η διάρκεια των φαινομένων δεν μπορούν ακόμη να εκτιμηθούν με ακρίβεια. Η πανδημία Covid-19 έχει πλήξει την ανθρωπότητα επηρεάζοντας πολλούς τομείς της ζωής μας όπως την ψυχολογική, την κοινωνική καθώς και το πεδίο της εκπαίδευσης. Αυτό που δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι ότι, εκπαιδευτικοί και μαθητές κλήθηκαν να προσαρμοστούν άμεσα στις νέες απαιτήσεις και καλούνται να συνεχίσουν σε ένα περιβάλλον εκπαίδευσης το οποίο έμοιαζε να έχει πρόσκαιρο χαρακτήρα.

Οι τρόποι εκπαίδευσης που επιλέχθηκαν για την αντιμετώπιση του φαινομένου ήταν πολλοί, άλλοτε πετυχημένοι και άλλοτε αποτυχημένοι. Με εμφανή κάποια από τα αποτελέσματα, στις περισσότερες των περιπτώσεων, υποστηρίζονται ακόμα και τώρα οι νέοι αυτοί τρόποι εκπαίδευσης είτε γιατί δαπανήθηκαν τεράστια ποσά προς αυτή την κατεύθυνση, είτε γιατί τελικά οι νέοι αυτοί τρόποι είναι αποτέλεσμα της τεχνολογίας και αργά ή γρήγορα θα οδηγούμασταν σε αυτό.

Στην πτυχιακή, θα γίνει προσπάθεια αποτύπωσης των επιπτώσεων του COVID-19 στην εκπαίδευση και των επιπτώσεων που ενδεχομένως θα έχει στα επόμενα χρόνια. Η δυσκολία έγκειται στο ότι δυστυχώς οι επιπτώσεις αυτές δεν είναι άμεσα εμφανείς και τα αποτελέσματά τους θα κληθούμε να τα αντιμετωπίσουμε τα επόμενα χρόνια. Σίγουρα όμως, όπως και σε κάθε νέα διαδικασία, δεν υπάρχουν μόνο θετικές ή αρνητικές εκφάνσεις αλλά πολλοί παράγοντες που σχετίζονται μεταξύ τους.

Θα παρατεθούν γενικοί ορισμοί περί πανδημίας, εκπαίδευσης και υγείας. Θα καταγραφούν τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της νέας μεθόδου και θα διανεμηθεί ερωτηματολόγιο προκειμένου να απαντήσουν διάφορες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι δάσκαλοι, καθηγητές αλλά και ενήλικες εκπαιδευόμενοι, ώστε να αποτυπωθεί μια σφαιρική εικόνα περί εκπαίδευσης, στην εποχή της πανδημίας, με απώτερο σκοπό να εντοπιστούν οι επιπτώσεις στην ψυχολογία τους άρα και στην απόδοσή τους.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαίδευση, Εκπαιδευτική διαδικασία, Covid – 19, Πανδημία, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας

Abstract

The present work is prepared in the framework of a study program, with the aim of obtaining a postgraduate degree from the Postgraduate Program in Environmental, Disaster and Crisis Management Strategies of the National and Kapodistrian University of Athens.

The new corona virus (COVID-19) has invaded the lives and daily lives of millions of people around the world. Undoubtedly we swim in uncharted waters and the result of all the effort in terms of psychological and social effects, the extent, intensity and duration of the phenomena cannot yet be accurately estimated. The Covid-19 pandemic has affected humanity affecting many areas of our lives such as psychological, social as well as the field of education. What we must not forget is that teachers and students were called upon to adapt immediately to the new requirements and are called upon to continue in an educational environment which seemed to be of a temporary nature.

The training methods chosen to deal with the phenomenon were many, sometimes successful and sometimes unsuccessful. With some obvious results, in most cases, these new ways of education are still supported, either because huge sums of money have been spent in this direction, or because in the end these new ways are the result of technology and sooner or later we would be led to it.

In the dissertation, an attempt will be made to capture the effects of COVID-19 on education and the effects it may have in the coming years. The difficulty lies in the fact that unfortunately these effects are not immediately apparent and their effects we will be called upon to face in the coming years. But surely, as in any new process, there are not only positive or negative aspects but many interrelated factors.

General definitions of pandemic, education and health will be provided. The advantages and disadvantages of the new method will be recorded and a questionnaire will be distributed in order to answer various social groups such as teachers, educators and adult learners, in order to capture a global picture of education in the pandemic era, with the ultimate goal of identifying effects on their psychology and therefore on their performance.

Keywords: Education, Educational process, Covid - 19, Pandemic, Distance education, World Health Organization

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ την οικογένειά μου για την αμέριστη στήριξη σε ότι και αν κάνω.

Ευχαριστώ το φίλο μου για την πολύτιμη βοήθειά του.

Ευχαριστώ Αυτόν που είναι πάντα δίπλα μου.

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 5-1	Στοιχεία συμμετεχόντων στην έρευνα	34
Πίνακας 5-2	Τόπος μόνιμης κατοικίας κατά την πανδημία	35
Πίνακας 5-3	Διαχωρισμός Εκπαιδευτών από Εκπαιδευόμενους.....	36
Πίνακας 5-4	Μέσα ενημέρωσης για τη νόσο του Covid-19	37
Πίνακας 6-1	Ταξινόμηση γενικού πληθυσμού ανάλογα με το βαθμό που επηρεάστηκε ψυχολογικά	55

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 3-1	Levels of Digital Divide in Schools (Adapted from Hohlfeld Et.).....	20
Εικόνα 5-1	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 15.....	38
Εικόνα 5-2	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 16.....	40
Εικόνα 5-3	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 17.....	40
Εικόνα 5-4	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 18.....	41
Εικόνα 5-5	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 19.....	42
Εικόνα 5-6	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 20.....	43
Εικόνα 5-7	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 21.....	44
Εικόνα 5-8	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 22.....	45
Εικόνα 5-9	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 23.....	46
Εικόνα 5-10	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 24.....	46
Εικόνα 5-11	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 25.....	47
Εικόνα 5-12	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 26.....	48
Εικόνα 5-13	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 27.....	49
Εικόνα 5-14	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 28.....	50
Εικόνα 5-15	Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 30.....	51
Εικόνα 6-1	Κατηγοριοποίηση συμμετεχόντων με βάση το πόσο επηρεάστηκε η ψυχολογική τους κατάσταση γενικά	54
Εικόνα 6-2	Απεικόνιση κατανομής πληθυσμού Ομάδας Β.....	56
Εικόνα 6-3	Απεικόνιση κατανομής Ομάδας Β σχετικά με την εκπαίδευση.....	58
Εικόνα 6-4	Απεικόνιση κατανομής Ομάδας Β σχετικά με τις δυσκολίες στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.....	59
Εικόνα 6-5	Γραφική απεικόνιση των τεχνικών χαρακτηριστικών Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων	64
Εικόνα 6-6	Γραφική απεικόνιση προσαρμοστικότητας Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων	65
Εικόνα 6-7	Βαθμός ψυχολογικού επηρεασμού ανά κατηγορία ατόμων.....	66
Εικόνα 6-8	Ποσοστιαία κατανομή των 3 κατηγοριών με βάση το βαθμό του ψυχολογικού επηρεασμού	67
Εικόνα 6-9	Κατανομή απαντήσεων σχετικά με τον επηρεασμό των επιδόσεων και την κατ' οίκον εκπαίδευση.....	69

Εισαγωγή

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι αφενός να αποτυπώσει τον τρόπο με τον οποίο τα εκπαιδευτικά συστήματα εγχώρια και διεθνώς κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 και αφετέρου μέσα από πρωτόγνωρες διαδικασίες να αναδείξει την αναγκαιότητα μετάβασης σε ένα νέο περιβάλλον μάθησης και διδασκαλίας. Γίνεται προσπάθεια αποτύπωσης των αποτελεσμάτων αυτής της σχετικά νεοεισαχθείσας διαδικασίας στις εκπαιδευτικές δομές κάθε οργανισμού και παράλληλα παρατίθενται οι δυσκολίες καθώς και οι ευκαιρίες που αναδείχθηκαν μέσω των μεθόδων αντιμετώπισης των lockdowns. Ως μεθοδολογία συγγραφής επιλέχτηκε η «συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας» μέσω της οποίας χρησιμοποιήθηκαν έρευνες και δημοσιεύσεις από την Ελλάδα και το εξωτερικό ώστε να εξαχθούν έγκυρα συμπεράσματα.

Τέλος, διεξήχθη έρευνα η οποία διήρκεσε 58 ημέρες και συγκεκριμένα από τις 11 Οκτωβρίου 2021 μέχρι και τις 8 Δεκεμβρίου 2021 και σε αυτή συμμετείχαν συνολικά 145 άτομα, άνω των 18 ετών. Χρησιμοποιήθηκε η «Google Forms» (<https://docs.google.com/forms>) και το ερωτηματολόγιο διενεμήθη με όλους τους τρόπους κοινωνικής δικτύωσης στην προσπάθεια να ερευνηθεί μεγαλύτερο εύρος της επικράτειας.

Κεφάλαιο 1. Ορισμοί

1.1. Γενικοί Ορισμοί

Οι όροι ενδημικό, έξαρση, επιδημία και πανδημία υποδηλώνει πόσο συχνό είναι το υπό εξέταση φαινόμενο, σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο, σε σχέση με το πόσο συχνή ήταν η εμφάνισή του σε παλαιότερη εποχή. Χρησιμοποιούνται συχνά για να περιγράψουν λοιμώξεις και καταστάσεις όπως η υπέρταση, ο καρκίνος, η βία ή ακόμη και θετικές ή ευεργετικές συμπεριφορές που μπορούν επίσης να περιγραφούν με τον ίδιο τρόπο. Αυτές οι κατηγορίες βασίζονται κυρίως στον αριθμό των περιπτώσεων μιας πάθησης σε σύγκριση με τον αναμενόμενο αριθμό περιπτώσεων σε μια δεδομένη χρονική στιγμή και στο πόσο πολύ έχουν εξαπλωθεί τα περιστατικά γεωγραφικά.

1.1.1. Ενδημική

Αναφέρεται μια κατάσταση με παρουσία σε αρκετά σταθερό, προβλέψιμο ποσοστό μεταξύ μιας ομάδας ανθρώπων, οι οποίοι μπορεί να είναι κάτοικοι μιας πόλης ή μεγαλύτερων περιοχών όπως χώρες ή ηπείρους. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν ελονοσία στην Αφρική, κοκκιδιοειδομυκητίαση στις νοτιοδυτικές Ηνωμένες Πολιτείες και βόρειο Μεξικό, δάγκειο στις τροπικές και υποτροπικές περιοχές και ηπατίτιδα Β΄ παγκοσμίως. Αν και τα ποσοστά είναι υψηλότερα στην Ασία και την Αφρική (υψηλή ενδημικότητα) από ό, τι στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική (χαμηλή ενδημικότητα).

1.1.2. Έξαρση

Είναι η κατάσταση κατά την οποία υπάρχει ξαφνική αύξηση του αριθμού των ατόμων με πάθηση μεγαλύτερη από την αναμενόμενη, είτε υπάρχουν περισσότερες περιπτώσεις ενδημικής κατάστασης από ό, τι αναμενόταν, είτε η κατάσταση εντοπίζεται κάπου που δεν ήταν πριν οπότε ένα μεμονωμένο κρούσμα μπορεί να είναι ένα ξέσπασμα. Οι εστίες περιορίζονται σε σχετικά μικρές περιοχές. Παραδείγματα περιλαμβάνουν τη χολέρα μετά τον σεισμό της Αϊτής το 2010, οι τροφιμογενείς ασθένειες όπως εστίες *Escherichiacoli* που σχετίζονται με μαρούλι και το μοσχαρίσιο κρέας, πολλαπλές επιδημίες Έμπολα σε διάφορες αφρικανικές χώρες και ιλαρά μεταξύ των μη εμβολιασμένων παιδιών που επισκέφθηκαν ένα θεματικό πάρκο των ΗΠΑ το 2015.

1.1.3. **Επιδημία**

Χαρακτηρίζεται η έξαρση που εξαπλώνεται σε μια μεγαλύτερη γεωγραφική περιοχή. Τα παραδείγματα περιλαμβάνουν τον ιό Ζίκα που ξεκίνησε στη Βραζιλία το 2014 και εξαπλώθηκε στο μεγαλύτερο μέρος της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής. Το ξέσπασμα Έμπολα 2014-2016 στη Δυτική Αφρική, το οποίο ήταν αρκετά μεγάλο για να θεωρηθεί επιδημία καθώς και η κρίση οπιοειδών στις ΗΠΑ.

1.1.4. **Πανδημία**

Είναι μια επιδημία που εξαπλώνεται παγκοσμίως. Η πιο γνωστή είναι η ισπανική γρίπη του 1918, κατά την οποία μολύνθηκε περισσότερο από το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού και σκότωσε περίπου 50 εκατομμύρια ανθρώπους. Υπήρξαν αρκετές πανδημίες γρίπης από το 1918, το 1957, το 1968 καθώς και ο H1N1 το 2009.

Άλλα παραδείγματα περιλαμβάνουν τη βουβωνική πανώλη (ο Μαύρος Θάνατος) τον 14ο αιώνα, τον ιό του οξέος αναπνευστικού συνδρόμου (SARS) το 2003 και τον ιό HIV/AIDS.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση της κατάστασης. Δύο από τους πιο σημαντικούς είναι το πόσο εύκολα μεταδίδεται η κατάσταση από το ένα άτομο στο άλλο, οι μετακινήσεις των ανθρώπων, ιδιαίτερα μέσω των ταχέως κινούμενων μέσων όπως αεροσκάφη. Οι λοιμώξεις με αυτό τον τρόπο μπορούν και μεταφέρονται αστραπιαία σε ολόκληρο τον κόσμο μέσα σε λίγες ώρες. (Grennan, 2019)

1.2. **Υγεία**

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.) υγεία είναι «Μια κατάσταση πλήρους σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας». Δεν εξασφαλίζεται μόνο από τη μη ύπαρξη ψυχικών διαταραχών αλλά καθορίζεται από μια σειρά κοινωνικοοικονομικών, βιολογικών και περιβαλλοντικών παραγόντων οι οποίοι σαφώς αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιαστικό κομμάτι της υγείας μας.

1.2.1. **Ψυχική υγεία**

Η ψυχική μας υγεία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ατομική μας αλλά και τη συλλογική μας ικανότητα να αλληλεπιδρούμε, να σκεφτόμαστε και να κερδίζουμε τα προς το ζην. Το ψυχικά υγιές άτομο, είναι σε θέση να συνειδητοποιεί τις ικανότητές του, να αντιμετωπίζει το σύννηθες στρες, να εργάζεται παραγωγικά και να μπορεί να συνεισφέρει στην κοινότητά του. Υπό αυτό το πρίσμα, η προστασία και η αποκατάσταση της ψυχικής υγείας θεωρείται ζωτικής σημασίας, όχι μόνο από το ίδιο το άτομο αλλά και των κοινωνιών σε ολόκληρο τον κόσμο. (WHO, 2018)

Οι παράγοντες που επηρεάζουν κατά κύριο λόγο την ψυχική μας υγεία είναι ένα πολυπαραγοντικό αποτέλεσμα διαφόρων επιδράσεων στην καθημερινότητά μας, κατά τις οποίες ο κάθε ένας από εμάς συμπεριφέρεται και αντιδρά διαφορετικά. Σίγουρα όμως ένα περιβάλλον που προστατεύει και σέβεται πολιτικά, κοινωνικοοικονομικά αλλά και πολιτιστικά δικαιώματα, αποτελεί θεμελιώδες υπόβαθρο για υψηλά επίπεδα ψυχικής υγείας.

Σύμφωνα πάντα με τον Π.Ο.Υ τρόποι προαγωγής της ψυχικής υγείας που αφορούν την εκπαίδευση είναι:

- Παροχή σταθερού περιβάλλοντος εκπαίδευσης
- Υποστήριξη προγραμμάτων ανάπτυξης των παιδιών και νέων
- Δραστηριότητες προαγωγής της ψυχικής υγείας στα σχολεία
- Νόμοι κατά των διακρίσεων. (WHO, 2018)

1.2.2. **Στρες**

Αποτελεί μια φυσιολογική ανθρώπινη αντίδραση, κατά την οποία ο οργανισμός μας έρχεται αντιμέτωπος με στρεσογόνους παράγοντες και το νευρικό μας σύστημα εκκρίνει ορμόνες που σχετίζονται με το στρες όπως είναι η αδρεναλίνη και η κορτιζόλη. Κατά τη διαδικασία αυτή, αυξάνονται οι καρδιακοί παλμοί, η αναπνοή επιταχύνεται λόγω της αύξησης της αρτηριακής πίεσης με αποτέλεσμα το άτομο να αυξάνει τη δύναμη και την αντοχή του με απώτερο σκοπό να ελαχιστοποιήσει το χρόνο αντίδρασής του στα διάφορα ερεθίσματα.

Στην περίπτωση την οποία ένα άτομο αντιδρά κατ' αυτόν τον τρόπο σε πολλά από τα καθημερινά ερεθίσματα, εμφανίζεται ο κίνδυνος του χρόνιου στρες, το οποίο επιβαρύνει σημαντικά την υγεία του όπως το καρδιοαγγειακό του σύστημα και μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην κατάθλιψη, η οποία μαστίζει μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού. (Rawsan κ.ά., 1994)

1.2.3. **Άγχος**

Κατά τη διάρκεια του άγχους, το άτομο εξωτερικεύει το αίσθημα του φόβου και της αδυναμίας όταν εμφανίζεται το αίτιο που το προκαλεί. Νιώθει αδυναμία, κίνδυνο και ότι απειλείται με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται να παραμείνει ήρεμο για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το άγχος διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Το φυσιολογικό και το παθολογικό. Το φυσιολογικό είναι μια υγιής διαδικασία, κατά την οποία το άτομο ουσιαστικά προετοιμάζεται ώστε να κάνει ότι καλύτερο μπορεί για μία επερχόμενη αλλαγή όπως είναι η πρώτη μέρα στο σχολείο. Από την άλλη, το παθολογικό άγχος προκαλεί έντονη δυσφορία, αποτελεί χρόνια διαδικασία επηρεάζοντας τη δραστηριότητα και την καθημερινότητα του ατόμου. Σε αυτή την περίπτωση, το άτομο εμφανίζει έντονη δυσφορία καθώς η διάρκεια, η ένταση αλλά και η συχνότητα των φαινομένων είναι αυτή που το διαχωρίζει σε παθολογικό στρες. (Beesdo κ.ά., 2009)

1.2.4. **Κατάθλιψη**

Σύμφωνα με τον Π.Ο.Υ περίπου 322 εκατομμύρια άνθρωποι επηρεάζονται από την κατάθλιψη και αποτελεί τη δεύτερη αιτία θανάτου στις νεαρές ηλικίες μετά τα τροχαία ατυχήματα. Τα αίτια δεν είναι σαφή και οι παράγοντες που ευθύνονται για την ανάπτυξή της είναι πολλοί. Δυστυχώς η πρόληψη δεν είναι καθόλου εύκολο να επιτευχθεί, ωστόσο η έγκαιρη αναζήτηση βοήθειας από τους ειδικούς μπορεί να προλάβει μη αναστρέψιμες καταστάσεις.

Η ψυχική αυτή νόσος, δεν διακρίνει ηλικίες, μορφωτικό ή βιοτικό επίπεδο αλλά μπορεί να επηρεάσει όλα τα άτομα όλων των ηλικιών. Τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι η είναι η απώλεια ενδιαφέροντος ή ευχαρίστησης των καθημερινών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με κακή διάθεση. Η ξαφνική και συνεχής κόπωση, οι διαταραχές στον ύπνο, οι διατροφικές διαταραχές, η απώλεια μνήμης και η επίμονη θλίψη, αποτελούν μερικά από τα συμπτώματα της συγκεκριμένης ψυχικής νόσου. Είναι πολύ πιο περίπλοκη σε σχέση με μια απλή συναισθηματική πτώση ή με εναλλαγές της διάθεσης. Θεωρείται μια σοβαρή ασθένεια και σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε αυτοκτονία.(Παράγοντες που συμβάλλουν στην κατάθλιψη, 2021)

Οι παράγοντες που κάνουν τους ανθρώπους επιρρεπείς στην κατάθλιψη είναι πολλοί και σίγουρα εξαρτάται από το ίδιο το άτομο. Εσκεμμένα θα αναφερθούν μόνο αυτοί που σχετίζονται με την καραντίνα, το Lockdown και γενικότερα με τη νόσο COVID-19.

- Το οικογενειακό περιβάλλον με κάποιο μέλος να παρουσιάζει διαταραχή της διάθεσης.
- Άγχος και ραγδαίες αλλαγές στο εργασιακό - οικογενειακό περιβάλλον.
- Υπερβολική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.
- Διατροφή και άσκηση.

Λόγω της σοβαρότητας της κατάστασης, ο Π.Ο.Υ έχει αναπτύξει σύντομα εύχρηστα εγχειρίδια μέσω των οποίων γίνεται αρχική διαχείριση του άγχους, ειδικά στο πρώιμο στάδιο, πράγμα πολύ σημαντικό για τη θεραπεία της νόσου.(WHO, 2021)

1.2.5. **Κορωνοφοβία και κορωνοφοβικό άγχος**

«Coronaphobia» είναι μια νέα φοβική τάση που παρατηρείται λόγω Covid-19. Τα πληττόμενα άτομα δηλώνουν ότι ακόμα και με την άρση των μέτρων, θα επιλέξουν να μείνουν σπίτι, νιώθοντας αγωνία για τις εξελίξεις της νόσου και ζώντας με τον φόβο μην κολλήσουν τον ιό οι ίδιοι ή τα αγαπημένα τους πρόσωπα.

Συνήθως το άτομο ανησυχεί για την αβεβαιότητα των επαγγελματικών του, τη μόλυνση από τον ιό ή φοβούμενο πιθανή απώλεια της ζωής συγγενικών του προσώπων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εγκλωβίζεται, προκαλώντας αξιοσημείωτες αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή του

και του περιβάλλοντός του. Λόγω της κατάστασης αυτής, παρατηρείται δυσκολία στη συγκέντρωση, νευρικήτητα και δυσκολία στη συγκέντρωση για μάθηση, με προφανή αντίκτυπο στην ψυχική υγεία του ατόμου.

Πιθανότατα αποτελεί παροδικό φαινόμενο και δεν θα υπάρξει συνέχειά του μετά την πάροδο της νόσου, ωστόσο αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο, το οποίο μπορεί να συσχετιστεί και να καλλιεργήσει προϋποθέσεις, για εμφάνιση των ανωτέρω φαινομένων ή νόσων όπως το άγχος και η κατάθλιψη. (Το ψυχικό αποτύπωμα της πανδημίας COVID-19, 2021)

1.3. Ιστορικό πανδημίας Covid-19

Στις 31 Δεκεμβρίου 2019, ο Π.Ο.Υ. ενημερώθηκε για περιπτώσεις πνευμονίας άγνωστης αιτίας στην πόλη Γουχάν της Κίνας. Ένας νέος κορονοϊός αναγνωρίστηκε ως αιτία από τις κινεζικές αρχές στις 7 Ιανουαρίου 2020 και ονομάστηκε προσωρινά «2019-nCoV».

Οι κορονοϊοί (CoV) είναι μια μεγάλη οικογένεια ιών οι οποίοι προκαλούν ασθένειες και κυμαίνονται από το κοινό κρυολόγημα έως πιο σοβαρές ασθένειες. Ένας νέος κορωνοϊός (nCoV) είναι ένα νέο στέλεχος που δεν είχε εντοπιστεί προηγουμένως στους ανθρώπους. Ο νέος ιός στη συνέχεια ονομάστηκε "ιός COVID-19".

Στις 30 Ιανουαρίου 2020, ο Δρ. Tedros Adhanom Ghebreyesus, Γενικός Διευθυντής του Π.Ο.Υ., κήρυξε το ξέσπασμα του νέου κορονοϊού ως έκτακτη ανάγκη δημόσιας υγείας διεθνούς ενδιαφέροντος (PHEIC), το υψηλότερο επίπεδο συναγερμού του Π.Ο.Υ. Εκείνη την εποχή υπήρχαν 98 κρούσματα και κανένας θάνατος σε 18 χώρες εκτός Κίνας.

Στις 11 Μαρτίου 2020, η ταχεία αύξηση του αριθμού των κρουσμάτων, εκτός Κίνας, οδήγησε το Γενικό Διευθυντή του ΠΟΥ να ανακοινώσει ότι το ξέσπασμα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πανδημία. Μέχρι τότε είχαν αναφερθεί περισσότερα από 118.000 κρούσματα σε 114 χώρες και είχαν καταγραφεί 4.291 θάνατοι.

Μέχρι τα μέσα Μαρτίου 2020, η ευρωπαϊκή περιοχή του Π.Ο.Υ. είχε γίνει το επίκεντρο της επιδημίας, αναφέροντας πάνω από το 40% των παγκόσμιων επιβεβαιωμένων κρουσμάτων. Από τις 28 Απριλίου 2020, το 63% της παγκόσμιας θνησιμότητας από τον ιό προερχόταν από την περιφέρεια.

Από τότε που αναφέρθηκαν τα πρώτα κρούσματα, ο Π.Ο.Υ. εργάστηκε συνεχόμενα εικοσιτετράωρα έτσι ώστε να προετοιμάσει και να υποστηρίξει τις χώρες για την αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19. Σύμφωνα με τα λόγια του Δρ Hans Henri, Περιφερειακού Διευθυντή του ΠΟΥ για την Ευρώπη, "Μέσω διαφανούς ανταλλαγής γνώσεων, προσαρμοσμένης υποστήριξης επί τόπου και σταθερής αλληλεγγύης, θα νικήσουμε τον COVID-19".(World Health Organization, 2021).

Όσον αφορά την εγχώρια εκπαιδευτική διαδικασία σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πέρασε από πολλά στάδια. Κατεβλήθη προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο αυτό, με τρόπους και μεθόδους οι οποίοι δεν απέδωσαν το ίδιο σε όλους τους εμπλεκόμενους. Το υπουργείο παιδείας από την πλευρά του, με συνεχείς ανακοινώσεις, καθόριζε το πλαίσιο λειτουργίας αλλά και τον τρόπο αντιμετώπισης διαφόρων περιστατικών νόσησης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό η αποδοτικότητα και η ψυχολογία των μαθητών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι εφαρμόστηκαν διαφορετικά μέτρα ανάλογα με τα εμφανιζόμενα κρούσματα ανά νομό και περιφέρεια. Στην προσπάθεια αυτή, σίγουρα υπήρξαν αστοχίες οι οποίες είχαν αντίκτυπο περισσότερο στους μαθητές του Δημοτικού και του Λυκείου, οι οποίοι κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μια πρωτόγνωρη κατάσταση και να κολυμπήσουν σε αχαρτογράφητα νερά.

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση επανήλθε μετά από ενάμισι χρόνο αποχής, πράγμα το οποίο πρόβαλε αδυναμίες όπως ο έλεγχος των φοιτητών για το αν πληρούν τις προϋποθέσεις εισόδου στη σχολή π.χ (εμβολιασμός, νόσηση ή μοριακού test) καθώς και προβλήματα διαχείρισης των φοιτητών στις αίθουσες διδασκαλίας λόγω συγχρωτισμού βάση του υγειονομικού πρωτοκόλλου.

Τέλος, μια άλλη πτυχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας η οποία θα πρέπει να παρατηρηθεί, είναι ότι δε δόθηκαν σε όλους τους εμπλεκόμενους ίδιες ευκαιρίες αλλά και δυνατότητες. Σε πλαίσια της Ευρώπης και ιδιαίτερα σε μια ελεύθερη αγορά εργασίας, αν δε δοθούν ίσες ευκαιρίες στη διαδικασία της εκπαίδευσης και την επαγγελματική αποκατάσταση, θα δημιουργήσει χάσμα το οποίο δύσκολα αναπληρώνεται. Αν και κάθε κράτος εφάρμοσε σε γενικά πλαίσια τις οδηγίες του Π.Ο.Υ. υπήρξαν διαφοροποιήσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία βάση της πολιτικής βούλησης, την πορεία των εμβολιασμών αλλά και των ημερήσιων καταγεγραμμένων κρουσμάτων.

Κεφάλαιο 2. Εκπαίδευση

2.1. Ορισμός

Είναι σχετικά δύσκολο να αποδώσουμε με έναν ορισμό την έννοια της εκπαίδευσης. Είναι μια πολυπαραγοντική διαδικασία και η προσπάθεια απόδοσης του ορισμού της ίσως αφήσει κενά. Μπορούμε όμως να πούμε προσεγγίζοντας πολύ κοντά ότι:

Με τον όρο εκπαίδευση, εννοούμε την αλλαγή συμπεριφοράς μέσω της παροχής παιδείας και αγωγής, μεταδίδοντας συστηματικά γνώσεις και αξίες.

Δεν περιορίζεται μόνο στον άνθρωπο αλλά εξαπλώνεται σε όλο το ζωικό βασίλειο, απολαμβάνοντας πολλά από τα ευεργετήματα όπως είναι η εξημέρωση των άγριων ζώων με πολλά οικονομικά αλλά και ψυχολογικά οφέλη για τον άνθρωπο μέσω των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με αυτά.

Η εκπαίδευση ενός ατόμου δε σταματά με την απόκτηση ενός τίτλου αλλά συνεχίζεται μέχρι το τέλος της ζωής του, κατατάσσοντάς τον ταυτόχρονα στην κατηγορία του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου. Αρκεί να σκεφτούμε ότι ο πρωτόγονος μετέδωσε τις γνώσεις του στην επόμενη γενιά ενώ ταυτόχρονα παρατηρούσε άρα εκπαιδευόταν και εκπαίδευε ταυτόχρονα.

Στη ζωή κάθε ανθρώπου, η οικογένεια είναι ο πρώτος χώρος εκπαίδευσής του και αποτελεί βασικό πυλώνα για τη γενικότερη μαθησιακή πορεία και συμπεριφορά του. Αποτελεί το εφελκυστικό ώστε να μεταπέσει με βασικές αρχές στη συστηματική εκπαίδευση όπως είναι το σχολείο, πανεπιστήμιο κλπ.

Η εκπαίδευση δε σταματά ποτέ και συνεχίζεται ανάλογα με τον κοινωνικό και εργασιακό περίγυρο του καθενός. Κάθε ένας από εμάς ανταλλάσσει καθημερινά απόψεις για οτιδήποτε τον απασχολεί, κάνοντάς τον σοφότερο. Ιδιαίτερα στις μέρες μας που μέσω του διαδικτύου μπορείς να επικοινωνείς άμεσα με οποιονδήποτε άνθρωπο στον κόσμο αλλά και μέσω ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα. (Curtis κ.ά., 2013)

2.2. Ιστορικό εξέλιξης

Πρώτα στην αρχαία Αθήνα, συνειδητοποιήθηκε η ανάγκη για ανάληψη από την πολιτεία του κόστους της εκπαίδευσης, καθώς μέσω αυτής της διαδικασίας πίστευαν ότι οι επόμενες γενιές τους ήταν άξιοι πολίτες και θα προσέφεραν τα μέγιστα στο κοινωνικό σύνολο.

Κάτω από το γενικότερο πνεύμα της αναγέννησης, η δύση ξεκινά τρομερές αλλαγές στον τρόπο της εκπαίδευσης, με κυριότερη την παύση της εκκλησίας στο να κατέχει το απόλυτο προνόμιο, σηματοδοτώντας έτσι το πνεύμα της ελευθερίας. Παράλληλα, ακμάζει το εμπόριο και η βιομηχανία, πράγμα που σηματοδοτεί την ανάπτυξη της μεσαίας τάξης. Όλα αυτά σε συνδυασμό με τη βιομηχανική επανάσταση, ωθεί την εκπαίδευση στο να εξαπλωθεί, καθώς οι εκπαιδευμένοι πλέον άνθρωποι αναλαμβάνουν σημαντικές θέσεις ανεξαρτήτου καταγωγής ή άλλων περιοριστικών παραγόντων όπως ίσχυε παλαιότερα. Η κατάσταση αυτή εξελίχθηκε και διαμορφώθηκε στη σημερινή κατάσταση, η οποία ομολογουμένως δεν είναι η ιδανική τουλάχιστον για τη χώρα μας. (Θεοδωρίδης, 2019)

2.3. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Ως Εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευση (Distance Education) ορίζεται η εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία ο εκπαιδευόμενος βρίσκεται σε μια φυσική απόσταση από τον εκπαιδευτή του, χρησιμοποιεί κάποια μορφή τεχνολογίας για να επικοινωνήσει μαζί του και έχει πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό (Simonson&Schlosser, 2009)

Όσο αφορά την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (ΑεξΑΕ), για τα ελληνικά δεδομένα, πρωτοεμφανίστηκε το 1995 και έως το 1997 υπήρξε η φάση της προσαρμογής και δειλά - δειλά μέσα από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.) χρησιμοποιείται η μέθοδος της εξΑΕ σε δύο μεταπτυχιακά προγράμματα. Έτσι λοιπόν πραγματοποιείται το ξεκίνημα μιας νέας εκπαιδευτικής διαδικασίας, με υλικό για δεκάδες χιλιάδες μετέπειτα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

«Το ανοικτό πανεπιστήμιο (και η ΕξΑΕ) ξεκίνησε τα πρώτα του βήματα όχι σε αντιδιαστολή στην υπάρχουσα στατική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος που ζητά αλλαγές για τις επόμενες δεκαετίες, αλλά ως μία δροσερή, ακίνδυνη, άγευστη και άοσμη για το εκπαιδευτικό κατεστημένο προσπάθεια»

Ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα που καλούνται να λύσουν οι εμπλεκόμενοι στην εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευση, είναι ο σχεδιασμός καθώς και η παραγωγή του εκπαιδευτικού υλικού, διότι αποτελεί τον κύριο πυλώνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με τον εκπαιδευτικό να λειτουργεί επικουρικά. Αντιθέτως στο συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης, ο διδάσκοντας εκτελεί το έργο του και το εκπαιδευτικό υλικό τον πλαισιώνει.

Τις τελευταίες δεκαετίες όμως, παρατηρείται αλματώδεις εξέλιξη όσον αφορά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, την οποία γνωρίσαμε μέσα από την ανάγκη μας λόγω πανδημίας, όμως υφίσταται εδώ και αρκετά χρόνια στο εκπαιδευτικό στερέωμα.

Μέσω της συγκεκριμένης πρακτικής, έχει παρατηρηθεί ότι τα άτομα αναπτύσσουν την πολλαπλή νοημοσύνη, η οποία αποτελεί πλέον ζητούμενο. Το άτομο μέσω αυτού μπορεί να επιλέγει, να διαχειρίζεται αλλά και να αξιολογεί τις μαθησιακές του επιδόσεις.

Τρανό παράδειγμα αποτελούν τα μαζικά ανοικτά διαδικτυακά μαθήματα(MOOCs). στον Καναδά και συγκεκριμένα στο πανεπιστήμιο Manitoba. Ξεκινώντας το 2008 και φτάνοντας το 2015, αριθμούνταν κάτι παραπάνω από 4.000 MOOCs. Η βασική διαφορά αυτής της μεθόδου

με την ΑεξΑΕ, είναι ότι πρώτα απ' όλα, όλοι έχουν την πρόσβαση στη γνώση ανεξαρτήτου ηλικίας, αρκεί να γνωρίζουν τη γλώσσα και ο ίδιος ο εκπαιδευόμενος επιλέγει ανάλογα με τις προηγούμενες γνώσεις του, τις δεξιότητές του αλλά και την εμπειρία του, τη μαθησιακή του διεργασία ανάλογα με τον αντικειμενικό του σκοπό. (Λιγούτσικου κ.ά., 2015)

Η διαδικασία αυτή είναι πολύ σημαντική για τη χώρα μας όσο αφορά την εκπαίδευση των πολιτών, διότι όπως προκύπτει από έρευνες, η Ελλάδα αποτελεί την πρώτη χώρα παγκοσμίως με τους περισσότερους αποφοίτους αναλογικά με τους εγγεγραμμένους και τέταρτη παγκοσμίως σε γενική κατάταξη. Άρα είναι εύκολα αντιληπτό, ότι πλέον η εκπαίδευση δε σταματά με την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας ή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντίθετα με το τι συνηθιζόταν παλαιότερα, ένα μεγάλο ποσοστό επιθυμεί και διευρύνει τους ορίζοντές του, ακόμα και όταν επιτύχει επαγγελματική αποκατάσταση, χωρίς περιορισμούς και όλα αυτά χάρις την τεχνολογία. (Κανελλόπουλος & Κουτσούμπα, 2017)

Άρα είναι εύκολα κατανοητό, ότι στη νέα σχετικά αυτή μορφή εκπαίδευσης, είναι ζωτικής σημασίας το να δημιουργηθεί ένα οπτικοακουστικό υλικό κατάλληλο και προσαρμοσμένο στις ανάγκες του εκπαιδευτικού κοινού. Αυτό θα το καταστήσει αυτομάτως και ως ένα επιτυχημένο εκπαιδευτικό σύστημα μέσω του επιβοηθητικού κρίκου που είναι ο διδάσκων. (Λιοναράκης, 2021)

2.4. Τρόποι μάθησης

Θέλοντας να διαχωρίσουμε τη μάθηση, ανάλογα με τον τρόπο ενεργείας της, έχουμε τις εξής μορφές:

α) Τυπική μάθηση, κατά την οποία, η διεργασία εκτελείται μέσα σε ένα τυπικό σύστημα και απευθύνεται σε συγκεκριμένο εκπαιδευτικό κοινό και πρωτίστως σε κοινό αποτελούμενο από συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα, όπως είναι το σχολείο, πανεπιστήμιο κλπ.

β) Μη τυπική, η οποία αποτελεί επιλογή του ίδιου του ατόμου και συντελείται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του, χωρίς να προσδιορίζεται ο χώρος και είναι αυτή που διαμορφώνει στάσεις, συμπεριφορές ακόμα και συνειδήσεις.

γ) Η Δια βίου μάθηση, η οποία παρέχεται σε όλες τις φάσεις της ζωής ενός ατόμου και διακρίνεται σε δια βίου εκπαίδευση και δια βίου κατάρτιση. Στην πρώτη περίπτωση περιλαμβάνονται όλες οι προσπάθειες απόκτησης γνώσης, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Απώτερος σκοπός της είναι η ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή στην ολοκλήρωση της προσωπικότητάς του, ενώ στη δεύτερη γίνεται προσπάθεια εξειδίκευσης πάνω στον επαγγελματικό τομέα. (Κανελλόπουλος & Κουτσούμπα, 2017)

Κεφάλαιο 3. Προβλήματα και Δυνατότητες Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Οι προκλήσεις που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η εκπαιδευτική κοινότητα ήταν τεράστιες. Μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα θα έπρεπε να θέσει νέες βάσεις σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Αν δε γινόταν κάτι άμεσα, υπήρχε ο κίνδυνος να ακυρωθούν σχεδόν όλες οι εκπαιδευτικές διαδικασίες, οι οποίες δεν έχουν μόνο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα λόγω της διακοπής, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται αλλά και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις από εκπαιδεύσεις που δεν θα ολοκληρωνόντουσαν ποτέ με ολέθριο αντίκτυπο στην κοινωνία, την οικονομία και την καθημερινότητά μας.

Στο σημείο αυτό, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση κλήθηκε να αντικαταστήσει την οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης, διότι σε πολλές περιπτώσεις, οι αποχωρήσεις των μαθητών ήταν βέβαιες. Το γεγονός λοιπόν ότι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως είναι οι πρόσφυγες, εκπαιδευόμενοι σε εθνικές μειονότητες, άτομα με αναπηρία και άλλοι, των οποίων το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο δεν ευνοούσε τη συνέχιση της εκπαίδευσης, συνέχισαν να εκπαιδεύονται, αποτελεί τεράστια επιτυχία διότι το ποσοστό των αποχωρήσεων ελαχιστοποιήθηκε. ('Ψηφιακό χάσμα κατά τη διάρκεια του Covid-19', 2020)

Με αφορμή την πανδημία και την αναστολή των κλασικών μορφών εκπαίδευσης, αυτή υλοποιήθηκε μέσω της εξ αποστάσεως. Όλο αυτό είχε ως αποτέλεσμα εκπαιδευτές αλλά και εκπαιδευόμενοι να αντιμετωπίσουν νέες προκλήσεις σε μια διαδικασίας η οποία στηρίζεται κατ'εξοχήν στην προσωπική αλληλεπίδραση.

Αναπτύχθηκαν δραστηριότητες, μέσω των οποίων, κυρίως οι μαθητές που διέτρεχαν κίνδυνο πρόωρης αποχώρησης, τους παρασχέθηκε δωρεάν πρόσβαση στη νέα αυτή μέθοδο, όπως είναι ηλεκτρονικές συσκευές, πρόσβαση στο internet, μετάφραση του εκπαιδευτικού υλικού στις ανάγκες του εκπαιδευόμενου (π.χ. νοηματική), ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων μέσω μαθημάτων και τέλος υποστήριξη των εκπαιδευομένων και των οικογενειών τους τόσο σε ακαδημαϊκά όσο και ψυχολογικά ζητήματα.

Όλα τα ανωτέρω έπαιξαν σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος που πιθανότατα θα δημιουργείτο, όμως τα αποτελέσματα αυτής της διαδικασίας θα διαπιστωθούν με την επιστροφή μας στην κανονικότητα. Όλη αυτή η προσπάθεια δεν θα πρέπει να αποτελεί ένα εναλλακτικό σχέδιο αλλά να παραμείνει ως μια γενικευμένη δράση και επιδίωξη ώστε το ψηφιακό χάσμα να καταπολεμηθεί κατά το μέγιστο δυνατό. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ακόμα και πριν τον Covid-19 υπήρχαν περιπτώσεις που εγκατέλειπαν την εκπαιδευτική διαδικασία λόγω τεχνικών δυσκολιών όπως αυτές που προαναφέρθηκαν. ('Ψηφιακό χάσμα κατά τη διάρκεια του Covid-19', 2020)

Αρκετά λοιπόν τα οφέλη από την εξΑΕ, αλλά παράλληλα διαπιστώθηκαν αντίστοιχες δυσκολίες οι οποίες δεν κατατάσσονται στα τεχνικά προβλήματα τα οποία μπορούν να αποκατασταθούν σχετικά άμεσα. Τα ζητήματα αυτά έχουν να κάνουν με τη φιλοσοφία της αντιμετώπισης της εκπαίδευσης αλλά και την παιδεία των συμμετεχόντων.(A Case Study of Students' and Teachers'.2020.)

3.1. Προβλήματα

3.1.1. Ψηφιακό Χάσμα

Το ψηφιακό χάσμα το οποίο απείλησε αλλά και συνεχίζει να απειλεί την εκπαιδευτική αυτή γενιά, ιδιαίτερα εν μέσω καραντίνας και διαδικτυακών μαθημάτων. Δεν έχει αποδοθεί ακριβής ορισμός και σίγουρα δεν είναι η πρώτη φορά που το συναντάμε. Αποτελεί φαινόμενο και συνδέεται άμεσα με την τεχνολογία.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ ως ψηφιακό χάσμα καλείται: «Το χάσμα μεταξύ των ατόμων, των οικογενειών, των επιχειρήσεων και των γεωγραφικών περιοχών σε διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά επίπεδα όσον αφορά τις ευκαιρίες πρόσβασης στις Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και στη χρήση του διαδικτύου για ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων» (Santiago& Organisation for Economic Co-operation and Development, 2008)

Γενικά όμως χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δυσκολία που παρατηρείται στην προσβασιμότητα στο διαδίκτυο, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών δυσκολιών όπως είναι ο εξοπλισμός και δυσκολιών όπως η έλλειψη ικανότητας και γνώσης.

Σύμφωνα με μελέτες, έχει αποδειχθεί ότι το ψηφιακό χάσμα μπορεί να προκαλέσει ακόμα μεγαλύτερες κοινωνικές ανισότητες, πράγμα το οποίο θα ήταν καταστροφικό για τις επόμενες γενιές.(Hargittai & Hinnant, 2008)

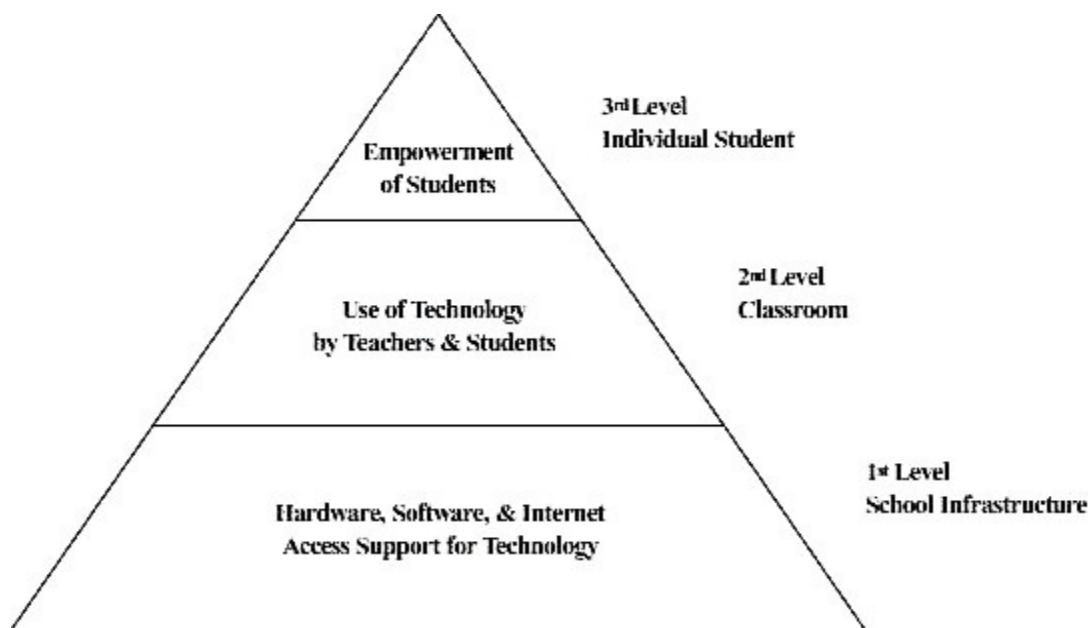
Είναι ένα θέμα πολυπαραγοντικό όπως ο διαθέσιμος χρόνος, η οικονομική κατάσταση, οι ψυχολογικοί παράγοντες καθώς και κοινωνικοπολιτικοί συνδεόμενοι με την προέλευση και κοινωνική θέση του ατόμου μέσα στην κοινωνία.

Τα επίπεδα του ψηφιακού χάσματος είναι τρία.

Ανισότητες σε σχέση με το ίδρυμα

Ανισότητα σε σχέση με την τάξη

Ανισότητα διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών (The-Educational-Digital-Divide-Matt-Harris-Ed.D.2015.)

Εικόνα 3-1 Levels of Digital Divide in Schools (Adapted from Hohlfeld Et.)

3.1.2. Η μάχη της Κάμερας

Ένα από τα πρώτα ζητήματα που ήρθαν στο προσκήνιο, ήταν η διαχείριση των προσωπικών δεδομένων και η αναφερόμενη πολλές φορές ως “ μάχη της κάμερας ”. Σε όλους τους συμμετέχοντες, παρέχεται η δυνατότητα να καταγράψουν την εκπαιδευτική διαδικασία εν αγνοία των υπολοίπων. Αυτό μπορεί να προκαλέσει τεράστια προβλήματα τόσο στην εκπαιδευτική διαδικασία όσο και σε προσωπικό επίπεδο των εμπλεκομένων. Δυστυχώς, είναι κάτι που δε μπορεί να ελεγχθεί και εξαπλώθηκε με ταχύτατους ρυθμούς εν μέσω καραντίνας και εξΑΕ.

Επιπλέον έχουν τεθεί ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας κυρίως λόγω πιθανής παρακολούθησης της εκπαίδευσης από αναρμόδια πρόσωπα. Η αναμετάδοση και η βιντεοσκόπηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας θίγει ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, επιτελείται κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας και είναι ποινικά κολάσιμα όταν δεν γίνονται με τη συγκατάθεση του δημιουργού. Όλα αυτά εγείρουν ζητήματα, τα οποία θα πρέπει να γίνει προσπάθεια από τους αρμόδιους για την επίλυσή τους. Το μόνο σίγουρο είναι ότι αν δεν υπάρχει η κατάλληλη παιδεία και ο σεβασμός απέναντι στο συνάνθρωπο δεν θα μπορέσει το συγκεκριμένο πρόβλημα να επαλειφθεί. Θα πρέπει να γίνει από όλους αντιληπτό πως το λειτούργημα της εκπαίδευσης που επιτελείται εκείνη τη στιγμή, δεν πρέπει να προσβάλλεται από κανέναν εξωγενή παράγοντα και ταυτόχρονα δεν θα πρέπει να υπάρχει μια διαρκή αίσθηση παρακολούθησης. Αν δεν γίνει προσπάθεια από όλους, δεν απομένουν πολλά περιθώρια στο νομικό πλαίσιο για περιορισμό του φαινομένου.

3.1.3. Κοινωνικό - οικονομικό παράγοντες

Όπως είναι εύκολα αντιληπτό, η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση του συνόλου των μαθητών ενός τμήματος δεν μπορεί να είναι ο ίδιος. Αυτό αποτελεί από μόνο του ανασταλτικό παράγοντα της εκπαιδευτικής διαδικασίας διότι όλοι οι μαθητές δεν έχουν εν τέλει την ίδια ικανότητα - δυνατότητα παρακολούθησης των μαθημάτων.

3.1.4. Εισβολή ανθρώπων και κατοικίδιων

Κατά τη διάρκεια μιας τηλεδιάσκεψης, υπάρχει αυξημένη πιθανότητα εισβολής ανθρώπων όπως οικογένεια, φίλοι αλλά και κατοικίδιων στο χώρο του εκπαιδευτικού ή του μαθητευόμενου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αποσπάται η προσοχή του ή ακόμα χειρότερα να διακόπτεται η διαδικασία. Δε θα πρέπει να ξεχνάμε το γεγονός ότι μια τέτοια παρεμβολή καταγράφεται και μένει για πάντα καταγεγραμμένη, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται.

3.1.5. Ψηφιακή επάρκεια

Με τον όρο ψηφιακή επάρκεια, αναφερόμαστε στο σύνολο δεξιοτήτων και γνώσεων που απαιτούνται να έχει ο χρήστης προς τον ψηφιακό κόσμο γενικότερα. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι πλέον όλοι οι μαθητές, οποιασδήποτε βαθμίδος, θα έχουν εμπλοκή με ψηφιακά μέσα και τεχνολογία ασχέτως επαγγελματικού προσανατολισμού και ειδικότητας. Το μεγαλύτερο πρόβλημα όμως δεν εστιάζεται στον εκπαιδευόμενο αλλά στον εκπαιδευτή, ο οποίος καλείται να οργανώσει το μάθημά του, με νέα δεδομένα αλλά και να διαχειριστεί πρωτόγνωρες γι αυτόν καταστάσεις για τις οποίες ουδέποτε εκπαιδεύτηκε ή αξιολογήθηκε.

3.1.6. Αξιολόγηση

Αμέσως μετά από τη διαδικασία παράδοσης ή σε τακτά χρονικά διαστήματα, ο εκπαιδευτικός καλείται να ελέγξει το επίπεδο αποστήθισης της διδαχθείσας ύλης από τους μαθητές του. Στην περίπτωση της φυσικής παρουσίας στην αίθουσα ή το αμφιθέατρο, είναι εύκολο σχετικά να ελέγξει κάποιος το επίπεδο και την απόδοση εκάστου μαθητή. Στην περίπτωση όμως της τηλεεκπαίδευσης, όχι μόνο θα πρέπει να τροποποιηθούν τα συστήματα αξιολόγησης των μαθητών αλλά είναι εξαιρετικά δύσκολο να ελεγχθεί η αντιγραφή και γενικότερα η εξαπάτηση.

Άρα λοιπόν είναι κοινώς αποδεκτό ότι τα συστήματα αξιολόγησης θα πρέπει να τροποποιηθούν αντίστοιχα, διότι οι εκπαιδευόμενοι δεν ανταποκρίνονται το ίδιο στην παρεχόμενη εκπαίδευση όπως στη δια ζώσης. Σε μία πιεσμένη χρονικά εξελισσόμενη διαδικασία όπως είναι η μεταφορά του μαθήματος στις οθόνες των μαθητών, ο εκπαιδευτικός επιβαρύνεται και με τη μετατροπή της διαδικασίας αξιολόγησης.

Επειδή όλο αυτό είναι αρκετά πιεσμένο χρονικά και δεν υπάρχει αντίστοιχη εκπαίδευση, κάποιοι από τους μαθητές βαθμολογήθηκαν με μεγαλύτερο από το βαθμό που άξιζαν και άλλοι με μικρότερο, πράγμα το οποίο αποτελεί εξίσου λάθος. Αυτό αυξάνει το αίσθημα της αδικίας μεταξύ των μαθητών, πράγμα καταστροφικό για την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

3.1.7. Φόρτο εργασίας

Η πρωτόγνωρη αλλά και αστραπιαία μεταβολή της εκπαιδευτικής διαδικασίας μετέφερε αντίστοιχα τεράστιο φόρτο εργασίας σε σχολεία, πανεπιστήμια αλλά και σε οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης. Πραγματοποιήθηκε μια πρωτοφανής διαδικασία ώστε να επιτευχθεί η ενσωμάτωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών σε πλατφόρμες, με σκοπό να επιτευχθεί πλήρης πρόσβαση από τους εκπαιδευόμενους.

Όλο αυτό, είχε ως αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να επωμίζονται την ευθύνη της μετατροπής του εκπαιδευτικού υλικού τους σε μια φιλική ηλεκτρονική πλατφόρμα, το οποίο συνεπάγεται τεράστιο οικονομικό και χρονικό κόστος για τα ιδρύματα. Σύμφωνα όμως με τους ειδικούς, το μεγαλύτερο πρόβλημα εστιάζεται στα σφάλματα που δημιουργήθηκαν, διότι εκπαιδευτικοί και εκπαιδευόμενοι καλούνταν να αντιμετωπίσουν σε πραγματικό χρόνο τις αστοχίες της σχεδίασης με ότι αυτό συνεπάγεται για τη ροή του μαθήματος αλλά και για την επαναπροσέλευση της προσοχής.

3.1.8. Συμβατότητα

Ένα πολύ μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας καλύφθηκε μέσω της τηλεεκπαίδευσης ως ένα βαθμό παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν. Υπήρξαν αλλά και υπάρχουν διαδικασίες οι οποίες επιβάλλεται να πραγματοποιούνται δια ζώσης. Αν και απαιτείται περαιτέρω ανάλυση των επιμέρους δυσκολιών ανά επάγγελμα, επιγραμματικά στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εστιάζοντας σε κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, μπόρεσαν να καλυφθούν. Ωστόσο επαγγέλματα ιατρικής φύσης και διαβαθμισμένες ενημερώσεις δεν έγιναν ποτέ, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα ανεκπλήρωτο κενό συμβατότητας του οποίου οι επιπτώσεις ήταν σε κάποιες περιπτώσεις ανεπανόρθωτες. (Adedoyin&Soykan, 2020)

3.2. Δυνατότητες

Ο νέος τρόπος εκπαίδευσης, έφερε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους αντιμέτωπους με πολλές δυσκολίες. Ταυτόχρονα όμως, έδωσε την ευκαιρία σε πολλούς ανθρώπους να εκπαιδευτούν παρέχοντάς τους ένα από τα σημαντικότερα αγαθά, την εκπαίδευση, που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα μπορούσαν να έχουν.

Η υιοθέτηση της ηλεκτρονικής μάθησης στην εκπαίδευση, έχει οφέλη καθώς πλέον θεωρείται μια από τις καλύτερες μεθόδους και έχει υιοθετηθεί από πληθώρα ιδρυμάτων. Πάρα

πολλές μελέτες που βλέπουν καθημερινά το φως της δημοσιότητας, αποδεικνύουν ότι ο τρόπος αυτός, είναι ο πλέον ενδεδειγμένος διότι μπορεί να προσαρμοστεί και να εστιάσει στις ιδιαιτερότητες αλλά και τις ανάγκες μεμονωμένων μαθητών.

3.2.1. Ευελιξία

Στα παραδοσιακά συστήματα εκπαίδευσης, οι αλλαγές στα προγράμματα σπουδών αποτελούν μια δύσκολη και περίπλοκη διαδικασία, η οποία συνήθως αποφεύγεται λόγω των πολύπλοκων διαδικασιών που απαιτούνται.

Αντιθέτως, στην ηλεκτρονική μάθηση, μπορούν να εντοπισθούν πολύ πιο εύκολα οι αδυναμίες των προγραμμάτων σπουδών, να τροποποιηθούν άμεσα και κατά συνέπεια να προσανατολιστούν στα νέα δεδομένα, όπως είναι οι απαιτήσεις συγκεκριμένου κοινού ή οι απαιτήσεις της κοινωνίας.

Βάση αυτής της δυνατότητας και σε συνδυασμό με τα πλεονεκτήματα της αυτορρυθμιζόμενης ηλεκτρονικής μάθησης, έχει παρατηρηθεί πολύ σημαντική μείωση του χρόνου μάθησης, η οποία κυμαίνεται μεταξύ του 25%-60%. (INTERNATIONAL JOURNAL OF INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY AND DISTANCE LEARNING, 2015.)

Άρα η ευελιξία αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα της εξΑΕ μέσω της οποίας παρέχεται στο χρήστη τη δυνατότητα να επιλέξει τον τόπο αλλά και το χρόνο που του ταιριάζει. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο κάθε ένας να μπορεί να διαμορφώνει τις συνθήκες αλλά και το χρόνο παρακολούθησης ενός μαθήματος. Παρέχεται η δυνατότητα ατομικού χρονοδιαγράμματος, χωρίς την επιβολή φυσικής παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Αυτό αποτελεί σημαντικό παράγοντα όσο αφορά την ψυχολογία του ατόμου, πράγμα το οποίο αυξάνει κατακόρυφα οι μαθησιακές του ικανότητες.

3.2.2. Προσβασιμότητα

Η δυνατότητα που δίδεται στην εκπαιδευτική κοινότητα μέσω των ηλεκτρονικών υπολογιστών ήταν αδιανόητη πριν από μερικά χρόνια. Έτσι λοιπόν με τη σειρά της, η ηλεκτρονική μάθηση, ενισχύει την αποτελεσματικότητα μέσω της άμεσης πρόσβασης σε τεράστιο όγκο πληροφοριών και μέσων. Λαμβάνοντας υπόψη την αμεσότητα που υπάρχει με το πάτημα ενός πλήκτρου αλλά και τη δυνατότητα να επαναληφθεί άπειρες φορές, το κατατάσσει ως ένα από τα πιο σημαντικά πλεονεκτήματα της συγκεκριμένης διαδικασίας. Έτσι, κάθε ένας από τους εκπαιδευόμενους μπορεί να παρακολουθήσει τη διδαχθείσα ύλη όσες φορές επιθυμεί.

3.2.3. Αλληλεπίδραση

Μια πολύ σημαντική παράμετρος της εξΑΕ, είναι η δυνατότητα που δίνεται μεταξύ των μαθητών για την ανάπτυξη συζητήσεων μέσω φόρουμ. Κάθε ένας από αυτούς μπορεί να

συμμετέχει σε θέματα που τον αφορούν έτσι ώστε να αναπτύσσει μέσω των συζητήσεων σχέσεις που σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν αδύνατες. Αυτό επιφέρει πολλαπλά οφέλη, με σημαντικότερο την ψυχολογική τόνωση των “έγκλειστων” λόγω καραντίνας μαθητών.

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι ηθικοί φραγμοί εξαλείφονται πιο εύκολα πίσω από την οθόνη ενός υπολογιστή, καθώς η ηλεκτρονική μάθηση παρακινεί από τη φύση της τους μαθητές να αλληλεπιδρούν με άλλους και ταυτόχρονα να σέβονται τη διαφορετικότητα των απόψεων.

Ο συνδετικός κρίκος στις περισσότερες των περιπτώσεων είναι ο παραδίδων, καθώς είναι και στη διακριτική του ευχέρεια στο κατά πόσο θα προάγει τέτοιου είδους συνεργασίες, έχοντας ως βάση πως η φύση της συγκεκριμένης διαδικασίας του δίνει πλήρως τη δυνατότητα.

3.2.4. **Εξοικονόμηση πόρων**

Ένας επίσης σημαντικός παράγοντας της εκπαιδευτικής γενικότερα διαδικασίας είναι ο οικονομικός. Για το λόγο αυτό, το υπουργείο παιδείας έχει θεσπίσει κοινωνικοοικονομικά κριτήρια παροχής ευκολιών όπως η διαμονή στην εστία σε οικονομικά ασθενέστερους φοιτητές. Με το e-learning παρέχεται η δυνατότητα μη μετακίνησης των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτικών, απαλλάσσοντάς τους από την καθημερινή μετακίνηση με ότι αυτό συνεπάγεται. Επιπρόσθετα, τους απαλλάσσει από μηνιαία οικονομική επιβάρυνση όπως διαμονή κλπ.

Μία άλλη παράμετρος της εξοικονόμησης πόρων, έχει να κάνει με την οικονομική αποδοτικότητα των φορέων οργάνωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας όπως τα πανεπιστήμια. Σύμφωνα με δημοσιοποίηση σχετικών οικονομικών στοιχείων, το πανεπιστήμιο της Βόρειας Καρολίνας το 2010 κατάφερε να εξοικονομήσει 5.000.000 δολάρια ΗΠΑ, εστιάζοντας στην ηλεκτρονική μάθηση. Οι εξοικονομήσεις αυτές δεν αφορούν μόνο εκπαιδεύσεις εκπαιδευτικών όπως συνεδρίες, αλλά περιλαμβάνουν έργα υποδομής όπως αίθουσες διδασκαλίας, φιλοξενίας κλπ. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στην Covid εποχή ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στην εκπαίδευση ήταν ο συνωστισμός, είναι εύκολα αντιληπτό να κατανοήσουμε την αναμενόμενη οικονομική απόδοση.

Επιπρόσθετα, στα ανωτέρω οικονομικά οφέλη έρχεται να προστεθεί και ο αυξημένος αριθμός φοιτητών. Σε ένα καλά οργανωμένο διαδικτυακό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχεται η δυνατότητα αυξημένου αριθμού φοιτητών με πολλαπλά οφέλη τόσο για τους ίδιους τους φοιτητές όσο και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Στην παρούσα φάση δεν εξετάζουμε αν ήταν συνειδητή επιλογή των ιδρυμάτων η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ή λύση ανάγκης, ωστόσο πρέπει να αναγνωριστούν τα οικονομικά οφέλη της διαδικασίας είτε πρόκειται για τα πανεπιστήμια είτε για τους σπουδαστές.

3.2.5. **Ατομικό στυλ**

Όπως κάθε ομιλία, διάλεξη ή ενημερωτική παρουσίαση, πρέπει να λαμβάνει υπόψη το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Ως προέκταση αυτού, κάθε εκπαιδευτικό σύστημα ή διαδικασία,

θα πρέπει να λειτουργεί με βάση το κοινό το οποίο απευθύνεται αλλά και τη διαφορετικότητα του ατόμου.

Μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης, είναι πολύ πιο εύκολο οι μαθητές να εξασκήσουν το δικό τους διαφορετικό στυλ μαθήματος, το οποίο μπορεί να διαφέρει ακόμα και από στιγμή σε στιγμή. Έτσι, δεν υποχρεούνται να παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα σπουδών το οποίο δεν είναι της αρεσκείας τους, εστιάζοντας σε ενδιαφέροντα για αυτούς θέματα.

Έτσι λοιπόν, μέσω αυτής της διαδικασίας, η εκπαίδευση προσαρμόζεται στο άτομο και όχι το άτομο στη διαδικασία, διότι υπάρχει μεγάλος βαθμός προσαρμοστικότητας σύμφωνα με τις γνώσεις, τις δεξιότητες αλλά και τις ανάγκες εκάστου μαθητή.

3.2.6. Κάλυψη κενών θέσεων

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται σε ετήσια βάση σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, είναι οι ελλείψεις σε έμπειρο διδακτικό προσωπικό. Σύμφωνα με σχετική έρευνα του Ινστιτούτου Πολιτικής Μάθησης, αποτελεί το πιο πιεστικό ζήτημα που αντιμετωπίζουν όλες οι βαθμίδες διδασκαλίας.

Σε μία τυπική μορφή μάθησης, αντιστοιχούν περί τους 17 μαθητές ανά μέλος προσωπικού, ενώ τα μαθήματα μέσω της σύγχρονης ή ασύγχρονης εκπαίδευσης, επιτρέπεται η εξυπηρέτηση χιλιάδων μαθητών, ανεξαρτήτως της φυσικής παρουσίας του μαθητή ή του καθηγητή. Αυτό έχει ως συνέπεια να μην απαιτείται τεράστιο εκπαιδευτικό προσωπικό ενώ οι υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικοί, θα μπορούν να παραδίδουν το υλικό τους σε ένα ευρύ φάσμα μαθητών. (Gupta, 2017)

3.3. Μαθητές με ειδικές ανάγκες

Μία πολύ σημαντική κατηγορία μαθητών, η οποία πολλές φορές δεν τοποθετείται στο κάδρο των επιπτώσεων της πανδημίας είναι τα άτομα με αναπηρία. Θα πρέπει να γίνει από όλους μας κατανοητό ότι σε κανένα εκπαιδευτικό σύστημα, δε χωράνε οι οποιεσδήποτε διακρίσεις, πόσο μάλλον όταν αυτές αφορούν τα ΑμεΑ (Άτομα με ειδικές Ανάγκες). Αν αναλογιστεί κανείς ότι τα άτομα αυτά αποτελούν το 15% του παγκόσμιου πληθυσμού, δεν αποτελούν μια αμελητέα ποσότητα αλλά σημαντικό ποσοστό, για το οποίο θα πρέπει να υπάρξει ειδική μέριμνα.

Όλοι γνωρίζουμε από το στενό οικογενειακό ή επαγγελματικό μας περιβάλλον, άτομα με κάποιου είδους αναπηρία. Αυτοί οι άνθρωποι παλεύουν καθημερινά για αυτά που θεωρούμε οι υπόλοιποι δεδομένα οπότε απαιτείται ο σεβασμός μας για την προσπάθειά τους και μόνο.

Οι μαθητές με ειδικές ανάγκες, αντιμετωπίζουν καθημερινά προβλήματα κυρίως κατανόησης και αντιμετώπισης των προκλήσεων που προκύπτουν λόγω του Covid-19 αλλά και

των μοναδικών συνθηκών υγείας. Η διακοπή των απαραίτητων θεραπειών, επιφέρει μακροπρόθεσμες συνέπειες σε άτομα με αναπτυξιακές δυσκολίες, επιδεινώνει τη λειτουργική ικανότητα και προκαλεί διάφορες επιπλοκές στην ανάπτυξη των ατόμων αυτών χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μεταγενέστερο χρόνο. (Managing Children with Special, 2020.)

Οι μαθητές με αναπηρία είναι λιγότερο πιθανό να επωφεληθούν από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, διότι απαιτείται κάλυψη σε διαδίκτυο, συσκευές με αντίστοιχο λογισμικό καθώς και υποστήριξη προσαρμοσμένη στις επικοινωνιακές ικανότητες των μαθητών. Αν σκεφτούμε τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν, λόγω Covid-19, οι μαθητές χωρίς μαθησιακές δυσκολίες, ως αναλογιστούμε το μαθησιακό τοίχος που σηκώνεται στα ΑΜΕΑ, διότι ανάλογα με την πάθηση του κάθε εκπαιδευόμενου, θα πρέπει να προσαρμοστεί η αντίστοιχη διδακτέα ύλη αλλά και να δημιουργηθεί μια πλατφόρμα εξυπηρετώντας ελάχιστα άτομα, πράγμα το οποίο συνεπάγεται αυξημένο κόστος για όλους. Λόγω της ανωτέρω οικονομικής επιβάρυνσης πολλές εκπαιδευτικές διαδικασίες, δεν κατάφεραν να εισάγουν λύσεις βασισμένες στην τεχνολογία, μη μπορώντας να καλύψουν τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες. (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

Όλο αυτό επηρέασε αρνητικά όχι μόνο την εκπαιδευτική διαδικασία ή τα αντίστοιχα προγράμματα ανάπτυξης αλλά περισσότερο την ψυχολογία των ατόμων με αναπηρία, τα οποία ήδη αντιμετωπίζουν πολλαπλές καθημερινές προκλήσεις.

Η εκπαίδευση όμως, ως κοινωνικό αγαθό, θα πρέπει να παρέχεται σε όλους εξίσου, ανεξαρτήτως της ιδιαιτερότητας του καθενός. Η αναγνώριση και η σωστή αντιμετώπιση διαφόρων εμποδίων και προκλήσεων, είναι το πρώτο βήμα για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων στα ΑμεΑ. Αν γίνεται λόγος για ψηφιακό χάσμα στους υπόλοιπους μαθητές αναλόγως των συνθηκών όπως αναλύθηκαν παραπάνω, φανταζόμαστε όλοι μας κατά πόσο ανοίγει η ψαλίδα του χάσματος σε αυτή την ιδιαίτερη κατηγορία. Θα έπρεπε λοιπόν να οργανωθούν σαφείς στρατηγικές δράσεις έτσι ώστε να καταπολεμηθεί το ανωτέρω φαινόμενο. Επίσημοι φορείς εξέδωσαν ανακοινώσεις και συστάσεις για την εξυπηρέτηση αυτών των μαθητών, οι οποίες όμως δεν εφαρμόστηκαν επακριβώς σε όλες τις περιπτώσεις.

3.3.1. Ανακοίνωση UNESCO

Βάση του πλαισίου που διαμορφώθηκε στην εκπαίδευση και έχοντας ως γνώμονα ότι η μόνη λύση είναι η εξΑΕ, η UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization) εστίασε σε τέσσερεις βασικούς πυλώνες κατά τους οποίους:

- Οι τεχνολογίες θα πρέπει να ταιριάζουν στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες του κάθε εκπαιδευόμενου με αναπηρία.
- Εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι εκπαιδευμένοι στη χρήση των νέων τεχνολογιών ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στο ήδη βεβαρημένο εκπαιδευτικό περιβάλλον.

- Πολλές φορές η μόνη διαθέσιμη λύση είναι η εξΑΕ και οι τεχνολογίες αυτές θα πρέπει να είναι προσιτές από τέτοιου είδους άτομα
- Η 'γλώσσα' θα πρέπει να είναι αντίστοιχη της πάθησης εκάστου μαθητή, ώστε να μπορέσει να επικοινωνήσει. (COVID 19, UNESCO Digital Library.)

3.3.2. Συστάσεις Π.Ο.Υ.

Σε αυτή την προσπάθεια ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ.) εξέδωσε οδηγίες προς όλους τους φορείς, για μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν ώστε οι άνθρωποι αυτοί να προστατευθούν αλλά και ταυτόχρονα να μπορέσουν να συνεχίσουν τη ζωή τους και βασικές λειτουργίες αυτής, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η εκπαίδευση.

- Οι οδηγίες αυτές εστιάζουν στο γιατί θα πρέπει να υπάρξει ειδική μέριμνα στη συγκεκριμένη κατηγορία, ώστε να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη. Στη συνέχεια δίνονται οδηγίες για το πως θα καταφέρει η συγκεκριμένη κατηγορία να προστατευθεί από τη νόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι βασικές οδηγίες μπορεί για αυτούς να είναι δυσνόητες ή πολύ δύσκολα εφαρμόσιμες.
- Μέτρα που θα πρέπει να λάβουν τα εν λόγω άτομα για τη μικρότερη έκθεσή τους στον ιό, μεταξύ των οποίων η εξΑΕ με τα όποια προβλήματα αλλά με ασφάλεια.
- Μέτρα για τις κυβερνήσεις έτσι ώστε να διασφαλιστεί η μεταβίβαση της πληροφορίας προς όλες τις κατηγορίες ατόμων ακόμα και σε αυτά με νοητική αναπηρία.
- Λήψη μέτρων από όλους τους εκπαιδευτικούς οργανισμούς, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή των ατόμων αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία ακόμα και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε σχέση με τους υπολοίπους.
- Ενεργοποίηση γραμμής υποστήριξης για επικοινωνία τους με επίσημους φορείς ώστε να αναφέρουν καθημερινά προβλήματα και θέματα που τους απασχολούν.
- Συνεχή ενθάρρυνσή τους για χρήση δικτύων υποστήριξής τους καθώς και χρήση προσβάσιμων μορφών επικοινωνίας όπως τηλεφωνία, κοινωνικά δίκτυα και μηνύματα κυρίως για διατήρηση της ψυχικής τους υγείας. (eng-covid-19-disability-briefing-who.2021.)

3.3.3. Ενέργειες υπουργείου

Το υπουργείο παιδείας και θρησκευμάτων από την πλευρά του εξέδωσε εγκυκλίους με τις οποίες ενίσχυε την υποστήριξη των μαθητών με αναπηρία και ειδικές ανάγκες. Κλήθηκαν

όλοι οι αρμόδιοι φορείς όπως είναι τα ΠΕ.Κ.Ε.Σ. (Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού σχεδιασμού) και Κ.Ε.Σ.Υ. (Κέντρο Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης) έτσι ώστε να σχεδιάσουν στην οργάνωση και να οργανώσουν την εξ αποστάσεως υποστήριξη γονέων και μαθητών. (Οδηγίες_εξ_αποστάσεως_για_EAE_signed.2020)

Επιπρόσθετα, κάλεσε όλους τους αρμόδιους φορείς να συμβάλλουν τα μέγιστα ώστε να διατηρηθεί η επαφή και η υποστηρικτική σχέση μεταξύ των γονιών, μαθητών και εκπαιδευτικών. Να σχεδιαστεί η εξ αποστάσεως συμβουλευτική και όλα αυτά υπό το πρίσμα της τεχνολογίας μέσω σύγχρονης και ασύγχρονης επικοινωνίας. (202003 Εξ αποστάσεως υποστήριξη από ΕΕΠ.2020)

Τέλος, συγκροτήθηκε ομάδα εκπαιδευτικών και πιστοποιημένων διερμηνέων για συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική τηλεόραση του υπουργείου παιδείας, υποστηρίζοντας κυρίως μαθητές με προβλήματα ακοής, μέσω του προγράμματος τηλεεκπαίδευσης από τη συχνότητα της κρατικής τηλεόρασης. (ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2020)

3.3.4. Συμπεράσματα για ΑμεΑ

Το νέο πλαίσιο που διαμορφώθηκε στην εκπαίδευση επηρέασε αναμφισβήτητα όλους τους εμπλεκόμενους φορείς μα περισσότερο τους μαθητές. Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα στοιχεία, υπήρξαν αρνητικές επιπτώσεις στο οικοδόμημα της εκπαίδευσης, με τις μεγαλύτερες να παρατηρούνται στα ΑμεΑ. Αναμφίβολα αποτελούν την πιο ευπαθή εκπαιδευτική ομάδα, για την οποία δεν έχουν πραγματοποιηθεί επισταμένες μελέτες για την επίπτωση του Covid-19 στην εκπαίδευσή τους.

Λόγω του ότι η όλη κατάσταση είναι πρωτοφανής και δεν υπάρχουν μέχρι τώρα ασφαλή συμπεράσματα, οι μελετητές συσχετίζουν τον επηρεασμό των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε αντίστοιχες καταστροφές όπως είναι τυφώνες, τσουνάμι κ.α. Στις ανωτέρω περιπτώσεις τα άτομα αυτά επηρεάστηκαν δυσανάλογα σε σχέση με το γενικό πληθυσμό, τέθηκαν στο περιθώριο, δεν κατάφεραν να παρακολουθήσουν την όποια εκπαιδευτική διαδικασία συμμετείχαν και ο κρατικός μηχανισμός για ακόμα μια φορά έδειξε τη γύμνια του.(Meleo-Erwin κ.ά., 2021)

Μία από τις ελάχιστες έρευνες συμπεραίνει ότι λόγω της φύσης του ανθρώπου, οι οποιεσδήποτε αλλαγές τον επιφορτίζουν με άγχος, πόσο μάλλον οι ανατροπές στην καθημερινότητά του από την πανδημία. Κατ' αυτό τον τρόπο και λόγω της ιδιαιτερότητάς τους τα ΑμεΑ επηρεάστηκαν ψυχολογικά, πράγμα το οποίο συνεπάγεται προκλήσεις και ανυπέρβλητα εμπόδια σε άτομα με αναπηρία.(CopingwithStress, 2021)

Κεφάλαιο 4.

Ερωτηματολόγιο

4.1. Σκοπός

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, πραγματεύεται τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των επιπτώσεων της πανδημίας στον τομέα της εκπαίδευσης και βασίζεται στην έρευνα που διεξήχθη με τη βοήθεια ενός ηλεκτρονικού, σύγχρονου ερωτηματολογίου. Με τον τρόπο αυτό έγινε προσπάθεια να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα αναφορικά με όλα όσα αναλύθηκαν σε θεωρητικό επίπεδο στα προηγούμενα κεφάλαια.

Το ερωτηματολόγιο είναι προσανατολισμένο στα άτομα που εμπλέκονται με κάθε μορφή εκπαίδευσης, είτε είναι εκπαιδευόμενοι, είτε είναι εκπαιδευτές, σε σχολεία και σχολές, σε επαγγελματικά επιμορφωτικά σεμινάρια, σε εκπαιδευτικές δράσεις κάθε μορφής και οποιουδήποτε επιπέδου. Είναι εστιασμένο στην περίοδο της πανδημίας, όπου το εκπαιδευτικό σύστημα και η εκπαίδευση γενικότερα βρέθηκε μπροστά σε ένα μεγάλο εμπόδιο, το οποίο έπρεπε με γενναίες αποφάσεις και μέτρα να ξεπεραστεί για να υπάρχει μια συνεχής και απρόσκοπτη ροή εκπαίδευσης και να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα.

Η τηλε-εκπαίδευση που εφαρμόστηκε σε όσες περιπτώσεις αυτό ήταν δυνατό, αντικατέστησε κατά ένα τρόπο τη δια ζώσης μάθηση, αλλά σε πολλές περιπτώσεις δημιούργησε πολλά προβλήματα τόσο στους εκπαιδευόμενους, όσο και στους εκπαιδευτές.

Με το εν λόγω ερωτηματολόγιο, έγινε προσπάθεια ανάλυσης του τρόπου με τον οποίο κάθε συμμετέχων στην έρευνα αλληλεπιδρά με την τεχνολογία και τις νέες τεχνολογικές μεθόδους, έτσι ώστε να αναλυθεί ο βαθμός εξοικείωσής του με νέα μέσα, αλλά και η ταχύτητα προσαρμογής του στις νέες αυτές μεθόδους.

Επίσης, το ερωτηματολόγιο εστιάζει σε προβλήματα τα οποία οι συμμετέχοντες αντιμετώπισαν κατά το χρονικό διάστημα στο οποίο διήρκεσε ο εγκλεισμός στο σπίτι, λόγω των αυστηρών μέτρων περιορισμού και καραντίνας, τα οποία εφαρμόστηκαν στο πλαίσιο της προσπάθειας για περιορισμό της πανδημίας. Τα προβλήματα αυτά αφορούν δυσκολίες στον ύπνο, στην αδυναμία χαλάρωσης και ηρεμίας, στην έλλειψη συγκέντρωσης, στις μειωμένες επιδόσεις και σε άλλα προβλήματα τα οποία επηρεάζουν την ψυχοσύνθεση του ατόμου.

Με τον τρόπο αυτό γίνεται μια προσπάθεια να ανιχνευτούν οι επιπτώσεις της πανδημίας στη ψυχική υγεία των εκπαιδευομένων αλλά και των εκπαιδευτών και κατά πόσο αυτές οι επιπτώσεις επηρέασαν γενικότερα όλο το σύστημα εκπαίδευσης, ή σε αντίθετη περίπτωση πως αυτό το νέο σύστημα επηρέασε ψυχολογικά τους συμμετέχοντες και σε ποιο βαθμό.

4.2. Τύπος Έρευνας

Η έρευνα που διεξήχθη στην παρούσα πτυχιακή εργασία αφορά στοιχεία και παρατηρήσεις οι οποίες εκφράζονται από τους συμμετέχοντες για μια συγκεκριμένη περίοδο, την περίοδο της πανδημίας που ξεκίνησε από το Μάρτιο 2020 και αφορά ένα συγκεκριμένο υποσύνολο του γενικού πληθυσμού, το οποίο περιλαμβάνει όλους όσους συμμετείχε κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα με οποιονδήποτε τρόπο, σε κάποια μορφή εκπαίδευσης. Δεν περιορίζεται μόνο σε εκπαιδευτικούς και μαθητές οποιασδήποτε βαθμίδας, αλλά περιλαμβάνει όλους όσους συμμετείχαν σε κάποια εκπαιδευτική διαδικασία.

Η συλλογή των απαντήσεων για τη διεκπεραίωση της έρευνας πραγματοποιήθηκε μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας «Google Forms» (<https://docs.google.com/forms>), ενώ αρχικά εκτελέστηκε μια δοκιμαστική εφαρμογή για τον πλήρη λειτουργικό έλεγχο της εν λόγω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, αλλά και για την επεξεργασία, διόρθωση και τελική διαμόρφωση του ερωτηματολογίου και των ερωτήσεων, ως προς τη σαφήνεια και την πληρότητα. Για το σκοπό αυτό αρχικά το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε πέντε άτομα, οι ερωτήσεις των οποίων χρησιμοποιήθηκαν μόνο για τη διαμόρφωση της τελικής μορφής του ερωτηματολογίου και τη διερεύνηση της δυνατότητας επεξεργασίας των απαντήσεων με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο απεστάλη στους συμμετέχοντες με διάφορα ηλεκτρονικά μέσα και εφαρμογές (e-mail, messenger, viber κτλ.), ενώ ο καθένας από αυτούς μπορούσε να αποστείλει επίσης ηλεκτρονικά σε όποιον ενδιαφερόμενο ήθελε, με αποτέλεσμα η συλλογή των δεδομένων να γίνει γρήγορα, αδαπάνως και το σημαντικότερο να μην περιορίζεται σε κάποια συγκεκριμένη περιοχή, αλλά να υπάρχουν απαντήσεις σε ολόκληρη την επικράτεια.

Η διαδικασία της έρευνας διήρκεσε 58 ημέρες και συγκεκριμένα από τις 11 Οκτωβρίου 2021 μέχρι και τις 8 Δεκεμβρίου 2021 και σε αυτή συμμετείχαν συνολικά 145 άτομα, άνω των 18 ετών.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου ήταν ανώνυμη και οι απαντήσεις αυστηρά εμπιστευτικές, χωρίς να χρησιμοποιηθούν για άλλο σκοπό πέραν της εν λόγω εργασίας και για την εξυπηρέτηση της εξαγωγής συμπερασμάτων σχετικά με την εν λόγω μελέτη.

Η συλλογή των απαντήσεων, έγινε αυτόματα, καθώς με την υποβολή του συμπληρωμένου ηλεκτρονικά ερωτηματολογίου, η ηλεκτρονική πλατφόρμα «Google Forms» (<https://docs.google.com/forms>) αποθηκεύει σε μια ειδική βάση δεδομένων όλες τις απαντήσεις, οι οποίες μπορούν να εξαχθούν υπό τη μορφή υπολογιστικού φύλλου τύπου Excell με σκοπό τη μελέτη και εξαγωγή συμπερασμάτων.

4.3. Ανάλυση Ερωτηματολογίου

Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο το οποίο δημιουργήθηκε, μοιράστηκε και χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας έχει τίτλο «Επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 στην εκπαίδευση» και παρατίθεται αυτούσιο στο Παράρτημα Α.

Το εν λόγω ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία βασικά μέρη- ενότητες, κοινά για όλους τους συμμετέχοντες, τα οποία είναι τα εξής:

- Πρώτη Ενότητα – Γενικές ερωτήσεις
- Δεύτερη Ενότητα – Μέσα και Τεχνολογία
- Τρίτη Ενότητα – Ψυχολογικοί Παράγοντες

4.3.1. Ερωτηματολόγιο - Γενικές Ερωτήσεις

Στην ενότητα αυτή περιέχονται όλες οι γενικές – δημογραφικές ερωτήσεις σχετικά με τα προσωπικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην έρευνα. Τα στοιχεία αυτά, όπως είναι το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικιακή ομάδα, ο τόπος μόνιμης κατοικίας, ο τομέας εργασίας (δημόσιος, ιδιωτικός κτλ.) αλλά και το μορφωτικό επίπεδο αποτελούν δεδομένα πολύ σημαντικά για την έρευνα και για το λόγο αυτό οι ερωτήσεις αυτές είναι υποχρεωτικού χαρακτήρα, δηλαδή ο συμμετέχων πρέπει να απαντήσει υποχρεωτικά για να συνεχίσει στην επόμενη ενότητα.

Τα δημογραφικά αυτά στοιχεία τα οποία συλλέχθηκαν και θα αναλυθούν στη συνέχεια είναι πολύ σημαντικά, γιατί με βάση αυτά μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε το δείγμα και να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα ανά κατηγορίες ή με βάση το συσχετισμό των απαντήσεων ανά συνδυασμό κατηγοριών.

Επιπλέον, η τελευταία ερώτηση της Πρώτης Ενότητας του ερωτηματολογίου (Ερώτηση υπ' αριθμ. 8) είναι επίσης ιδιαίτερης βαρύτητας, διότι διαχωρίζει τους ερωτηθέντες σε τρεις βασικές κατηγορίες: τους εκπαιδευόμενους, τους εκπαιδευτές και αυτούς οι οποίοι από το Μάρτιο 2020 έως σήμερα υπήρξαν και εκπαιδευόμενοι αλλά και εκπαιδευτές.

4.3.2. Ερωτηματολόγιο – Μέσα και Τεχνολογία

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου αποτελείται από επτά (7) ερωτήσεις (από υπ' αριθμ. 9 έως και υπ' αριθμ. 15) και εστιάζει στη σχέση των ερωτηθέντων με τα τεχνολογικά μέσα, τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες ενημερώνονται, αλλά και την πλατφόρμα μέσω της οποίας επιτυγχάνουν τη διαδικασία της εκπαίδευσης.

Επίσης, στη δεύτερη ενότητα γίνεται μια προσπάθεια να αποσαφηνισθεί ο βαθμός της δυσκολίας που αντιμετωπίστηκε κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης με τη χρήση νέων μεθόδων,

όπως η τηλε-εκπαίδευση, αλλά και το κατά πόσο αυτές οι δυσκολίες επηρέασαν την ποιότητα της εκπαίδευσης.

4.3.3. Ερωτηματολόγιο – Ψυχολογικοί Παράγοντες

Η τρίτη ενότητα του ερωτηματολογίου, η οποία είναι και η μακροσκελέστερη, αφού αποτελείται από 15 ερωτήσεις (από ερώτηση υπ' αριθμ. 16, έως ερώτηση υπ' αριθμ. 30), περιέχει μια σειρά από διάφορα προβλήματα τα οποία βίωσε ο συμμετέχων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της εκπαίδευσης η οποία διενεργήθηκε εξ' αποστάσεως.

Τα προβλήματα που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι γενικά προβλήματα, όπως πρόβλημα διαταραχής ύπνου ή αίσθημα μόνιμης κόπωσης, ή έλλειψη συγκέντρωσης, τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε ενδείξεις άσχημης ψυχολογικής κατάστασης, άγχους, στρες, ακόμα και κατάθλιψης.

Επιπλέον, στην Τρίτη ενότητα περιλαμβάνονται ερωτήσεις οι οποίες αποσκοπούν στο κατά πόσο οι ίδιοι οι ερωτηθέντες διακρίνουν μια μείωση στις επιδόσεις τους και στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατά πόσον αυτό μπορεί να αλλάξει.

Το γενικότερο αίσθημα της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης διερευνάται με τις τελευταίες ερωτήσεις (από ερώτηση υπ' αριθμ. 28 έως και ερώτηση υπ' αριθμ. 30) για το κατά πόσο οι συμμετέχοντες θεωρούν επικοινωνιακή αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας, αλλά και την πρόθεσή τους για εκπαίδευση με φυσική παρουσία στο μέλλον και τα συναισθήματα που θα τους δημιουργήσει μια τέτοια προοπτική.

Κεφάλαιο 5.

Ανάλυση Έρευνας

5.1. Ανάλυση Πληθυσμού - Συμμετεχόντων

Στην παρούσα έρευνα, έλαβαν μέρος 145 άτομα, διαφόρων ηλικιών (άνω των 18 ετών) και των δύο φύλων με μεγάλο εύρος στο μορφωτικό επίπεδο και τον τομέα εργασίας. Με τον τρόπο αυτό έγινε μια προσπάθεια για τη όσον το δυνατόν μεγαλύτερη επίτευξη ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος για το γενικό πληθυσμό, έτσι ώστε οι απαντήσεις να αντιπροσωπεύουν μια γενική άποψη και όχι τη συγκεκριμένη εικόνα που έχει δημιουργήσει μια περιορισμένη κοινωνική ομάδα για το πρόβλημα των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19 στην εκπαίδευση.

Είναι αξιοσημείωτο, ότι 37 από τα 145 άτομα (το 27,4% του γενικού συνόλου) επέλεξαν να μη διατηρήσουν την ανωνυμία τους, συμπληρώνοντας το προαιρετικό πεδίο για το ονοματεπώνυμο.

Τα στοιχεία των συμμετεχόντων καθώς και το ποσοστό επί του γενικού συνόλου, φαίνεται στον Πίνακα 5.1

Πίνακας 5-1 Στοιχεία συμμετεχόντων στην έρευνα

Ερώτηση	Απάντηση	Αρ. Απαντήσεων	Ποσοστό
Η οικογενειακή σας κατάσταση είναι:	Άγαμος-η	55	37,9%
	Έγγαμος-η	27	18,6%
	Έγγαμος-η με παιδιά	58	40,0%
	Διαζευμένος-η	3	2,1%
	Διαζευμένος-η με παιδιά	2	1,4%
Η ηλικία σας είναι:	18-22	12	8,3%
	22-25	6	4,1%
	25-30	28	19,3%
	30-35	6	4,1%
	35-40	50	34,5%
	40-50	40	27,6%
	Άνω των 50	3	2,1%
Φύλο:	Άνδρας	91	62,8%
	Γυναίκα	54	37,2%
Το μορφωτικό σας επίπεδο είναι:	Απόφοιτος Λυκείου	16	11,0%
	Απόφοιτος ΤΕΙ / Αντίστοιχης Στρατιωτικής Σχολής	8	5,5%
	Απόφοιτος ΑΕΙ / Αντίστοιχης Στρατιωτικής Σχολής	59	40,7%
	Μεταπτυχιακές Σπουδές	58	40,0%
	Διδακτορικές Σπουδές	4	2,8%
Εργάζεστε ως:	Δημόσιος υπάλληλος	28	19,3%
	Ιδιωτικός υπάλληλος	24	16,5%
	Στρατιωτικός	79	54,5%
	Φοιτητής/-τρια	14	9,7%

Σχετικά με το φύλο, παρατηρούμε ότι το 62,8% των συμμετεχόντων είναι άνδρες και μόλις το υπόλοιπο 37,2% είναι γυναίκες. Επίσης, ως προς την οικογενειακή κατάσταση, το 37,9% είναι άγαμοι-ες, το 58,6% είναι έγγαμοι-ες (με το 40% να είναι έγγαμοι-ες με παιδιά) και μόλις το 3,5% είναι διαζευγμένοι-ες (με το 1,4% να είναι διαζευγμένοι-ες με παιδιά).

Ως προς την ηλικία, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα το 34,5%, ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 35-40 ετών, ενώ λίγοι είναι αυτοί που πήραν μέρος στην έρευνα και είναι ηλικίας άνω των 50 ετών (μόλις 3 άτομα που αποτελούν το 2,1%).

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο, το 40,7% απάντησε ότι είναι απόφοιτος ΑΕΙ ή αντίστοιχης στρατιωτικής σχολής, το 5,5% είναι απόφοιτοι ΑΤΕΙ ή αντίστοιχης στρατιωτικής σχολής και το 11% είναι απόφοιτοι-ες λυκείου. Είναι αξιοσημείωτο, το γεγονός ότι οι κάτοχοι μεταπτυχιακών σπουδών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 58 και αποτελούν το 40% του συνόλου των ατόμων, ποσοστό που κρίνεται πολύ υψηλό. Τέλος οι κάτοχοι διδακτορικού αποτελούν το 2,8%.

Επίσης, οι εργαζόμενοι στις Ένοπλες Δυνάμεις αποτελούν την πλειοψηφία όσων απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, με ποσοστό 54,5%, ενώ σχετικά κοντά κυμαίνονται τα ποσοστά των εργαζομένων σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα με ποσοστά 19,3% και 16,5% αντίστοιχα. Τέλος, οι σπουδαστές και φοιτητές αποτελούν το 9,7% του συνολικού πληθυσμού της έρευνας.

Στον Πίνακα 5.2 παρακάτω, φαίνεται ο τόπος μόνιμης κατοικίας κατά την πανδημία, ανά Νομό, με τους περισσότερους να απαντάνε όπως αναμενόταν τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα/Πειραιάς – Θεσσαλονίκη) αλλά και τον τόπο στον οποίο διενεργήθηκε η έρευνα με φυσική παρουσία, τη Μεσσηνία (με ποσοστό συμμετοχής 43,4% από το συνολικό πληθυσμό).

Πίνακας 5-2 Τόπος μόνιμης κατοικίας κατά την πανδημία

Ερώτηση	Απάντηση	Αρ. Απαντήσεων	Ποσοστό
Τόπος μόνιμης κατοικίας κατά την πανδημία.	Αιτωλοακαρνανία	1	0,7%
	Αθήνα/Αττική/Πειραιάς	35	24,1%
	Άρτα	1	0,7%
	Αχαΐα	6	4,1%
	Δράμα	1	0,7%
	Δωδεκάνησα	1	0,7%
	Έβρος	1	0,7%
	Ευρυτανία	1	0,7%
	Ηλία	2	1,4%
	Ημαθία	1	0,7%
	Ηράκλειο	2	1,4%
	Θεσσαλονίκη	13	8,9%
	Καβάλα	2	1,4%
	Καρδίτσα	1	0,7%
	Καστοριά	1	0,7%
	Κόρινθος	2	1,4%
	Λάρισα	3	2,1%
	Μαγνησία	2	1,4%
	Μεσσηνία	63	43,4%
	Ρέθυμνο	1	0,7%
Τρίκαλα	1	0,7%	
Χανιά	4	2,7%	

Μία σημαντική ερώτηση, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, είναι αυτή η οποία καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο ο συμμετέχων ή η συμμετέχουσα έλαβε μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αν δηλαδή κατά το διάστημα την πανδημίας (από το Μάρτιο 2020 έως και σήμερα) υπήρξε εκπαιδευόμενος-η, εκπαιδευτής, ή και τα δύο. Από τις απαντήσεις συμπεραίνουμε ότι σχεδόν το 29% των συμμετεχόντων στην έρευνα απάντησαν ότι ήταν «Εκπαιδευτές», το 41,4% ήταν «Εκπαιδευόμενοι», ενώ το 29,6% είχαν διπλό ρόλο κατά τη διάρκεια του συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος.

Αναλυτικά οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση (ερώτηση υπ' αριθμ. 8 του ερωτηματολογίου) φαίνονται στον Πίνακα 5.3 παρακάτω.

Πίνακας 5-3 Διαχωρισμός Εκπαιδευτών από Εκπαιδευομένους

Ερώτηση	Απάντηση	Αρ. Απαντήσεων	Ποσοστό
Το χρονικό διάστημα από το Μάρτιο 2020 έως σήμερα υπήρξατε:	Εκπαιδευτής	42	29,0%
	Εκπαιδευόμενος	60	41,4%
	Εκπαιδευσα και εκπαιδευτήκα	43	29,6%

5.1. Μέσα και Μέθοδοι Εκπαίδευσης

Από το δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου που αφορά στη σχέση των συμμετεχόντων στην έρευνα με τα μέσα τεχνολογίας, το προτιμώμενο μέσο ενημέρωσης, τη μέθοδο εκπαιδευτικής διαδικασίας και την εξοικειώσή τους με τα τεχνολογικά μέσα.

Από τις απαντήσεις, βλέπουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι αρκετά εξοικειωμένοι με τη χρήση των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών (Η/Υ), αφού σε ποσοστό 95,9% χρησιμοποιούν Η/Υ πάνω από πέντε χρόνια. Επίσης μόλις ένα άτομο από τα 145 (ποσοστό 0,7%) δε χρησιμοποιεί Η/Υ.

Επίσης, το 77,2% (συνολικά 112 απαντήσεις) δηλώνουν ότι δεν είναι καθόλου επιφυλακτικοί στις νέες τεχνολογίες. Επομένως αναμένουμε μια αρκετά μεγάλη προσαρμοστικότητα της πλειοψηφίας στις νέες μεθόδους διδασκαλίας οι οποίες βασίζονται στην ανάπτυξη ηλεκτρονικών εφαρμογών για την υποστήριξη της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης.

Όσον αφορά το μέσο με το οποίο προτιμούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα να ενημερώνονται σχετικά με τη νόσο Covid-19, πρώτο σε προτίμηση με ποσοστό 53,6% (113 συνολικά απαντήσεις) είναι το «internet», ενώ τελευταίο σε προτίμηση με ποσοστό 2,8% (6 συνολικά απαντήσεις) είναι η «Εφημερίδα». Το σύνολο των απαντήσεων με τα αντίστοιχα σχετικά ποσοστά φαίνονται στον Πίνακα 5.4

Πίνακας 5-4 Μέσα ενημέρωσης για τη νόσο του Covid-19

Ερώτηση	Απάντηση	Αρ. Απαντήσεων	Ποσοστό
Από ποιο μέσο επιλέγετε να ενημερωθείτε για τη νόσο Covid-19;	Internet	113	53,6%
	Τηλεόραση	31	14,7%
	Εφημερίδες	6	2,8%
	Ιατρικό προσωπικό	48	22,8%
	Αποφεύγω την ενημέρωση	11	5,2%
	Άλλο	2	0,9%

Επίσης, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων χρησιμοποίησε τη «Σύγχρονη Εκπαίδευση» ως νέα μέθοδο διδασκαλίας κατά την περίοδο της πανδημίας σε ποσοστό 45,4%, ενώ το 36,2% χρησιμοποίησε «Ηλεκτρονική Πλατφόρμα» και μόλις το 17,4% χρησιμοποίησε «Ασύγχρονη Εκπαίδευση».

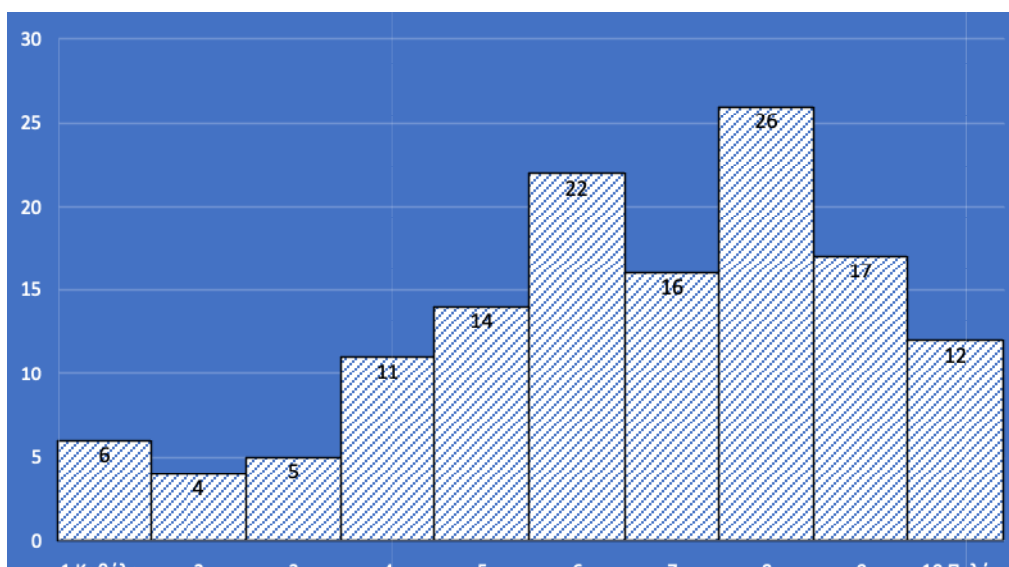
Επιπλέον, ο βαθμός εξοικείωσης με τα τεχνολογικά μέσα και μεθόδους είναι αρκετά υψηλός, καθώς το 54,5% των ερωτηθέντων χρειάστηκε μόλις λίγες ώρες για να εξοικειωθούν με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας, ενώ το 31,7% χρειάστηκε έως λίγες ημέρες. Μόνο επτά (7) άτομα (ποσοστό 4,8%) δήλωσαν ότι χρειάστηκαν ένα ολόκληρο μήνα και τρεις (3) (ποσοστό 2,1%) δεν έχει καταφέρει να εξοικειωθεί ακόμα.

Ακόμα και τα προβλήματα που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας, δε δημιούργησαν τεράστιο πρόβλημα, αφού το 46,2% των περιπτώσεων επιλύθηκαν άμεσα, το 44,1% επιλύθηκε μέσα σε μία με δύο ημέρες και μόλις το 9,7% των προβλημάτων επιλύθηκε σε χρόνο πάνω από 3 ημέρες.

Τέλος, ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση 15: «Κατά την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, μπορέσατε να συγκεντρωθείτε στο αντικείμενό σας ή επηρεαζόσασταν από εξωγενείς παράγοντες (π.χ. παιδιά στο σπίτι κλπ.);». Η κλίμακα των απαντήσεων ξεκινάει με το 1 που μεταφράζεται ως απάντηση: «Καθόλου» και φτάνει στο 10, το οποίο μεταφράζεται: «Πολύ». Το σύνολο των απαντήσεων αναλυτικά, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για εν λόγω ερώτηση (υπ' αριθμ. 15) απεικονίζονται σχηματικά στην Εικόνα 5.1 παρακάτω:

Παρατηρώντας το γράφημα των απαντήσεων, βλέπουμε ότι η γενική τάση είναι η δυσκολία στη συγκέντρωση κατά την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, αφού όπως διαπιστώνουμε, το 70% περίπου των απαντήσεων (69,9% για την ακρίβεια) απάντησε ότι συνάντησε βαθμό δυσκολίας στην απρόσκοπτη εφαρμογή της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης από εξωγενείς παράγοντες ίσο ή μεγαλύτερο του έξι (6).

Η επικρατούσα απάντηση είναι το 8 με ποσοστό 19,5% επί των συνολικών απαντήσεων ενώ στις χαμηλές θέσεις των απαντήσεων βρίσκεται το 1 (δηλαδή Καθόλου), 2 (δηλαδή Ελάχιστα) και 3 (δηλαδή Λίγο) με ποσοστό 4,5%, 3% και 3,7% αντίστοιχα.

Εικόνα 5-1 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 15

5.2. Ψυχολογικοί Παράγοντες

Όπως και στην τελευταία ερώτηση της δεύτερης ενότητας του ερωτηματολογίου, έτσι και στο μεγαλύτερο μέρος της τρίτης ενότητας με τίτλο «Ψυχολογικοί Παράγοντες», οι απαντήσεις είναι βαθμονομημένες σε μια κλίμακα η οποία δείχνει το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες αντιμετώπισαν κάποια συγκεκριμένα προβλήματα.

Η απάντηση ένα (1) αντιστοιχεί στο «Καθόλου», δηλαδή ο ερωτηθείς δεν αντιμετώπισε καθόλου το συγκεκριμένο πρόβλημα κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο σπίτι, λόγω των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ενώ η απάντηση δέκα (10) αντιστοιχεί στο «Πολύ».

Για καλύτερη κατανόηση και με σκοπό τη δημιουργία μιας κλίμακα με βάση την οποία θα αντιστοιχίζεται η κάθε απάντηση με τη σοβαρότητα και το βαθμό στον οποίο οι ερωτηθέντες βίωσαν και αντιμετώπισαν ένα πρόβλημα, οι τιμές των απαντήσεων αναλύονται και αντιστοιχίζονται ως εξής:

1. Καθόλου
2. Ελάχιστα
3. Πολύ λίγο
4. Λίγο
5. Μερικώς

6. Αρκετά
7. Αρκετά έως πολύ
8. Πολύ
9. Πάρα πολύ
10. Υπερβολικά - εντελώς

Σαν τιμή κατωφλίου ορίζουμε το 5, με τις απαντήσεις από 1-5 να φανερώνουν ότι δεν υπάρχει κάποιο σημαντικό πρόβλημα, ανάλογα πάντα με την εκάστοτε ερώτηση, και με τις απαντήσεις 6-10 να χρήζουν περαιτέρω μελέτης. Ιδιαίτερα οι ερωτήσεις 9-10 χρήζουν ειδικής μεταχείρισης, καθώς μπορεί να κρύβουν ανησυχητικές τάσεις και άσχημες ψυχολογικές καταστάσεις.

5.2.1. Προβλήματα στον ύπνο

Οι δύο πρώτες ερωτήσεις της τρίτης ενότητας του ερωτηματολογίου (υπ' αριθμ. 16 και 17) εστιάζουν στο πρόβλημα που πιθανώς αντιμετώπισαν οι ερωτηθέντες σχετικά με τις ανωμαλίες στον ύπνο. Αντίστοιχα προβλήματα είναι από ιατρικής απόψεως πολύ ενδιαφέροντα, διότι σε αρκετές περιπτώσεις δείχνουν συσσωρευμένο άγχος και άσχημη ψυχολογική κατάσταση.

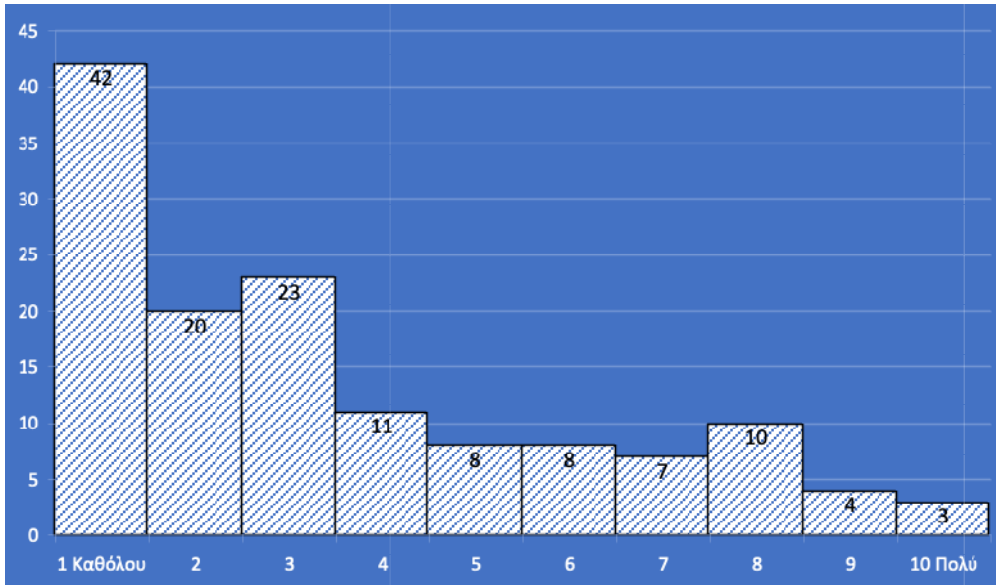
Το σύνολο των απαντήσεων αναλυτικά, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για ερώτηση υπ' αριθμ. 15 απεικονίζονται σχηματικά και με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.2 παρακάτω, ενώ οι αντίστοιχη απεικόνιση των απαντήσεων για την ερώτηση υπ' αριθμ. 17 αποτυπώνονται στην Εικόνα 5.3 αντιστοίχως.

Όπως φαίνεται και στα δύο διαγράμματα, η δυσκολία στον ύπνο και ο ανήσυχος ύπνος χωρίς προφανή λόγο, δεν αποτέλεσαν μεγάλο πρόβλημα κατά τη διάρκεια της παραμονής στο σπίτι. Χαρακτηριστική είναι η συγκέντρωση των τιμών στο αριστερό άκρο του οριζόντιου άξονα, κοντά δηλαδή στο «Καθόλου» και το «Ελάχιστα» ή «Πάρα πολύ λίγο».

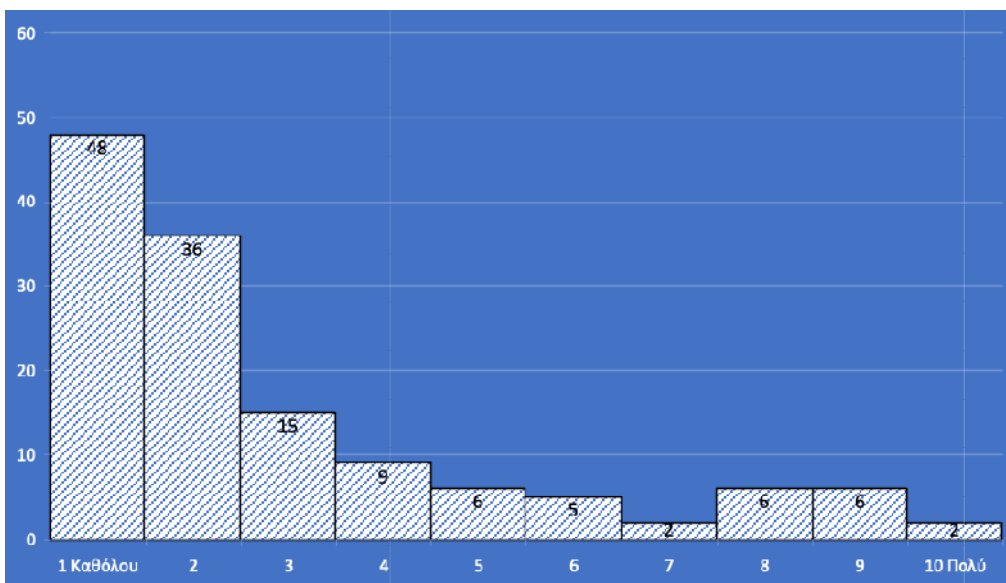
Καθόλου ανησυχητικές δεν είναι οι απαντήσεις σχετικά με το πρόβλημα του ανήσυχου ύπνου και της δυσκολίας στον ύπνο, αν μελετήσουμε συνολικά τις απαντήσεις, καθώς βλέπουμε ότι για την ερώτηση 16: «Πόσο δυσκολευτήκατε να κοιμηθείτε;», το 76,5% (104 συνολικά απαντήσεις) βαθμολόγησε την ένταση του προβλήματος με πέντε ή λιγότερο, ενώ για την ερώτηση 17: «Πόσο συχνά ξυπνούσατε κατά τη διάρκεια της νύχτας χωρίς προφανή λόγο;» το αντίστοιχο ποσοστό είναι 84,5% με συνολικά 114 απαντήσεις.

Και στις δύο αυτές ερωτήσεις, ελάχιστοι ήταν αυτοί που απάντησαν 10 (το οποίο αντιστοιχεί στο «υπερβολικά»), ενώ επίσης πολύ μικρό σχετικά ήταν το ποσοστό που απάντησε με 9 (το οποίο αντιστοιχεί στο «πάρα πολύ»).

Στην ερώτηση 16, μόλις επτά (7) άτομα (σε ποσοστό 5,1%) απάντησαν με 9 και 10, ενώ στην ερώτηση 17, απάντησαν αντίστοιχα (9-10) μόνο οχτώ (8) άτομα σε ποσοστό 5,8%. Τα άτομα αυτά που αντιμετώπισαν μεγάλη δυσκολία στον ύπνο και καταλαμβάνουν το 5% περίπου των απαντήσεων, δεν αντιπροσωπεύουν τη γενική τάση των ερωτηθέντων.

Εικόνα 5-2 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 16

Εικόνα 5-3 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 17

5.2.2. Δυσκολία στη χαλάρωση

Η ερώτηση 18 του ερωτηματολογίου: «Πόσο δύσκολο ήταν να χαλαρώσετε στο σπίτι;» προσπαθεί να εντοπίσει προβλήματα και δυσκολία στην ηρεμία των ατόμων, λόγω της μεγάλης επίδρασης στρεσογόνων παραγόντων στην άσχημη ψυχολογική τους κατάσταση. Τέτοιοι στρεσογόνοι παράγοντες μπορεί να προέρχονται από την ιδιαιτερότητα της εξ' αποστάσεως

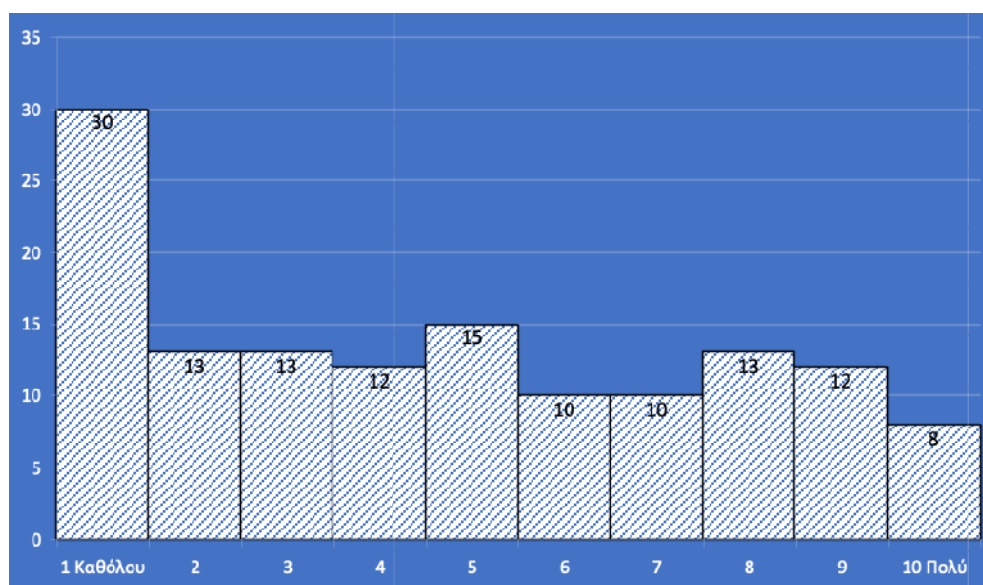
εκπαίδευσης με τις νέες μεθόδους στις οποίες εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευτές καλούνται να προσαρμοστούν αλλά και από τις νέες συνθήκες διαβίωσης γενικότερα που η πανδημία της νόσου Covid-19 επιβάλλει.

Σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες ερωτήσεις, εδώ τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν μια πιο ομαλή κατανομή των απαντήσεων στο φάσμα της βαθμολόγησης του προβλήματος, όπως το βίωσαν οι ερωτηθέντες.

Το σύνολο των απαντήσεων, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για την εν λόγω ερώτηση απεικονίζονται με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.4.

Στο εν λόγω διάγραμμα, παρατηρούμε ότι εκτός από μία μεγάλη σχετικά υπο-ομάδα από το σύνολο των ερωτηθέντων που αποτελείται από 30 άτομα με ποσοστό 22% και απάντησε με 1, δηλαδή «Καθόλου», όλες οι υπόλοιπες απαντήσεις κυμαίνονται στα ίδια σχετικά επίπεδα της τάξεως του 8%.

Επιπλέον, παρατηρούμε ότι το ποσοστό που απάντησε ότι δεν αντιμετώπισε το συγκεκριμένο πρόβλημα σε μεγάλο βαθμό (απαντήσεις από 1 έως και 5) ήταν το 61%, ενώ μόλις το 39% απάντησε ότι αντιμετώπισε το εν λόγω πρόβλημα σε μεγαλύτερο ή υπερβολικό βαθμό (απαντήσεις από 6 έως και 10).

Εικόνα 5-4 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 18

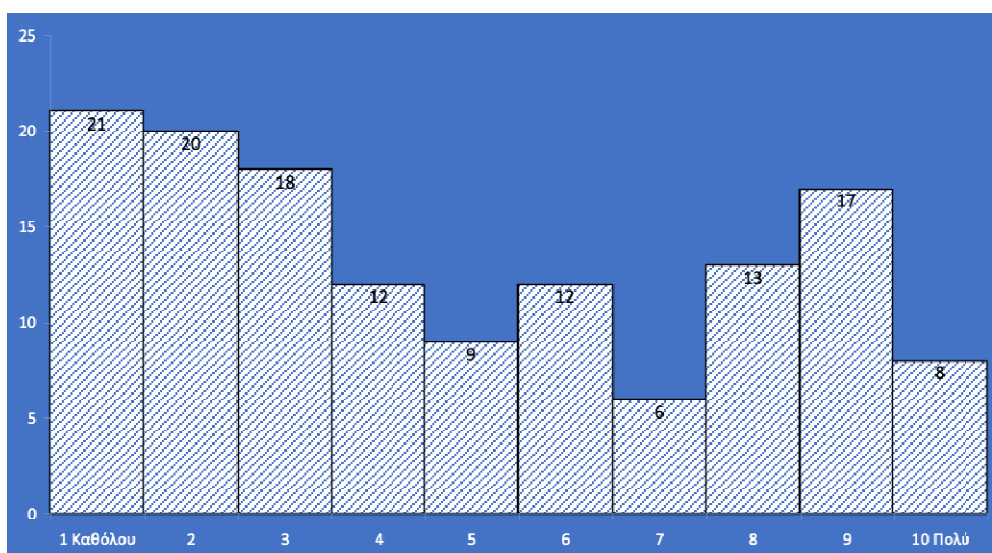
5.2.3. Αίσθημα Κόπωσης

Η ερώτηση 19 του ερωτηματολογίου: «Πόσο συχνά ξυπνούσατε με αίσθημα κόπωσης;» εστιάζει στη ανίχνευση συμπτωμάτων επιβαρυνμένων ψυχολογικών καταστάσεων καθώς ένα από τα κυριότερα συμπτώματα της κατάθλιψης είναι η μειωμένη ενέργεια. Ενδείξεις μειωμένης

ενέργειας σε συνδυασμό με άλλες καταστάσεις, όπως η απώλεια ενδιαφέροντος, η έλλειψη συγκέντρωσης και η διαταραχές στον ύπνο θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ψυχικές διαταραχές όπως η κατάθλιψη.

Στη συγκεκριμένη έρευνα παρατηρείται ένα σχετικά έντονο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ερωτηθέντες με τη δυσκολία που βρίσκουν να χαλαρώσουν κατά τη διάρκεια της περιόδου του εγκλεισμού τους στο σπίτι.

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα των απαντήσεων στην Εικόνα 5.5, η πλειοψηφία έχει απαντήσει από καθόλου, μέχρι μερικώς (1-5) σε ποσοστό 58,8%, αλλά το ποσοστό που απάντησε από αρκετά μέχρι πολύ (6-10) θεωρείται σχετικά μεγάλο, ενώ επίσης δεν είναι καθόλου καθησυχαστικό το γεγονός ότι το 17,3% (συνολικά 25 απαντήσεις) βίωσαν το εν λόγω πρόβλημα σε πολύ μεγάλο ή υπερβολικό βαθμό (απαντήσεις 9 και 10).

Εικόνα 5-5 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 19

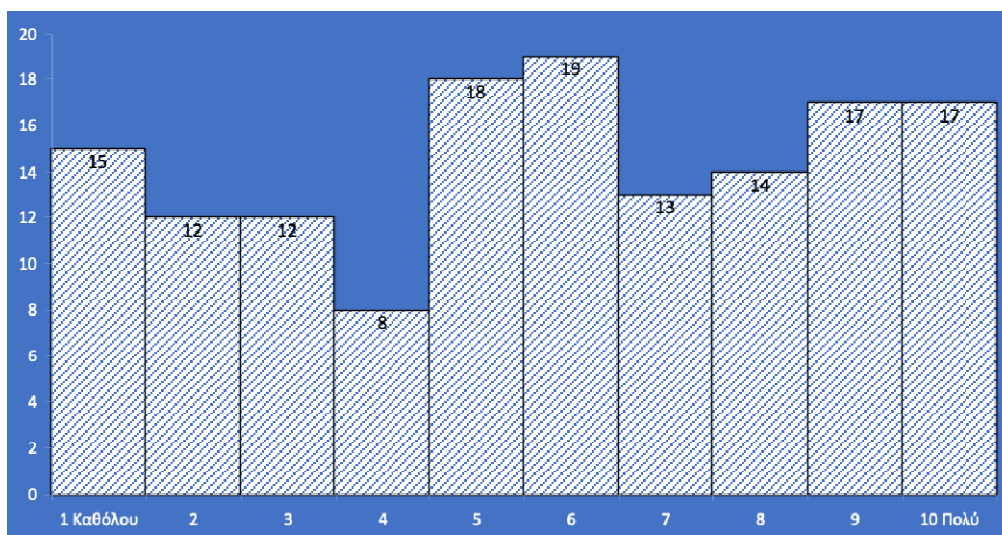
5.2.4. Ψυχολογική Κατάσταση και Καθημερινότητα

Στις επόμενες ερωτήσεις της τρίτης ενότητας του ερωτηματολογίου, γίνεται μια προσπάθεια μελέτης και αποσαφήνισης του βαθμού στον οποίο επηρεάστηκε η ψυχολογία των ερωτηθέντων κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στο σπίτι, λόγω των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας (ερώτηση υπ' αριθμ. 20), πόσο επηρεάστηκε η ψυχολογία τους από την ίδια την πανδημία (ερώτηση υπ' αριθμ. 21) και τέλος σε τι βαθμό έχει επηρεαστεί η καθημερινότητά τους λόγω της πανδημίας και των μέτρων που λήφθηκαν για την καταπολέμησή της (ερώτηση υπ' αριθμ. 22).

Για την εξαγωγή συμπερασμάτων, σχετικά με τις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της πανδημίας στα άτομα τα οποία ανήκουν στο εκπαιδευτικό σύστημα και έλαβαν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία κατά τη διάρκεια της πανδημίας, είναι σημαντικό να αποτυπωθεί η

άποψη των ίδιων των ατόμων αυτών σχετικά με τις επιπτώσεις της πανδημίας στην ψυχολογία τους, τις οποίες οι ίδιοι αναγνωρίζουν και παραδέχονται. Η εικόνα αυτή, την οποία οι ίδιοι οι ερωτηθέντες έχουν για την ψυχολογική μετάπτωσή τους και τον επηρεασμό της καθημερινότητάς τους λόγω της πανδημίας αποτυπώνεται μέσω των απαντήσεων στις ερωτήσεις 20, 21 και 22 του ερωτηματολογίου.

Αρχικά, σχετικά με το βαθμό επηρεασμού της ψυχολογίας κατά την παραμονή τους στο σπίτι, φαίνεται από το διάγραμμα των απαντήσεων στην Εικόνα 5.6 ότι τα αποτελέσματα είναι λίγο αποθαρρυντικά. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, σε ποσοστό 55,2% απάντησε ότι η ψυχολογία του έχει επηρεαστεί σε βαθμό από αρκετά έως υπερβολικά (απαντήσεις 6-10), με την επικρατούσα απάντηση (19 συνολικά απαντήσεις) σε ποσοστό 13% επί του συνόλου να είναι το 6.

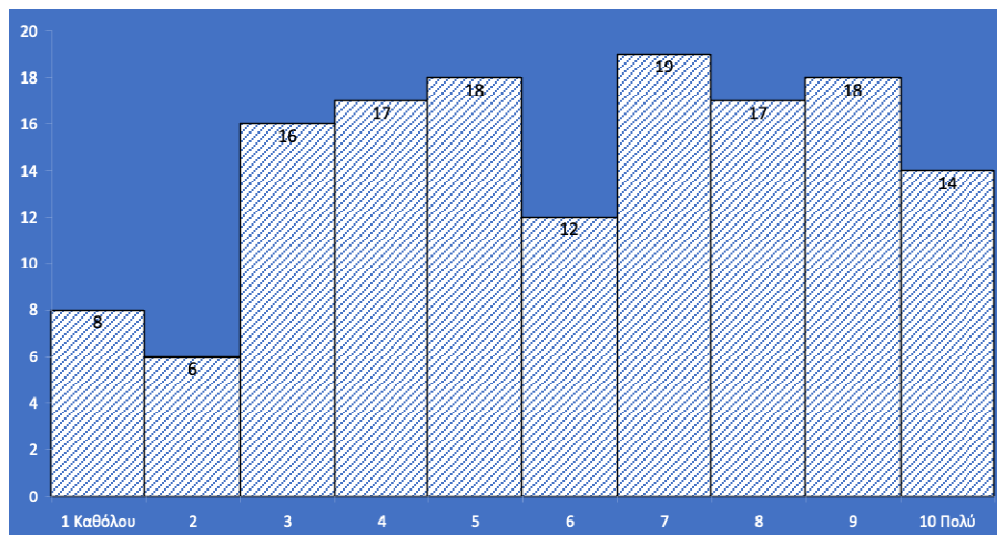
Εικόνα 5-6 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 20

Συνεπώς συμπεραίνουμε ότι η ψυχολογία όσων έλαβαν μέρος σε εκπαιδευτική διαδικασία κατά τη διάρκεια της πανδημίας έχει σε ένα αρκετά σημαντικό βαθμό επηρεαστεί αρνητικά, με αποτέλεσμα όλη αυτή η επικρατούσα κατάσταση να επηρεάσει την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.

Όσον αφορά το βαθμό στον οποίο η ίδια η πανδημία έχει επηρεάσει τη ψυχολογία των ερωτηθέντων και εδώ θα δούμε από το διάγραμμα των απαντήσεων της συγκεκριμένης ερώτησης (Εικόνα 5.7) ότι η πανδημία και νέα πραγματικότητα που έχει αυτή επιβάλλει στη ζωή μας, έχει επηρεάσει σημαντικά τη ψυχολογία του γενικού πληθυσμού.

Και στη συγκεκριμένη περίπτωση, το ποσοστό που απάντησε από αρκετά μέχρι υπερβολικά (6-10) αποτελεί την πλειοψηφία και μάλιστα με ίδιο ακριβώς ποσοστό με την προηγούμενη ερώτηση: 55,2% έναντι 44,8% που απάντησε ότι έχει επηρεαστεί η ψυχολογία του από καθόλου έως μερικώς (απαντήσεις 1-5).

Παρόλα αυτά όμως, στο συγκεκριμένο διάγραμμα απαντήσεων, παρατηρούμε μια συσσώρευση απαντήσεων στις μεσαίες τάξεις της κλίμακας, ενώ ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι μόλις 8 άτομα (ποσοστό 5,5%) δήλωσαν ότι η πανδημία δεν έχει επηρεάσει καθόλου τη ψυχολογία τους και μόλις 6 άτομα (ποσοστό 4,1%) δήλωσαν ότι η ψυχολογία τους έχει επηρεαστεί από την πανδημία ελάχιστα. Βλέπουμε δηλαδή ότι το πλήθος των ατόμων που μένουν ανεπηρέαστοι εντελώς ή επηρεάζονται ψυχολογικά σε ελάχιστο βαθμό είναι πολύ μικρό.

Εικόνα 5-7 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 21

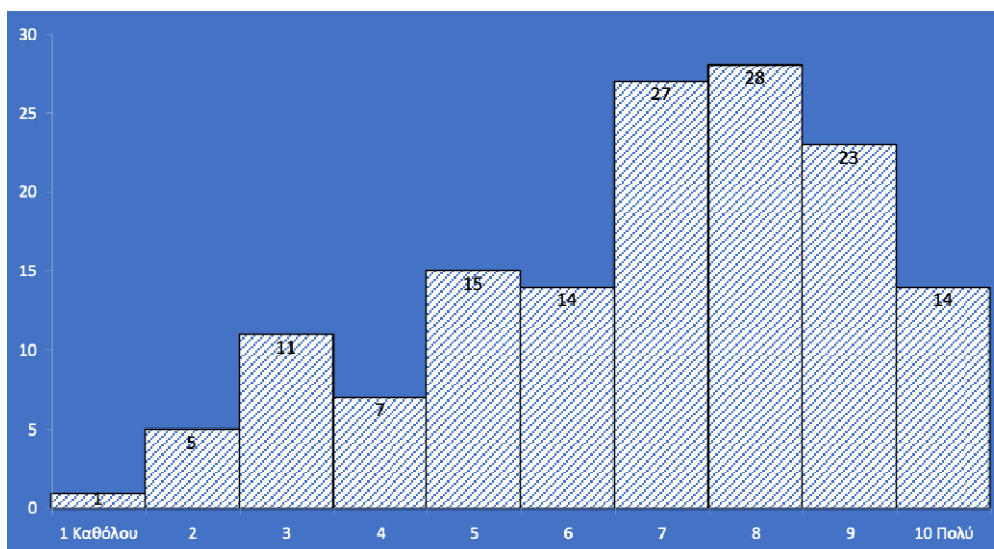
Τέλος, σχετικά με το κατά πόσο νιώθουν οι ερωτηθέντες ότι έχει επηρεαστεί η καθημερινότητά τους από την πανδημία, εδώ τα πράγματα είναι ακόμα χειρότερα από τις δυο προηγούμενες ερωτήσεις, καθώς παρατηρούμε μια σημαντική ολίσθηση απαντήσεων προς το δεξί μέρος του διαγράμματος (απαντήσεις 6-10), οι οποίες αντιστοιχούν σε μεγάλο βαθμό επηρεασμού της καθημερινότητας (από αρκετά έως υπερβολικά).

Μεγάλο ενδιαφέρον έχουν οι απαντήσεις που δόθηκαν στην ερώτηση: «Σε τι βαθμό έχει επηρεαστεί η καθημερινότητά σας λόγω της πανδημίας;», οι οποίες φαίνονται αναλυτικά με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.8 παρακάτω,

Όπως παρατηρούμε από το παρακάτω διάγραμμα της εν λόγω εικόνας, πλέον οι απαντήσεις μεγάλου βαθμού επηρεασμού της καθημερινότητας (απαντήσεις 6-10) υπερτερούν κατά πολύ σε σχέση με τις προηγούμενες ερωτήσεις, καθώς πλέον στην παρούσα ερώτηση το ποσοστό που απάντησε από αρκετά (6) μέχρι υπερβολικά (10) φτάνει το 73,1%, σε αντίθεση με το 26,9% που απάντησε από καθόλου (1) μέχρι μερικώς (5).

Η επικρατούσα απάντηση (σε ποσοστό 19,3%) στην ερώτηση υπ. Αρίθμ. 22 είναι το 8, το οποίο αντιστοιχεί σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό επηρεασμού και δείχνει ότι η πανδημία έχει επηρεάσει το μεγαλύτερο μέρος των ατόμων τα οποία ασχολούνται με την εκπαίδευση ως προς την καθημερινότητά τους. Αυτό βέβαια ήταν μέχρι κάποιο βαθμό αναμενόμενο, καθώς η

πανδημία έχει επηρεάσει κάθε πτυχή της ζωής μας, με αποτέλεσμα η εκπαίδευση και όσοι ασχολούνται με αυτή και με το εκπαιδευτικό σύστημα γενικότερα να μην αποτελούν εξαίρεση από το γενικό πληθυσμό.

Εικόνα 5-8 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 22

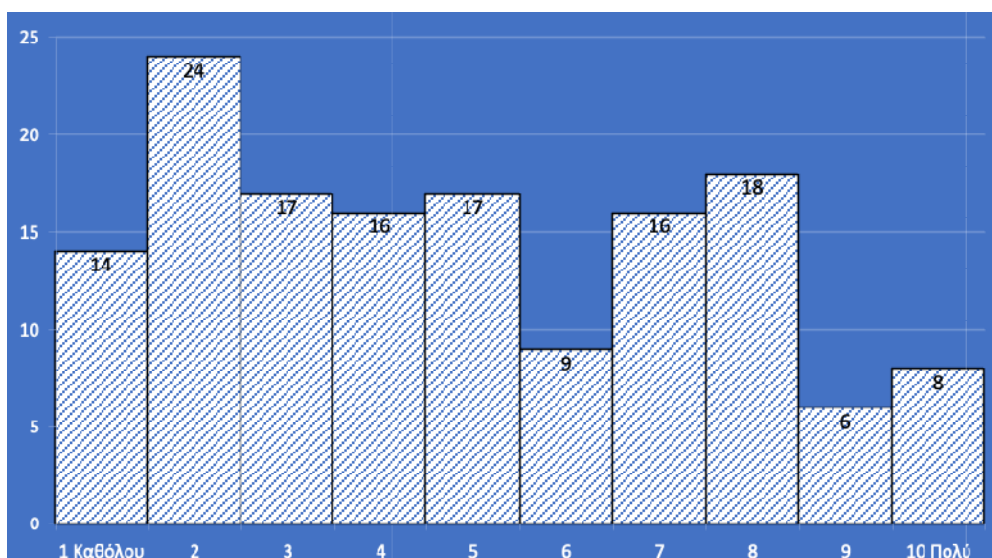
5.2.5. Πανδημία και Επιδόσεις στην Εκπαίδευση

Ο βαθμός επηρεασμού των επιδόσεων των ερωτηθέντων όσον αφορά την εκπαίδευση, μελετά η ερώτηση υπ. αριθμ. 23 του ερωτηματολογίου και είναι σημαντικό να δούμε ότι παρόλο από τις προηγούμενες ερωτήσεις φαίνεται ότι η ψυχολογία και η καθημερινότητα των ερωτηθέντων έχει επηρεαστεί σε αρκετά μεγάλο βαθμό, κάτι τέτοιο δεν αντικατοπτρίζεται στις επιδόσεις τους. Τουλάχιστον αυτή είναι η άποψη των ίδιων των ερωτηθέντων, χωρίς να έχει γίνει κάποιος έλεγχος επιδόσεων κατά τη διάρκεια της πανδημίας για να συγκριθεί με τις επιδόσεις των ερωτηθέντων προ Covid.

Στις απαντήσεις της παρούσας ερώτησης, βλέπουμε πάλι μια αισιόδοξη μετατόπιση των απαντήσεων στο αριστερό μέρος της κλίμακας του οριζόντιου άξονα, που χαρακτηρίζει το βαθμό στον οποίο επηρεάστηκαν οι επιδόσεις των ερωτηθέντων όσον αφορά την εκπαίδευση.

Παρατηρούμε δηλαδή ότι το 60,7% των ερωτηθέντων, δήλωσε ότι οι επιδόσεις του σχετικά με την εκπαίδευση (είτε είναι εκπαιδευόμενος είτε είναι εκπαιδευτής) επηρεάστηκαν από καθόλου μέχρι μερικώς (απαντήσεις 1-5), ενώ μόλις το 39,3% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι οι επιδόσεις του επηρεάστηκαν από αρκετά μέχρι υπερβολικά (απαντήσεις 6-10).

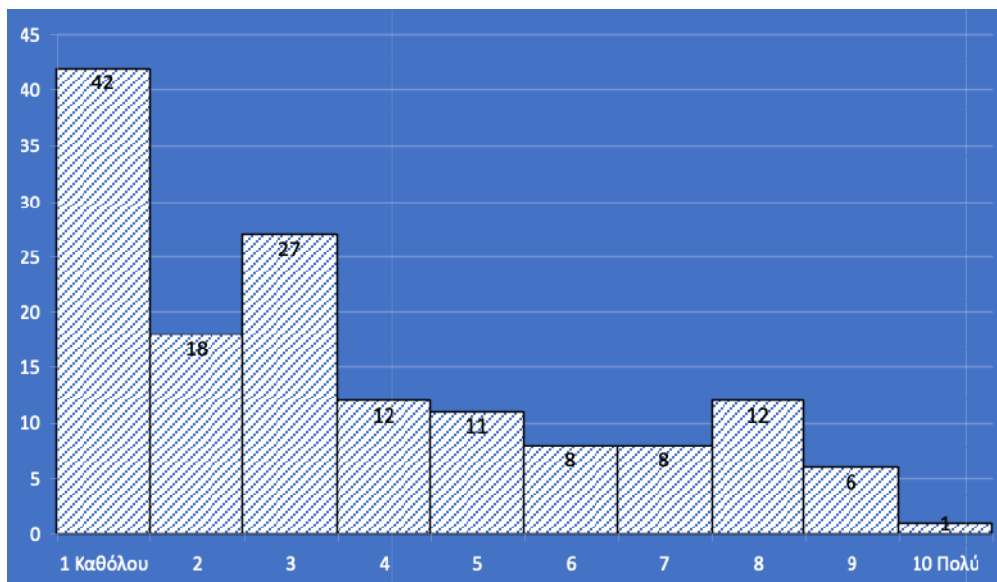
Επίσης παρατηρούμε ότι επικρατούσα τιμή είναι το 2 (η οποία αντιστοιχεί στο «ελάχιστα») σε ποσοστό 16,5%, ενώ οι λιγότερες απαντήσεις συγκεντρώθηκαν στο 9 (που αντιστοιχεί στο «πάρα πολύ») και το 10 (που αντιστοιχεί στο «υπερβολικά») σε ποσοστό 4,1% και 5,5% αντίστοιχα.

Εικόνα 5-9 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 23

5.2.6. Πανδημία και Εκπαίδευση κατ' οίκον

Η ερώτηση υπ. Αρίθμ. 24 ερευνά το βαθμό στον οποίο μπόρεσαν τα διαδικτυακά και εξ' αποστάσεως μαθήματα, κατά την άποψη πάντα των ερωτηθέντων, να αντικαταστήσουν τη φυσική παρουσία και τον παραδοσιακό τρόπο εκπαίδευσης στην τάξη.

Εικόνα 5-10 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 24

Όπως φαίνεται και στο διάγραμμα των απαντήσεων της συγκεκριμένης ερώτησης στην Εικόνα 5.10, η γενική άποψη σχετικά με την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, είναι ότι η εν λόγω εκπαίδευση, ανεξαρτήτως της μεθόδου διδασκαλίας και την πλατφόρμα υποστήριξης της συγκεκριμένης μεθόδου, δεν κατάφερε να αντικαταστήσει σε ικανοποιητικό βαθμό την παραδοσιακή μέθοδο διδασκαλίας με τη φυσική παρουσία στην τάξη.

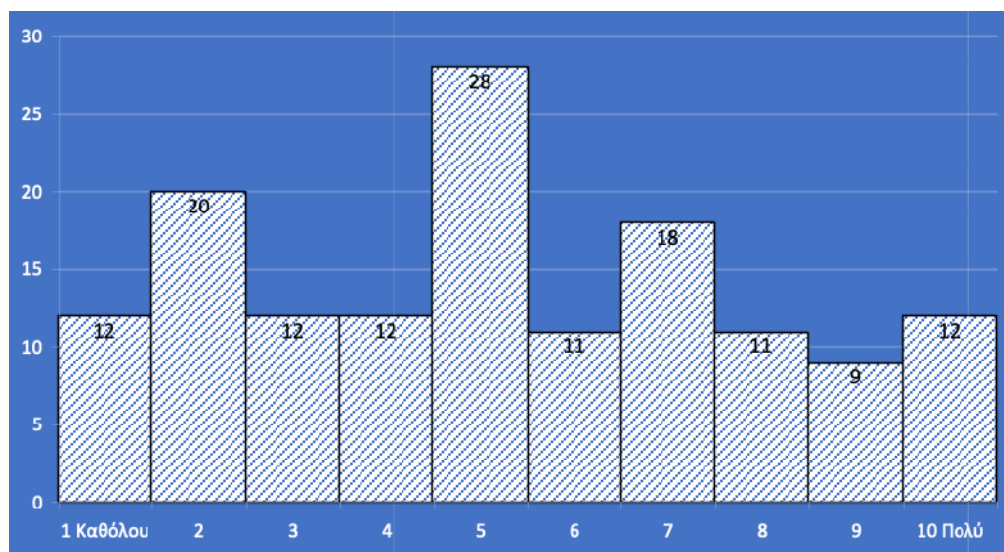
Η υψηλή συγκέντρωση τιμών στην αριστερή πλευρά της κλίμακας του οριζόντιου άξονα του διαγράμματος, φανερώνει την τάση που περιγράφηκε παραπάνω. Χαρακτηριστικές είναι οι απαντήσεις 1 (που αντιστοιχεί στο «καθόλου») και είναι η επικρατούσα τιμή, αφού το 29% των ερωτηθέντων (42 συνολικά άτομα) πιστεύουν ότι η κατ' οίκον διδασκαλία δε μπορεί σε καμία περίπτωση να αντικαταστήσει τη φυσική παρουσία.

Επίσης χαρακτηριστικό είναι ότι το 75,8% (110 συνολικά απαντήσεις) απάντησε από καθόλου μέχρι μερικώς (1-5), ενώ μόλις το 24,2% (συνολικά 35 απαντήσεις) απάντησε από αρκετά μέχρι εντελώς (6-10).

Κατά πόσο τώρα αυτή εξ' αποστάσεως εκπαίδευση επηρέασε αρνητικά τους συμμετέχοντες σε αυτή, αυτό είναι κάτι το οποίο ερευνά η επόμενη ερώτηση, υπ. Αρίθμ. 25.

Στην ερώτηση αυτή, οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες σχετικά ομοιόμορφα σε όλο το φάσμα της κλίμακας, με την πλειοψηφία να απαντά 5 (το οποίο μεταφράζεται ως «μερικώς»), σε ποσοστό 19,3%.

Οι δύο μεγάλες κατηγορίες, αυτών που δεν επηρεάστηκαν ή επηρεάστηκαν λίγο (απαντήσεις 1-5, καθόλου έως μερικώς) και αυτών που επηρεάστηκαν αρκετά έως και υπερβολικά (απαντήσεις 6-10) είναι σχεδόν ισοδύναμες, με τους λιγότερο ή καθόλου επηρεασμένους να υπερτερούν ελάχιστα.

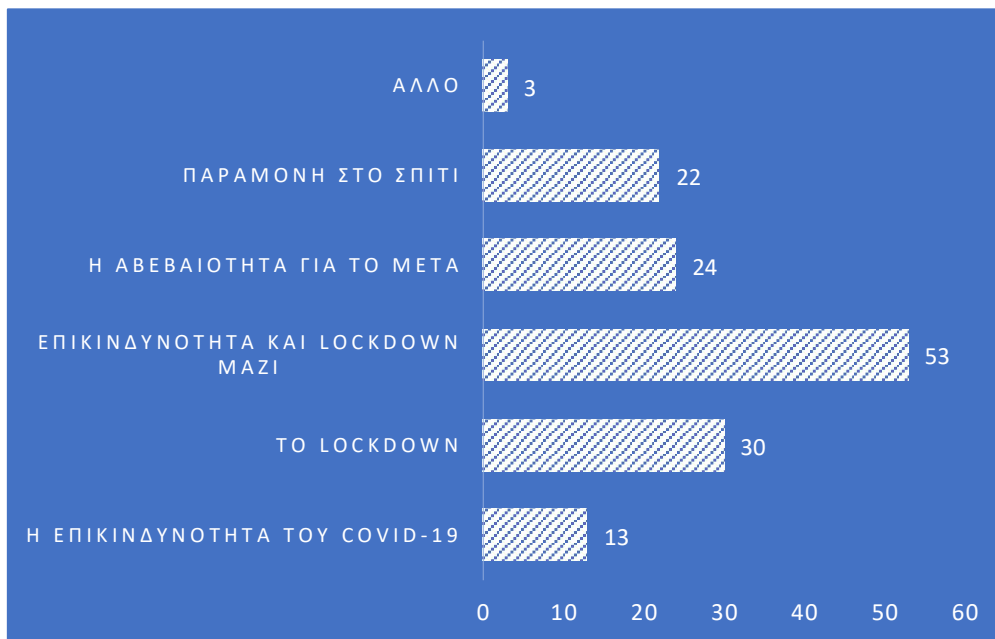

Εικόνα 5-11 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 25

Παρατηρούμε δηλαδή ότι ενώ οι συμμετέχοντες έχουν επηρεαστεί ψυχολογικά από την πανδημία και έχει αλλάξει η καθημερινότητά τους σε πολύ μεγάλο βαθμό, παρόλα αυτά η εκπαίδευση κατ' οίκον δεν τους επηρέασε σημαντικά. Η διαπίστωση αυτή είναι πολύ σημαντική αν αναλογιστούμε το βαθμό των επιπτώσεων που έχει η πανδημία στην εκπαίδευση σε συνδυασμό με την κατ' οίκον εκπαίδευση η οποία αποτέλεσε τη βασικότερη μορφή εκπαιδευτικής μεθόδου κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Όσοι τώρα απάντησαν στην ερώτηση υπ' αριθμ. 25 ότι επηρεάστηκαν αρνητικά από την κατ' οίκον εκπαίδευση, πιστεύουν στην πλειοψηφία τους ότι στον επηρεασμό αυτό συντέλεσε κατά κύριο λόγο ο συνδυασμός της επικινδυνότητας του covid-19 με το lockdown.

Η θέση αυτή διερευνήθηκε μέσω της ερώτησης υπ' αριθμ. 26 και αποτυπώνεται διαγραμματικά στην Εικόνα 5.12 παρακάτω:

Εικόνα 5-12 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 26

Στο διάγραμμα της Εικόνας 5.12, παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, σε ποσοστό 36,5% θεωρεί ότι κατά κύριο λόγο επηρεάστηκε από το συνδυασμό της επικινδυνότητας του ιού covid-19 με τα μέτρα περιορισμού (lockdown) που λήφθηκαν για την καταπολέμηση της πανδημίας.

Το 8,9% (13 συνολικά απαντήσεις) των ερωτηθέντων πιστεύει ότι επηρεάστηκε μόνο από την επικινδυνότητα του covid-19, ενώ το 20,7% (30 συνολικά απαντήσεις) απάντησε ότι επηρεάστηκε μόνο από το lockdown.

Τέλος, βλέπουμε ότι «η παραμονή στο σπίτι» ήταν η κύρια αιτία επηρεασμού των επιδόσεων στην εκπαίδευση κατ' οίκον για το 15,2% των ερωτηθέντων, ενώ επίσης το 16,5% (συνολικά 24 άτομα) απάντησε ότι η κυριότερη αιτία ήταν: «η αβεβαιότητα για το μετά».

Σχετικά με το πώς θα εξυπηρετούσε η συνέχεια στον τρόπο εκπαίδευσης, δηλαδή αν οι ερωτηθέντες θα προτιμούσαν τη συνέχιση της κατ' οίκον εκπαίδευσης ή τη μετάπτωση στη κλασική μέθοδο δια ζώσης διδασκαλίας, διερευνάται από την ερώτηση 27.

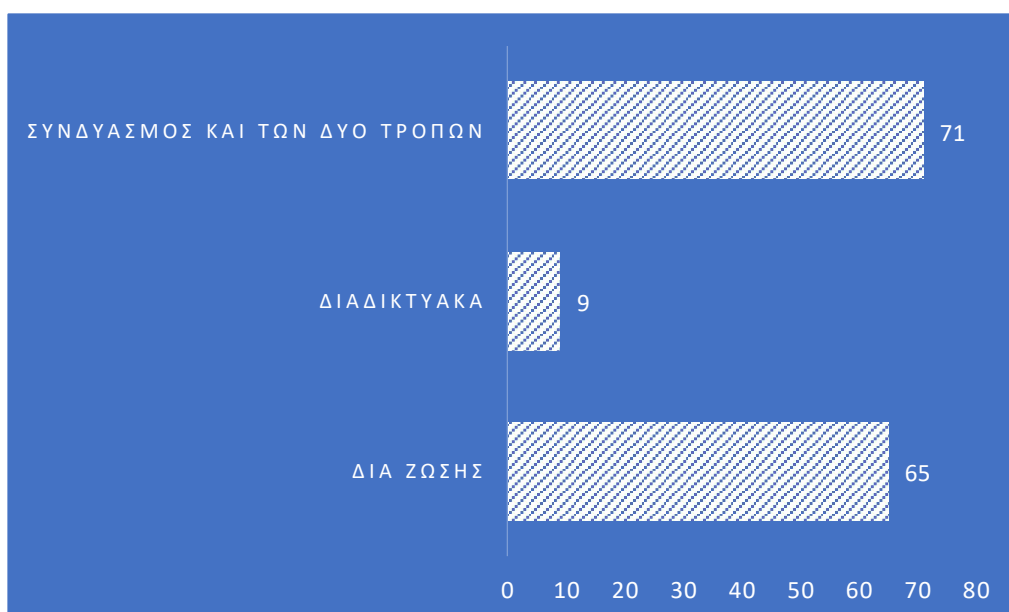
Οι δυνατές απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση είναι τρεις:

Δια ζώσης

Διαδικτυακά και τέλος

Συνδυασμός και των δύο τρόπων.

Το σύνολο των απαντήσεων, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για τη συγκεκριμένη ερώτηση (υπ' αριθμ. 27) απεικονίζονται αναλυτικά και με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.13 παρακάτω.

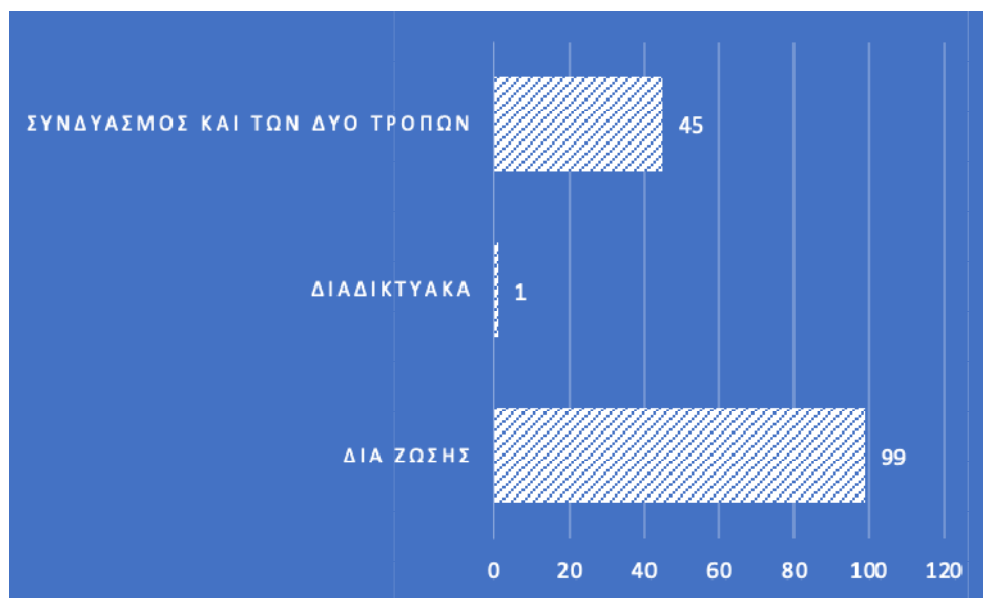
Εικόνα 5-13 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 27

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι μόλις το 6,2% των ερωτηθέντων (συνολικά 9 άτομα) απάντησαν ότι τους εξυπηρετεί η διαδικτυακή μέθοδος διδασκαλίας και θα επιθυμούσαν να συνεχίσουν την κατ' οίκον εκπαίδευση.

Αντιθέτως, η πλειοψηφία σε ποσοστό 48,9% (συνολικά 71 άτομα) επιθυμούν το συνδυασμένο τρόπο εκπαίδευσης στον οποίο θα ενσωματώνεται η δια ζώσης εκπαίδευση με φυσική παρουσία στην τάξη σε συνδυασμό με την τηλε-εκπαίδευση από το σπίτι, μέσω διαδικτύου. Τέλος, το 44,8% των ερωτηθέντων (συνολικά 65 άτομα) ήταν αντίθετο στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση και θα επιθυμούσε τη συνέχιση της εκπαίδευσης μόνο με τον παραδοσιακό – δια ζώσης τρόπο εκπαίδευσης.

Η αποτελεσματικότητα των τριών αυτών μεθόδων διδασκαλίας (δια ζώσης, διαδικτυακά και συνδυασμός των δύο), με βάση πάντα τις απόψεις των ερωτηθέντων, ερευνήθηκε στην ερώτηση 28.

Το σύνολο των απαντήσεων, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για τη συγκεκριμένη ερώτηση (υπ' αριθμ. 28) απεικονίζονται αναλυτικά και με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.14 παρακάτω.

Εικόνα 5-14 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 28

Από το διάγραμμα αυτό παρατηρούμε ότι η επικρατέστερη απάντηση για την πιο εποικοδομητική μέθοδο εκπαίδευσης είναι η «δια ζώσης εκπαίδευση» με ποσοστό 68,3% και συνολικά 99 απαντήσεις.

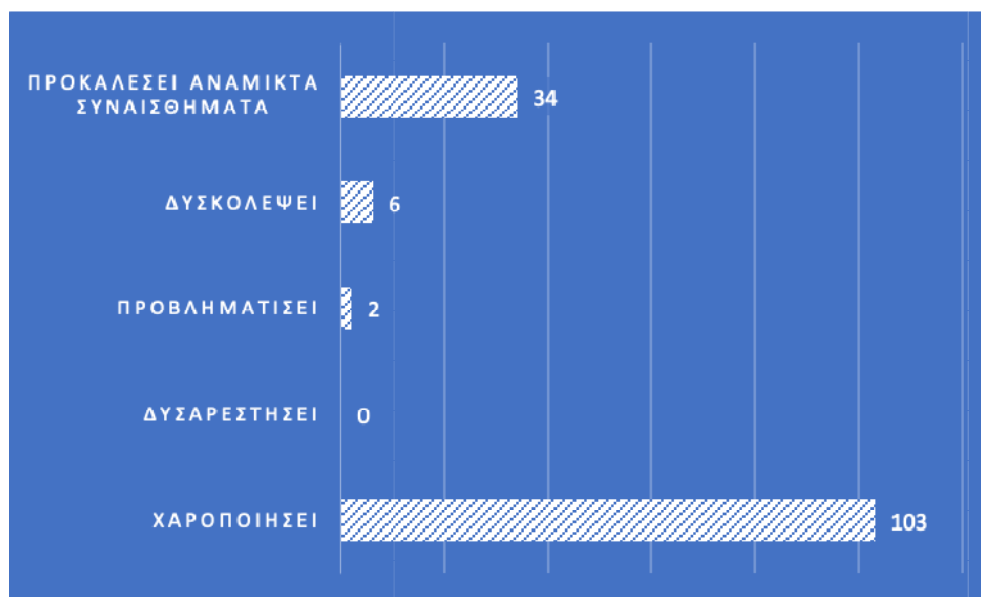
Βλέπουμε δηλαδή ότι παρόλο που το 44,8% των ερωτηθέντων επιθυμούν συνέχιση της εκπαίδευσης δια ζώσης (ερώτηση 27), ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό, της τάξης του 68,3%, θεωρεί ότι αυτή η μέθοδος είναι η πιο αποτελεσματική (ερώτηση 28).

Αντιθέτως, μόλις ένα άτομο (ποσοστό 0,7%) απάντησε ότι πιο εποικοδομητική μέθοδος εκπαίδευσης είναι αυτή της κατ' οίκον εκπαίδευσης μέσω διαδικτύου, ενώ 45 άτομα (ποσοστό 31%) θεωρεί ότι ο συνδυασμός δια ζώσης εκπαίδευσης και διαδικτυακού μαθήματος είναι ο πιο αποτελεσματικός στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Η γενική τάση για επαναφορά της κλασικής μεθόδου διδασκαλίας στις αίθουσες διδασκαλίας, αποτυπώνεται ξεκάθαρα και από την ερώτηση υπ' αριθμ. 29: «Επιθυμείτε την επιστροφή σας στις αίθουσες διδασκαλίας;», στην οποία η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 91%, απάντησε «Ναι» (συνολικά 132 άτομα) και μόλις 13 άτομα σε ποσοστό 9%, απάντησαν ότι δεν επιθυμούν την επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας.

Τέλος, η ερώτηση υπ' αριθμ. 30 ερευνά το συναίσθημα που οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι θα βιώσουν σε περίπτωση τερματισμού της κατ' οίκον εκπαίδευσης και επιστροφής τους στις αίθουσες διδασκαλίας.

Το σύνολο των απαντήσεων, οι οποίες δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για τη συγκεκριμένη ερώτηση (υπ' αριθμ. 30) απεικονίζονται αναλυτικά και με τη μορφή διαγραμμάτων στην Εικόνα 5.15 παρακάτω.

Εικόνα 5-15 Διάγραμμα απαντήσεων ερώτησης 30

Από την εικόνα αυτή παρατηρούμε ότι η ενδεχόμενη επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας αντιμετωπίζεται πολύ θετικά από τους ερωτηθέντες, καθώς το 71% (συνολικά 103 άτομα) θα νιώσουν χαρά με την επιστροφή τους στα σχολεία και τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές δομές. Επίσης, το 23,5% (συνολικά 34 απαντήσεις) πιστεύουν ότι η επιστροφή στις αίθουσες θα τους προκαλέσει ανάμικτα συναισθήματα και το 4,1% (συνολικά 6 απαντήσεις) πιστεύει ότι θα δυσκολευτεί.

Τέλος μόλις το 1,4% των ερωτηθέντων (2 άτομα) απάντησε ότι η ενδεχόμενη επιστροφή στις αίθουσες θα τους προβλημάτισει, ενώ κανείς δε νιώθει δυσάρεστα συναισθήματα σε μια τέτοια ενδεχόμενη μελλοντική εξέλιξη στον τομέα της εκπαιδευτικής μεθόδου.

Κεφάλαιο 6.

Ανάλυση Απαντήσεων και Συσχετισμός

Από τις απαντήσεις της έρευνας που κάναμε, παρατηρήσαμε ορισμένες πολύ χρήσιμες πληροφορίες, σχετικά με το αν η πανδημία της νόσου Covid-19 επηρέασε, αλλά και το βαθμό στον οποίο αυτό επιτεύχθηκε, όλους όσους κατά το χρονικό διάστημα της πανδημίας αυτής ενεπλάκησαν με την εκπαίδευση καθ' οιονδήποτε τρόπο (ως εκπαιδευτές ή ως εκπαιδευόμενοι).

Από την άλλη πλευρά, μελετώντας συνδυαστικά τις απαντήσεις από το ερωτηματολόγιο, μπορούμε να εξάγουμε αρκετά, πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο, την αιτία αλλά και το βαθμό στον οποίο επηρεάστηκαν οι εμπλεκόμενοι με την εκπαιδευτική διαδικασία και το εκπαιδευτικό σύστημα κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Μπορούμε δηλαδή να εξετάσουμε το κατά πόσο μια ιδιότητα (όπως η ηλικιακή ομάδα, η οικογενειακή κατάσταση, η εξοικείωση με την τεχνολογία, το μορφωτικό επίπεδο, ο τομέας εργασίας, η χρησιμοποιούμενη μέθοδος εκπαίδευσης κτλ.) έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο βαθμό δυσκολίας ή στον ψυχολογικό επηρεασμό των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Οι παράγοντες οι οποίοι υπάρχει πιθανότητα να επηρεάζουν δυνητικά τη ψυχολογία όχι μόνο όλων όσων εμπλέκονται με την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά ολόκληρο το γενικό πληθυσμό, είναι τόσοι πολλοί που δε γίνεται μέσω της αφαιρετικής μεθόδου ή με την εφαρμογή μονόπλευρων υπέρ-απλουστεύσεων, να καταλήξουμε σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα. Άλλωστε κάτι τέτοιο θα απαιτούσε μια πολύ μακροχρόνια μελέτη η οποία θα κάλυπτε όλο το φάσμα των ψυχολογικών διαστάσεων της ανθρώπινης ύπαρξης αλλά θα προέβλεπε και τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της πανδημίας. Όλο αυτό εκφεύγει του σκοπού της παρούσας μελέτης, η οποία όμως με τα εξαγόμενα συμπεράσματα που εξάγονται από τη σχολαστική και συνδυαστική μελέτη των απαντήσεων, θα μας βοηθήσει στο μέγιστο δυνατό βαθμό να κατανοήσουμε το μηχανισμό και τους ακρογωνιαίους λίθους του ψυχολογικού επηρεασμού των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία, εν μέσω πανδημίας και αυστηρών μέτρων περιορισμού.

6.1.1. Βαθμός Ψυχολογικού Επηρεασμού

Με σκοπό τον καθορισμό του βαθμού στον οποίο κάποιος από τους ερωτηθέντες επηρεάστηκε ψυχολογικά από την πανδημία, θα χρησιμοποιήσουμε το συνδυασμό από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις υπ' αριθμ. 16, 17, 18, 19, 20, 21 και 22.

Οι ερωτήσεις αυτές στοχεύουν σε διάφορα προβλήματα που ενδεχομένως κάποιος αντιμετώπισε, αλλά και το βαθμό στον οποίο τα αντιμετώπισε και αντικατοπτρίζουν την ψυχολογική υπόσταση των ερωτηθέντων και είναι οι εξής:

1. Ερ.16 Πόσο δυσκολευτήκατε να κοιμηθείτε;
2. Ερ. 17 Πόσο συχνά ξυπνούσατε κατά τη διάρκεια της νύχτας;
3. Ερ. 18 Πόσο δύσκολο ήταν να χαλαρώσετε στο σπίτι;
4. Ερ. 19 Πόσο συχνά ξυπνούσατε με αίσθημα κόπωσης;
5. Ερ. 20 Κατά πόσο επηρεάστηκε η ψυχολογία σας κατά την παραμονή σας στο σπίτι;
6. Ερ. 21 Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι έχει επηρεαστεί η ψυχολογία σας λόγω της πανδημίας;
7. Ερ. 22 Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι έχει επηρεαστεί η καθημερινότητά σας λόγω της πανδημίας;

Οι απαντήσεις στις εν λόγω ερωτήσεις αντιστοιχούν σε μια κλίμακα από το 1 έως το 10. Το 1 μεταφράζεται ως «Καθόλου» και το 10 μεταφράζεται αντίστοιχα ως «Πολύ», με τις ενδιάμεσες τιμές να αντιστοιχούν στις αντίστοιχες ενδιάμεσες καταστάσεις.

Οι απαντήσεις από το 1 (καθόλου) μέχρι και το 5 δείχνουν ότι το αντίστοιχο πρόβλημα δεν απασχόλησε καθόλου ή απασχόλησε σχετικά λίγο τους ερωτηθέντες, ενώ οι απαντήσεις από 6 μέχρι και το 10 (πολύ) δείχνουν ότι το αντίστοιχο πρόβλημα απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό τους ερωτηθέντες.

Επιπλέον, οι απαντήσεις ιδιαίτερα από το 9 μέχρι το 10 δείχνουν ότι το εν λόγω πρόβλημα της συγκεκριμένης ερώτησης απασχόλησε σε πολύ μεγάλο βαθμό και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη ψυχολογική κατάσταση των ερωτηθέντων.

Για να υπάρχει ένα μέτρο για το βαθμό στον οποίο κάποιος από τους ερωτηθέντες επηρεάστηκε ψυχολογικά σε όλους τους τομείς που η παρούσα μελέτη ερευνά, αντιστοιχούμε σε κάθε μία από τις απαντήσεις των συγκεκριμένων ερωτήσεων ένα βαθμό, ανάλογα με το βαθμό που απάντησε ότι επηρεάστηκε και στο τέλος αθροίζουμε τις συγκεκριμένες τιμές για να πάρουμε το τελικό αποτέλεσμα. Αν αυτό είναι πάνω από την τιμή 35, τότε το συγκεκριμένο άτομο έχει επηρεαστεί ψυχολογικά από αρκετά έως πάρα πολύ.

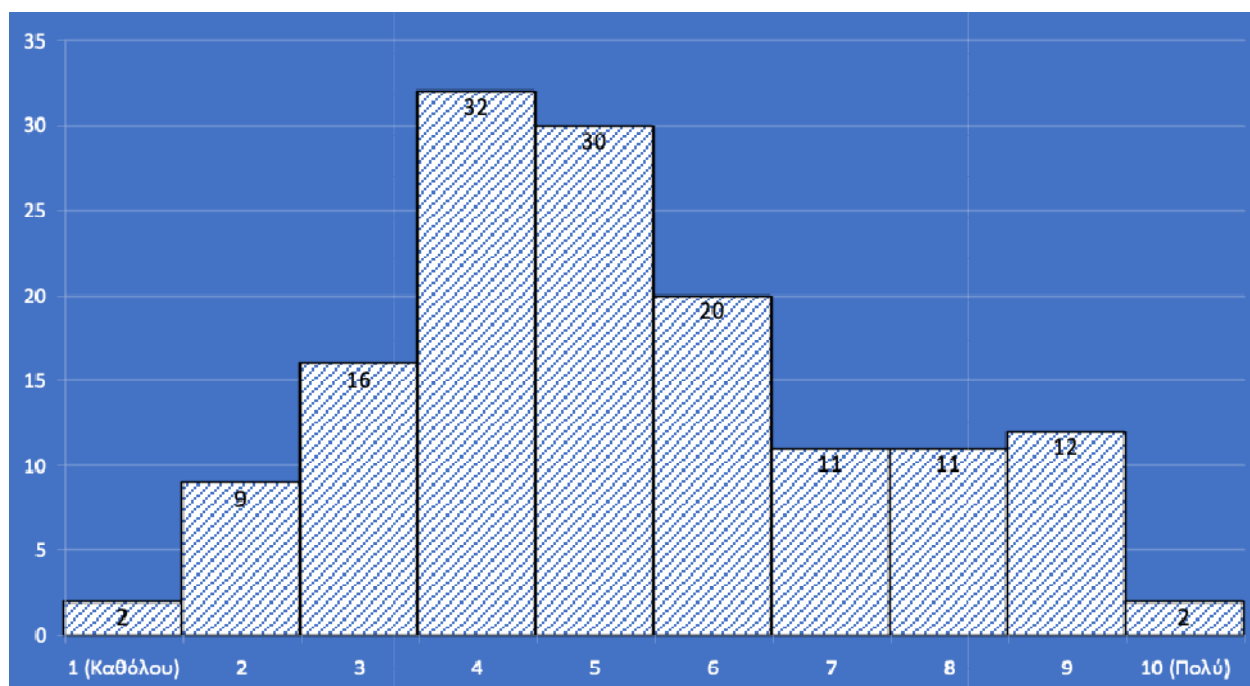
Αντιθέτως, αν το συγκεκριμένο αποτέλεσμα - άθροισμα είναι κάτω από την τιμή 35 τότε οι ψυχολογικές επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 δεν ήταν τόσο σημαντικές ώστε να επηρεάσουν αρνητικά το συγκεκριμένο άτομο. Η τιμή 35, προήλθε από το άθροισμα για τις συγκεκριμένες εφτά (7) συνολικά ερωτήσεις των μέσων καταστάσεων, της τιμής κατωφλίου δηλαδή που καταδεικνύει αν οι επιπτώσεις είναι πάνω ή κάτω του μέσου, η οποία είναι το πέντε (5).

Πέρα από αυτό το κατώφλι και με σκοπό τη δημιουργία μιας γενικότερης εικόνας για την ψυχολογική κατάσταση των συμμετεχόντων στην έρευνα, δημιουργήσαμε ένα διαχωρισμό – βαθμονόμηση των απαντήσεων ως σύνολο, ανάλογα με το συνδυασμό των απαντήσεων αυτών στις εν λόγω ερωτήσεις.

Δηλαδή με βάση το σύνολο των ερωτήσεων σχετικά με το πόσο η πανδημία επηρέασε τη ψυχολογική τους κατάσταση (ερωτήσεις 16 έως και 22) έγινε η ομαδοποίηση των αποτελεσμάτων σε δέκα κατηγορίες (από 1 που ισοδυναμεί με το «καθόλου» έως και 10 που ισοδυναμεί με το «πολύ»). Τα αποτελέσματα είναι πολύ ενδιαφέροντα και φαίνονται αναλυτικά με τη μορφή διαγράμματος στην παρακάτω Εικόνα 6.1.

Όπως βλέπουμε, ελάχιστοι είναι αυτοί που δεν επηρεάστηκαν καθόλου ψυχολογικά – κατηγορία 1 (μόλις 2 άτομα, σε ποσοστό 1,4%), ενώ η πλειοψηφία φαίνεται να έχει επηρεαστεί λίγο - κατηγορία 4 (32 άτομα σε ποσοστό 22%) ή μερικώς - κατηγορία 5 (30 άτομα σε ποσοστό 20,7%).

Τέλος αυτοί που επηρεάστηκαν σε υπερβολικό βαθμό και χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης και ίσως και ιατρικής παρακολούθησης είναι όσοι ανήκουν στην κατηγορία 10 (συνολικά μόλις 2 άτομα σε ποσοστό 1,4%) και απάντησαν σε όλες αυτές τις ερωτήσεις που εξετάζονται από 7 έως και 10.

Εικόνα 6-1 Κατηγοριοποίηση συμμετεχόντων με βάση το πόσο επηρεάστηκε η ψυχολογική τους κατάσταση γενικά

Δύο σημαντικές παρατηρήσεις που κάναμε στην εν λόγω κατανομή των απαντήσεων είναι οι εξής:

1. Σε ολόκληρο το εύρος του φάσματος των δυνατών απαντήσεων, η μεσαία τιμή (medianvalue) είναι στο σύνολο των εν λόγω απαντήσεων το άθροισμα 31 (κάτω από το κατώφλι κρισιμότητας 35 που έχουμε ορίσει).
2. Επιπλέον από το σύνολο των απαντήσεων ως άθροισμα, η μέση τιμή (meanvalue) είναι το 33,6 (επίσης κάτω από το κατώφλι κρισιμότητας 35 που έχουμε ορίσει, έστω και οριακά)

Από τις δύο αυτές σημαντικές παρατηρήσεις, βγάζουμε ένα πρώτο σημαντικό συμπέρασμα, ότι η ψυχολογική κατάσταση των ερωτηθέντων γενικά, έχει επηρεαστεί αρκετά, αλλά οριακά κάτω από το κατώφλι κρισιμότητας που θα είχε ως αποτέλεσμα την έντονη ανησυχία για επείγουσα ιατρική παρακολούθηση με σκοπό τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση συμπτωμάτων άγχους στρες κτλ.

Συγκεκριμένα, τα άτομα που συγκέντρωσαν βαθμολογία 35 και κάτω (δηλαδή κατηγορίες 1-5) και τα οποία δεν αντιμετωπίζουν σε τόσο μεγάλο βαθμό ή ακόμα και καθόλου τα προβλήματα που αντιστοιχούν στις αντίστοιχες ερωτήσεις, και επομένως η ψυχολογική τους κατάσταση δεν έχει επηρεαστεί σε μεγάλο – ανησυχητικό βαθμό είναι συνολικά 89 από τα 145 (σε ποσοστό σχεδόν 61,4%).Αντιθέτως τα άτομα που συγκέντρωσαν βαθμολογία πάνω από 35(δηλαδή κατηγορίες 6-10)είναι τα υπόλοιπα 56, που αποτελούν και το 38,6% περίπου του συνολικού πληθυσμού.

Βλέπουμε δηλαδή μια αναλογία της τάξεως περίπου 60-40 μεταξύ των ατόμων τα οποία έχουν επηρεαστεί ψυχολογικά από καθόλου – σχεδόν καθόλου έως και μερικώς (1-5) και δεν αντιμετώπισαν έντονα προβλήματα κατά τη διάρκεια της πανδημίας και σε αυτά που έχουν επηρεαστεί από πολύ – πάρα πολύ έως και υπερβολικά (6-10). Τα πρώτα για λόγους συντομίας θα ονομάζονται «Ομάδα Α» και τα δεύτερα θα αποτελούν την «Ομάδα Β». Η εν λόγω ομαδοποίηση φαίνεται αναλυτικά στον παρακάτω Πίνακα 6.1

Πίνακας 6-1 Ταξινόμηση γενικού πληθυσμού ανάλογα με το βαθμό που επηρεάστηκε ψυχολογικά

Ταξινόμηση με βάση το βαθμό που επηρεάστηκαν ψυχολογικά	Αρ. Απαντήσεων	Ποσοστό
Ομάδα Α - από "Καθόλου" έως "Μερικώς"	89	61,4%
Ομάδα Β - από "Αρκετά" έως "Υπερβολικά"	56	38,6%
Σύνολο	145	

Αναλύοντας τώρα τα διάφορα χαρακτηριστικά των ατόμων που αποτελούν τις δύο αυτές ομάδες, παρατηρούμε κάποια πολύ ενδιαφέροντα δεδομένα.

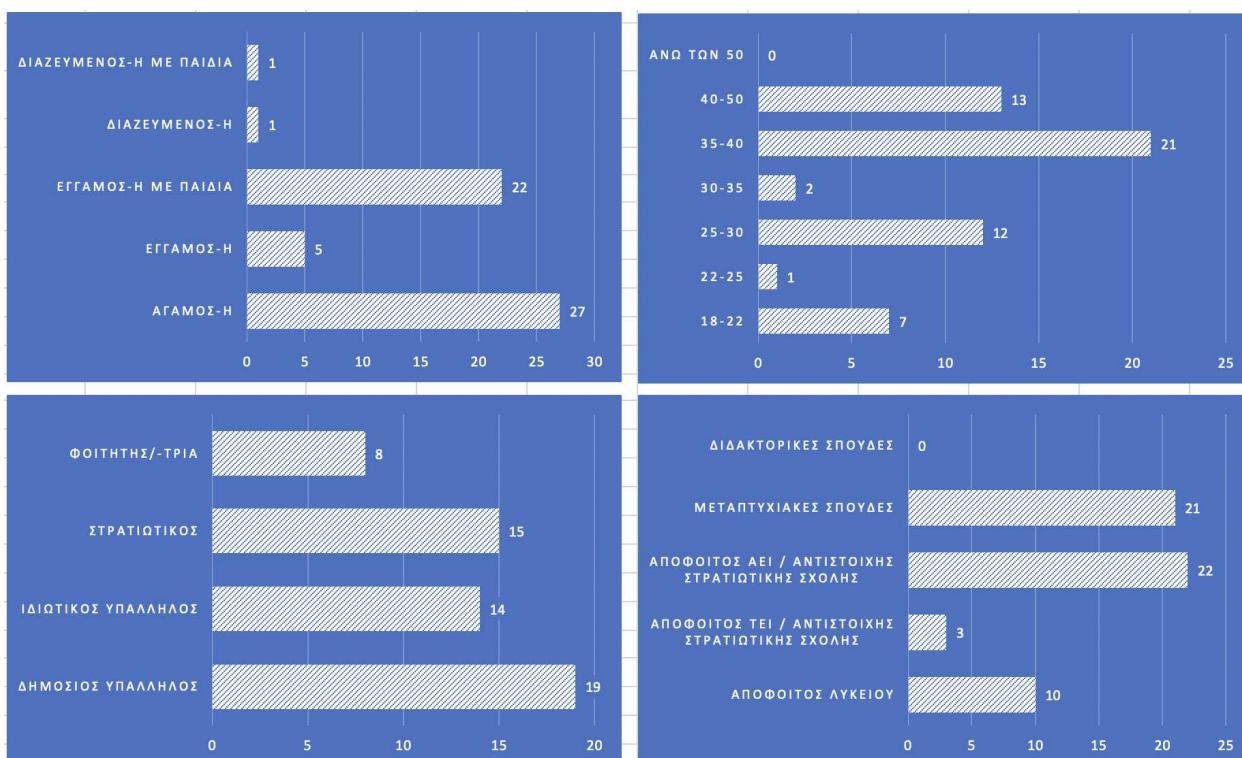
Άτομα «Ομάδας Β»

Εστιάζουμε στα άτομα τα οποία αποτελούν την Ομάδα Β, διότι τα άτομα αυτά είναι όλα όσα φαίνεται πως οι επιπτώσεις που υφίστανται στον ψυχολογικό τομέα λόγω της πανδημικής κατάστασης, παρουσιάζονται σε αυτά (είτε άμεσα είτε έμμεσα) εμφανώς και σε αρκετά μεγάλο βαθμό, έως ανησυχητικό.

Τα άτομα λοιπόν τα οποία αποτελούν τη συγκεκριμένη υπό-ομάδα του γενικού πληθυσμού, ως προς την οικογενειακή τους κατάσταση, βλέπουμε ότι είναι στην πλειοψηφία τους «Άγαμοι-ες» σε ποσοστό 48,2%, ενώ το 39,3% ανήκουν στην κατηγορία «Έγγαμος-η με παιδιά».

Από τα άτομα της κατηγορίας αυτής, βλέπουμε επίσης ότι η πλειοψηφία τους ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 35-40 ετών, σε ποσοστό 37,5% (συνολικά 21 άτομα από τα 56), ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι κανένα άτομο ηλικίας 50 και άνω δεν ανήκει σε αυτή την κατηγορία.

Σχετικά με το φύλο, παρατηρούμε άλλο ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο, ότι το 60,7% των ατόμων αυτών είναι γυναίκες και μόλις το 39,3% ανήκει στο αντίθετο φύλο. Βλέπουμε δηλαδή μία αυξημένη τάση στις γυναίκες σχετικά με το βαθμό που αυτές επηρεάζονται ψυχολογικά κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

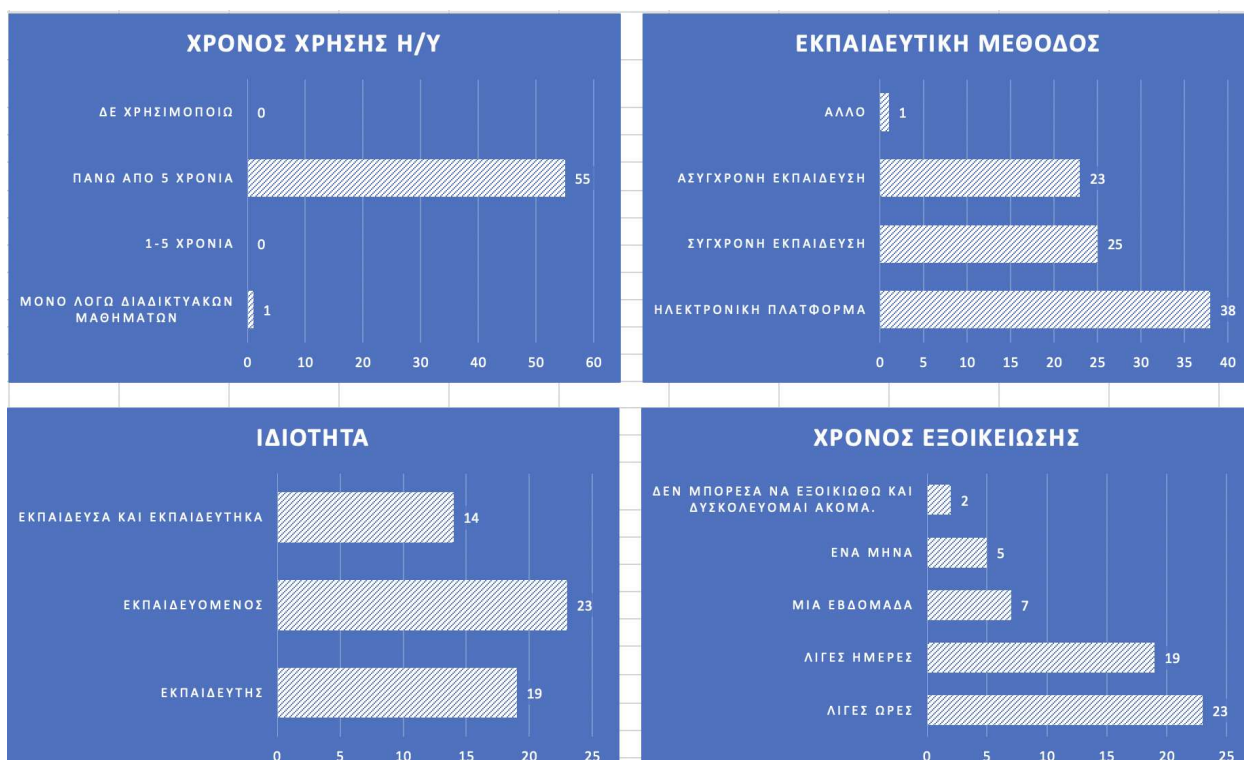
Εικόνα 6-2 Απεικόνιση κατανομής πληθυσμού Ομάδας Β

Επίσης, τα άτομα που αποτελούν την κατηγορία αυτή απασχολούνται στην πλειοψηφία τους στο Δημόσιο Τομέα (σε ποσοστό 33,9%), ενώ οι υπόλοιπες κατηγορίες είναι: Ιδιωτικοί υπάλληλοι 25%, Μέλη των Ενόπλων Δυνάμεων 26,8% και Φοιτητές-τριες 14,3%. Και σε αυτό το σημείο μπορούμε να εξάγουμε ένα πολύ χρήσιμο συμπέρασμα, σχετικά με του Στρατιωτικούς, οι οποίοι παρουσιάζουν αναλογικά, ένα πάρα πολύ μικρό σχετικά ποσοστό το οποίο κατατάσσεται στην Ομάδα Β. Παρατηρούμε δηλαδή ότι μόλις 15 από τους συνολικά 79 (ποσοστό 18,9%) εμφανίζει έντονα ψυχολογικά προβλήματα λόγω της πανδημίας, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά στις άλλες κατηγορίες είναι: 67,6% στους Δημοσίους Υπαλλήλους, 58,3% στους Ιδιωτικούς Υπαλλήλους και 57,1% στους Φοιτητές.

Όσον αφορά τώρα το μορφωτικό επίπεδο, παρατηρούμε ότι από τα άτομα της ομάδας Β, το 39,3% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ ή αντίστοιχης στρατιωτικής σχολής, το 37,5% έχουν ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές, το 17,8% είναι απόφοιτοι λυκείου, το 5,3% είναι απόφοιτοι ΤΕΙ ή αντίστοιχης στρατιωτικής σχολής ενώ κανένας δεν είναι κάτοχος διδακτορικού τίτλου.

Σχετικά με την ιδιότητα με την οποία οι ερωτηθέντες έλαβαν μέρος στην έρευνα, αν δηλαδή κατά το διάστημα της πανδημίας ήταν εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές ή υπήρξαν και στις δύο θέσεις, φαίνεται από τις απαντήσεις ότι η πλειοψηφία των ατόμων που ανήκουν στην Ομάδα Β είναι Εκπαιδευόμενοι σε ποσοστό 41%, ενώ το 33,9% είναι εκπαιδευτές και το υπόλοιπο 25% υπήρξε και τα δύο.

Σχετικά με το χρόνο εξοικείωσης με την τεχνολογία και τη χρήση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών και εδώ η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει σε αυτούς που έχουν μεγάλη εξοικείωση με την τεχνολογία, με ποσοστό 98,2% να χρήση Η/Υ πάνω από 5 χρόνια και το μόλις το 28,6% να δηλώνει ότι γενικά νιώθει επιφυλακτικός με την τεχνολογία.

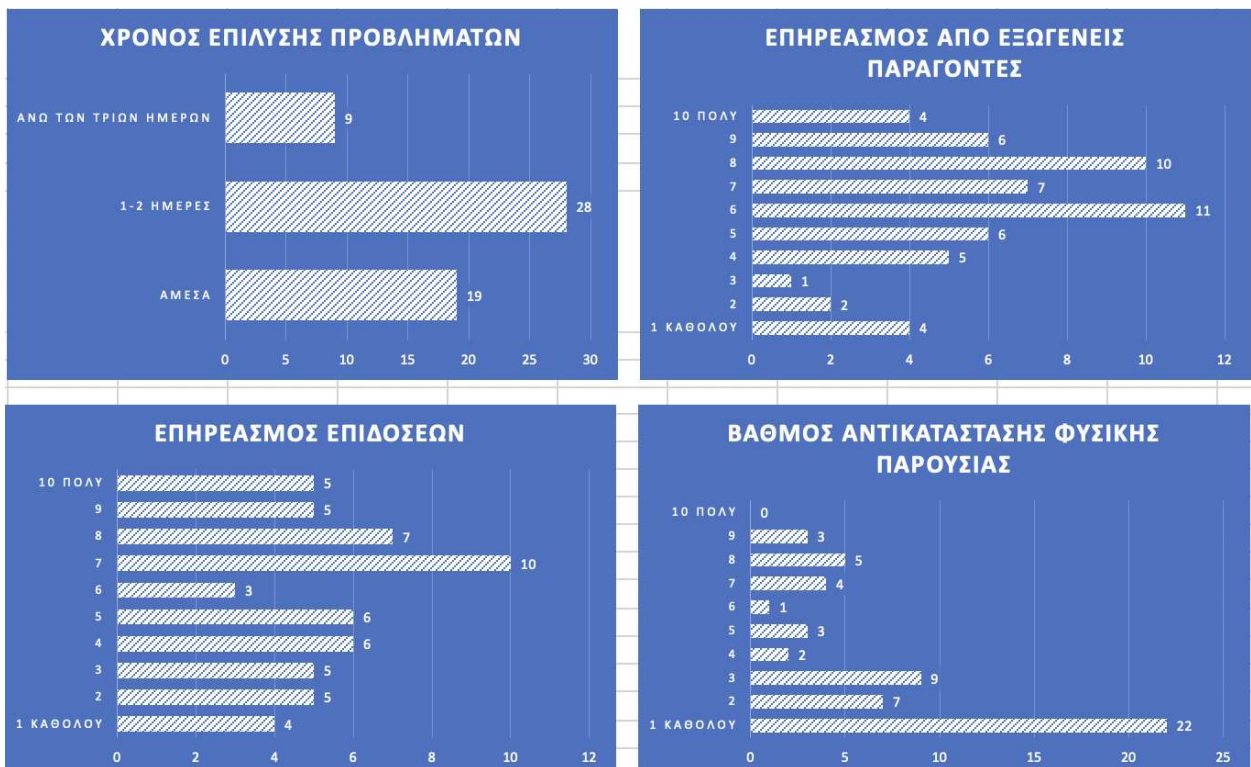

Εικόνα 6-3 Απεικόνιση κατανομής Ομάδας Β σχετικά με την εκπαίδευση

Επίσης το 43,7% χρησιμοποίησε κάποια Ηλεκτρονική πλατφόρμα κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην οποία πήρε μέρος ως εκπαιδευτής ή ως εκπαιδευόμενος, το 28,7% χρησιμοποίησε Σύγχρονη εκπαίδευση και το 26,4% ασύγχρονη.

Ένα άλλο στοιχείο, που παρατηρούμε στο σημείο αυτό, είναι ότι το 41% των ατόμων της ομάδας Β εξοικειώθηκε με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας μέσα σε λίγες μόνο ώρες ενώ το 33,9% μέσα σε λίγες μόνο ημέρες και μόνο το 3,6% δε μπόρεσε να εξοικειωθεί καθόλου. Επίσης οι μισοί (50%) χρειάζονταν 1 με 2 ημέρες για να επιλύσουν οποιοδήποτε πρόβλημα δημιουργήθηκε, το 33,4% επέλυε τα προβλήματα αυτά άμεσα και μόλις το 16% χρειαζόταν τρεις ή περισσότερες από τρεις ημέρες.

Οι εξωγενείς παράγοντες (όπως για παράδειγμα παιδιά στο σπίτι κτλ.) φαίνεται ότι έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Από τα άτομα της Ομάδας Β μόλις το 30% δήλωσε ότι δεν επηρεάστηκε καθόλου ή επηρεάστηκε μερικώς από τους εξωγενείς παράγοντες (κατηγορίες από 1 έως και 5 στη δεκαβάθμια κλίμακα έντασης) ενώ το υπόλοιπο 70% επηρεάστηκε αρκετά μέχρι και υπερβολικά από αυτούς (κατηγορίες από 6 έως και 10).

Εικόνα 6-4 Απεικόνιση κατανομής Ομάδας Β σχετικά με τις δυσκολίες στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση.

Επίσης, από τα άτομα της Ομάδας Β, το 46,4% απάντησε ότι κατά την άποψή του οι επιδόσεις του στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχουν επηρεαστεί καθόλου ή έχουν επηρεαστεί μερικώς, ενώ το υπόλοιπο 53,6% δήλωσε ότι έχουν επηρεαστεί αρκετά έως υπερβολικά. Επιπλέον, περισσότεροι από τα τρία τέταρτα των ατόμων της Ομάδας Β (76,8%) πιστεύουν ότι τα διαδικτυακά μαθήματα δε μπορούν να αντικαταστήσουν σε καμία περίπτωση τη φυσική παρουσία στην εκπαίδευση ή δε μπορούν επαρκώς να την αντικαταστήσουν.

Τα μισά ακριβώς άτομα της Ομάδας Β θεωρούν ότι στο βαθμό που επηρεάστηκαν από την κατ' οίκον εκπαίδευση περισσότερο συνετέλεσε η επικινδυνότητα του Covid-19 σε συνδυασμό με το lockdown, ενώ το 19,6% πιστεύει ότι συνετέλεσε σε μεγαλύτερο βαθμό η αβεβαιότητα για το μετά.

Τέλος, από τα άτομα της υπό εξέτασης Ομάδας Β, όπως ήταν αναμενόμενο η συντριπτική πλειοψηφία (94,6%) επιθυμεί την επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας και η επιστροφή αυτή θα τους χαροποιήσει σε ποσοστό 75%, με το 21,4% να νιώθει ανάμεικτα συναισθήματα εξαιτίας αυτής της ενδεχόμενης επιστροφής.

6.1.2. Ανάλυση Πληθυσμού με βάση το Βαθμό Ψυχολογικού Επηρεασμού

Στην παρούσα ενότητα, θα μελετήσουμε τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο, με σκοπό την ανάλυση των επιπτώσεων της πανδημίας του Covid-19 στην εκπαίδευση σε συγκεκριμένες υπό-ομάδες του γενικού πληθυσμού.

Για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιήσουμε πάλι την τιμή κατωφλίου 35 στο άθροισμα των ερωτήσεων 16 έως και 22 ανωτέρω. Άθροισμα πάνω από αυτή την τιμή υποδηλώνει ότι τα άτομα αυτά αντιμετωπίζουν σε αρκετά μεγάλο βαθμό ή ακόμα και υπερβολικό βαθμό τα προβλήματα που αντιστοιχούν στις αντίστοιχες ερωτήσεις, και επομένως η ψυχολογική τους κατάσταση έχει επηρεαστεί πολύ από την πανδημία. Και εφόσον το ερωτηματολόγιο είναι προσανατολισμένο προς την εκπαιδευτική διαδικασία και τις δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν από τις νέες συνθήκες και μεθόδους διδασκαλίας (όπως είναι η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση) που εισήχθησαν στο εκπαιδευτικό σύστημα ως αναγκαστικά μέτρα κατά της εξάπλωσης της πανδημίας Covid-19, συνεπώς όσοι από τους ερωτηθέντες συγκέντρωσαν άθροισμα μεγαλύτερο από αυτή την τιμή κατωφλίου (35) σημαίνει ότι επηρεάστηκαν ψυχολογικά σε ανησυχητικό βαθμό από αυτήν την κατάσταση.

Συνεπώς, από τη συνδυαστική μελέτη των απαντήσεων εξάγουμε ορισμένα πολύ χρήσιμα συμπεράσματα, αναφορικά με τα άτομα που έχουν επηρεαστεί ψυχολογικά σε αρκετά μεγάλο έως υπερβολικό βαθμό, από την παραμονή τους στο σπίτι και τη συμμετοχή τους σε εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, λόγω της πανδημίας ή όπως αναφέρθηκαν στην προηγούμενη Ενότητα ως άτομα που ανήκουν στην «Ομάδα Β». Τα άτομα αυτά σε ποσοστιαίες μονάδες επί του γενικού συνόλου των απαντήσεων είναι τα εξής:

1. Ένας στους δύο (50%) από τους διαζευγμένους με παιδιά και σχεδόν ένας στους δύο (49,1%) των αγάμων. Αντιθέτως, μόνο το 18,5% των εγγάμων.
2. Το 58,3% των ατόμων ηλικίας 18-22, το 42,9% των ατόμων ηλικίας 25-30, μόλις το 16,7% των ηλικιών 22-25 και κανείς από τα άτομα άνω των 50.
3. Το 63% των γυναικών και μόλις το 24,2% των ανδρών. Σχετικά με το φύλο, έχουμε ένα πολύ σημαντικό συμπέρασμα, καθώς φαίνεται ότι οι γυναίκες που ενεπλάκησαν με την εκπαίδευση επηρεάστηκαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες.
4. Το 62,5% των αποφοίτων Λυκείου, το 37% περίπου των αποφοίτων ΑΕΙ και ΤΕΙ ή αντίστοιχων στρατιωτικών σχολών, το 36,2% των κάτοχων μεταπτυχιακού τίτλου και κανένας κάτοχος διδακτορικού τίτλου.

Κι εδώ είναι αξιοσημείωτο το αρκετά υψηλό ποσοστό όσων επηρεάστηκαν ψυχολογικά σε μεγάλο βαθμό από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση κατά την πανδημία και είναι απόφοιτοι Λυκείου.

5. Το 67,9% των δημοσίων υπαλλήλων, το 58,3% των ιδιωτικών υπαλλήλων, το 57,1% των φοιτητών-φοιτητριών και μόλις το 19% των μελών των ενόπλων δυνάμεων.

Πολύ σημαντική η παρατήρηση του πολύ χαμηλού σχετικά ποσοστού στις τάξεις των στρατιωτικών που δείχνει μεγάλο ψυχολογικό σθένος των εν λόγω ατόμων απέναντι στις δυσκολίες της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης και της γενικότερης κατάστασης λόγω της πανδημίας Covid-19, σε σχέση πάντα με τις υπόλοιπες κατηγορίες.

6. Το 45,2% των εκπαιδευτών, το 38,3% των εκπαιδευομένων και το 32,6% όσων έλαβαν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία ως εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι. Δεν παρατηρούμε μεγάλες αποκλίσεις όσων αφορά εκπαιδευόμενους και εκπαιδευτές κάτι που δείχνει ότι επηρεάστηκαν περίπου στον ίδιο βαθμό.
7. Το 46,9% από όσους χρησιμοποίησαν Ασύγχρονη μέθοδο εκπαίδευσης , το 37,3% όσων χρησιμοποίησαν Ηλεκτρονική πλατφόρμα και μόλις το 19,5% όσων χρησιμοποίησαν Σύγχρονη μέθοδο εκπαίδευσης.

Φαίνεται δηλαδή, ότι ακόμα και η μέθοδος διδασκαλίας έπαιξε κάποιο ρόλο στη ψυχολογική κατάσταση των ερωτηθέντων.

8. Το 48,5% όσων δήλωσαν επιφυλακτικοί στις νέες τεχνολογίες και το 35,7% όσων δήλωσαν το αντίθετο.
9. Το 29,1% από όσους χρειάστηκαν μόνο λίγες ώρες για να εξοικειωθούν με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας, το 41,3% από όσους χρειάστηκαν λίγες ημέρες, το 70% από όσους χρειάστηκαν μία εβδομάδα, το 71,4% από όσους χρειάστηκαν ένα μήνα και το 100% από όσους δε μπόρεσαν να εξοικειωθούν καθόλου.

Κι εδώ φαίνεται να υπάρχει μία άμεση σχέση ανάμεσα στο χρόνο εξοικείωσης και το βαθμό ψυχολογικού επηρεασμού. Όσο πιο γρήγορα κάποιος μπόρεσε να εξοικειωθεί με τα νέα δεδομένα που η πανδημία επέβαλε, τόσο πιο εύκολο ήταν γι' αυτόν να αντιμετωπίσει ψυχολογικά την όλη επικρατούσα κατάσταση και τις δυσκολίες στα νέα δεδομένα της εκπαίδευσης.

10. Το 28,4% των ατόμων που επιλύαν όσα προβλήματα προέκυπταν με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας άμεσα. Το 43,8% όσων τα επιλύαν εντός 1-2 ημερών και το 64,3% από όσους χρειάζονταν πάνω από 3 μέρες για να επιλύσουν τα προβλήματα αυτά.

Όπως και με το χρόνο εξοικείωσης με την τεχνολογία, έτσι και στην περίπτωση αυτή, με το χρόνο επίλυσης των προβλημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, φαίνεται ότι παίζει καθοριστικό ρόλο στο βαθμό στον οποίο επηρεάστηκαν ψυχολογικά τα άτομα. Όσο μεγαλύτερο το χρονικό διάστημα που πήρε η εξοικείωση και η επίλυση των προβλημάτων, τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες υπάρχουν να επηρεαστεί αρνητικά ο συμμετέχων ή η συμμετέχουσα στην εκπαιδευτική διαδικασία.

11. Το 42,5% από όσους δήλωσαν ότι δεν επηρεάστηκαν καθόλου, ή πολύ λίγο από εξωγενείς παράγοντες κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και το 41,9% από όσους δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν από τους παράγοντες αυτούς σε μεγάλο ή υπερβολικό βαθμό.

12. Το 29,5% από όσους δήλωσαν ότι οι επιδόσεις τους στην νέα εκπαιδευτική διαδικασία και μέθοδο έχουν επηρεαστεί λίγο ή και καθόλου και το περισσότερο από τους μισούς (52,6%) από όσους πιστεύουν ότι οι επιδόσεις τους έχουν επηρεαστεί πολύ.

Βλέπουμε δηλαδή ότι όσοι νιώθουν σίγουροι για τις επιδόσεις τους, παρ' όλες τις αλλαγές και τις νέες συνθήκες που επιβάλλει η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, δεν έχουν επηρεαστεί στον ψυχολογικό τομέα από τις ίδιες τις αλλαγές αυτές που επέφερε αναγκαστικά η πανδημία.

13. Το 37,5% από όσους απάντησαν ότι τα διαδικτυακά μαθήματα μπόρεσαν να αντικαταστήσουν τη φυσική παρουσία σε μεγάλο βαθμό ή πλήρως και το 39% όσων απάντησαν ότι η αντικατάσταση αυτή δεν ήταν εφικτή ή έγινε σε πολύ μικρό βαθμό.

14. Το 52,8% από όσους δήλωσαν ότι η κατ' οίκον εκπαίδευση επηρεάστηκε από την επικινδυνότητα του Covid-19 σε συνδυασμό με τα περιοριστικά μέτρα κυκλοφορίας (lockdown) και μόλις το 22,7% από όσους δήλωσαν ότι η κατ' οίκον εκπαίδευση επηρεάστηκε από την αυτή καθαυτή παραμονή τους στο σπίτι.

15. Το 40,2% από όσους απάντησαν ότι επιθυμούν την επιστροφή στις αίθουσες και στη δια ζώσης διδασκαλία και το 23,1% από όσους απάντησαν ότι προτιμούν την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, όπως καθιερώθηκε εν μέσω πανδημίας.

Στο σημείο αυτό, παρατηρούμε ότι φαίνεται φυσιολογικό το γεγονός ότι όσοι έχουν εμφανώς επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό ψυχολογικά από την πανδημία και την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση να επιθυμούν την επιστροφή στην κανονικότητα και την μέχρι προ πανδημίας ισχύουσα μέθοδο διδασκαλίας.

Εντούτοις, κρίνεται αρκετά υψηλό το ποσοστό όσων δεν επιθυμούν να επιστρέψουν στη δια ζώσης διδασκαλία, που σημαίνει ότι προτιμούν την εφαρμογή της νέας μεθόδου εκπαίδευσης, αλλά εμφανίζουν σημαντικές ψυχολογικές μεταπτώσεις κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι σε αρκετές περιπτώσεις παρατηρείται το φαινόμενο κάποιος να νιώθει καλύτερα με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας (είτε είναι εκπαιδευτής, είτε εκπαιδευόμενος) αλλά στην ουσία να πιέζεται ψυχολογικά χωρίς ο ίδιος να το καταλαβαίνει.

16. Τέλος, το 40,8% από όσους δήλωσαν ότι η επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας θα τους χαροποιήσει, το ένα τρίτο (33,3%) όσων απάντησαν ότι θα τους δυσκολέψει και το 35,3% από όσους δήλωσαν ότι κάτι τέτοιο θα τους προκαλέσει ανάμεικτα συναισθήματα.

6.1.3. Εκπαιδευτές και Εκπαιδευόμενοι

Στην παρούσα ενότητα θα εστιάσουμε για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων σε έναν άλλο παράγοντα, ο οποίος ίσως επηρεάζει αρκετά τον τρόπο και το βαθμό στον οποίο η κατ' οίκον και εξ' αποστάσεως μέθοδος εκπαιδευτικής διδασκαλίας επίδρασε κατά το χρονικό

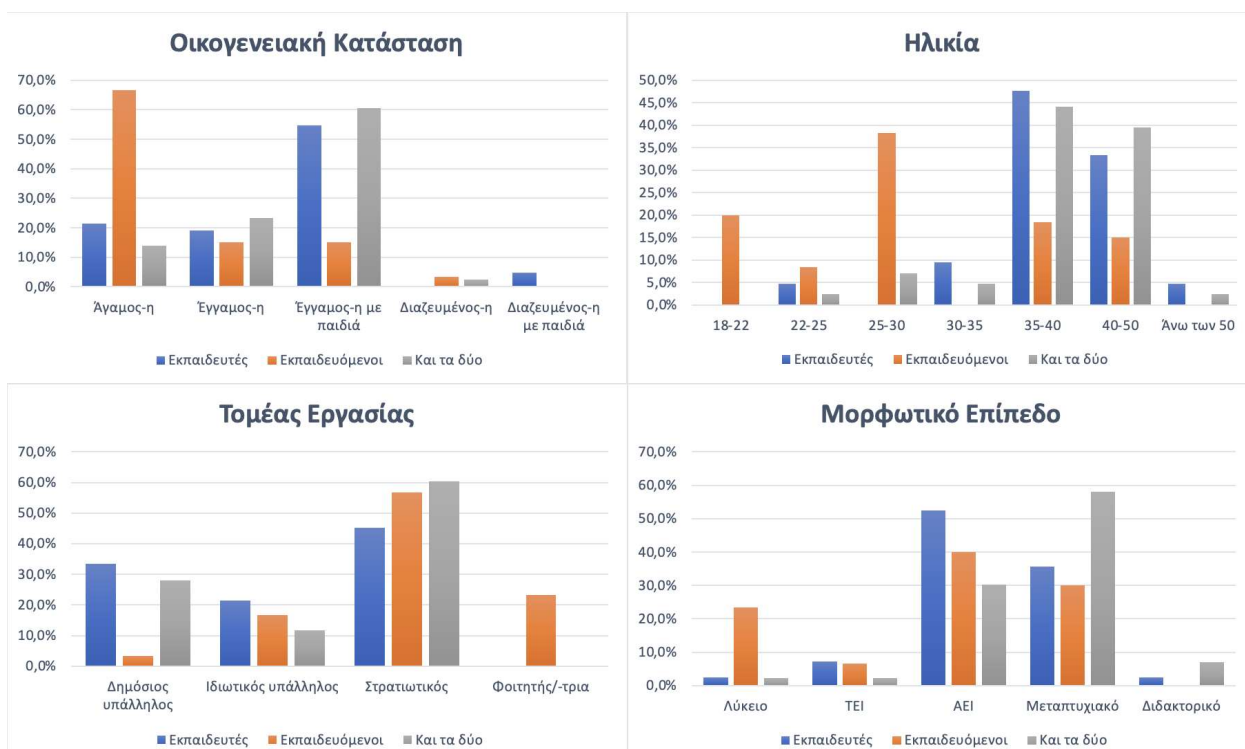
διάστημα των μέτρων προστασίας από την πανδημία στους συμμετέχοντες στην έρευνα και κατά συνέπεια στο γενικότερο πληθυσμό που ασχολείται με την εκπαίδευση σε κάθε της μορφή.

Αυτός ο παράγοντας είναι η ιδιότητα με την οποία ενεπλάκη κάποιος στην εκπαιδευτική διαδικασία κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Αν δηλαδή οι εκπαιδευόμενοι βίωσαν διαφορετικά την εκπαίδευση κατά την περίοδο της καραντίνας και γενικότερα της πανδημίας από τους εκπαιδευτές, ή αν κάποιος εκπαιδευέ ή εκπαιδευόταν δεν είχε καμία επίπτωση στην ψυχολογική του κατάσταση και στο βαθμό που αυτή επηρεάστηκε.

Και σε αυτή την ενότητα, όπως και στην προηγούμενη θα χρησιμοποιήσουμε ένα χρήσιμο εργαλείο που δεν είναι άλλο από το συνδυασμό των ερωτήσεων που αφορούν τη ψυχολογική κατάσταση (ερωτήσεις από υπ' αριθμ. 16 έως και υπ' αριθμ. 22) όπως αναλύθηκαν στην προηγούμενη Ενότητα 4.7.1 και στόχος μας είναι να δούμε κατά πόσο αποκλίνουν οι εκπαιδευόμενοι από τους εκπαιδευτές.

Αρχικά, παρατηρώντας τα άτομα και των τριών κατηγοριών / υπό-ομάδων (εκπαιδευτές - εκπαιδευόμενοι – και τα δύο) και μελετώντας τις απαντήσεις τους σχετικά με τα γενικά χαρακτηριστικά τους, μπορούμε να διακρίνουμε αρκετές διαφορές αλλά και ομοιότητες. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται αυτόματα στη διαφορετική αντιμετώπιση των διαφόρων καταστάσεων αλλά και το βαθμό που επηρεάζονται ψυχολογικά από γεγονότα όπως η πανδημία αλλά και την προσαρμοστικότητα που επιδεικνύουν σε αλλαγές, όπως η αλλαγή της μεθόδου διδασκαλίας και του μοντέλου του εκπαιδευτικού συστήματος κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Στην Εικόνα 6.5 παρακάτω φαίνεται με τη βοήθεια των ραβδογραμμάτων η κατανομή των τριών υποκατηγοριών αυτών (εκπαιδευτές – εκπαιδευόμενοι – και τα δύο) ανάλογα με τα διάφορα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Στα συγκεκριμένα διαγράμματα απεικονίζεται στον άξονα Υ το ποσοστό των ατόμων από τις συγκεκριμένες κατηγορίες του υπομνήματος, το οποίο ικανοποιεί την αντίστοιχη συνθήκη του άξονα Χ. Με τον συγκριτικό αυτό τρόπο απεικόνισης γίνονται κατανοητές άμεσα οι διαφορές και οι ομοιότητές τους.

Εικόνα 6-5 Γραφική απεικόνιση των τεχνικών χαρακτηριστικών Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων

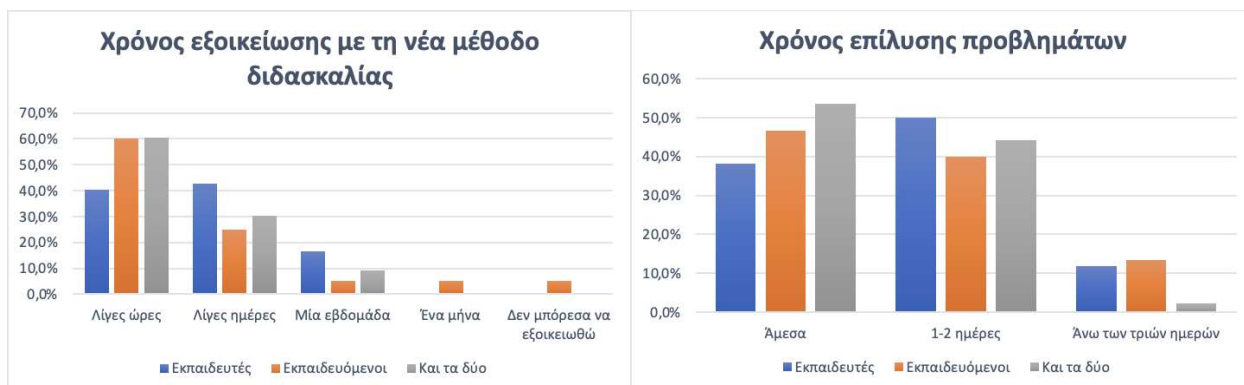
Από την ανάλυση της διαγραμματικής αυτής απεικόνισης βλέπουμε μια σχετική αναλογία και ομοιότητα στον τομέα απασχόλησης και στο μορφωτικό επίπεδο (εκτός βέβαια από τους απόφοιτους λυκείου, όπως άλλωστε ήταν αναμενόμενο) και μία σχετική δυσαναλογία στις απαντήσεις σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση και την ηλικιακή ομάδα (κάτι που και πάλι όμως ήταν αναμενόμενο, δηλαδή περισσότερους άγαμους και νεαρούς εκπαιδευόμενους και περισσότερους έγγαμους και ηλικιωμένους εκπαιδευτές).

Αναφορικά με το χρόνο τον οποίο χρειάστηκαν τα άτομα που απάντησαν το ερωτηματολόγιο, για να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και στα νέα δεδομένα που επέφεραν τα περιοριστικά μέτρα της πανδημίας και αφορά κυρίως στην εξοικείωση με τη νέα μέθοδο της διδασκαλίας, δείχνει ότι οι εκπαιδευόμενοι προσαρμόστηκαν άμεσα σε μεγάλο ποσοστό (60%) σε σχέση με τους εκπαιδευτές (αντίστοιχο ποσοστό: 40,5%). Τα ποσοστά για την προσαρμογή στη νέα μέθοδο διδασκαλίας σε τουλάχιστον μία εβδομάδα είναι το 5% των εκπαιδευομένων και το 16,7% των εκπαιδευτών αντίστοιχα.

Παρόμοια είναι και τα αποτελέσματα σχετικά με το χρόνο επίλυσης των διαφόρων προβλημάτων που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της νέας μεθόδου της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Βλέπουμε και εδώ δηλαδή μία πιο άμεση ανταπόκριση των εκπαιδευομένων στις αντιμετωπιζόμενες δυσκολίες σε σχέση με τους εκπαιδευτές.

Συγκεκριμένα παρατηρούμε ότι το 46,7% των εκπαιδευομένων επιλύει τα προβλήματα αυτά άμεσα, το 40% χρειάζεται τουλάχιστον μία με δύο ημέρες και το υπόλοιπο 13,3%

χρειάζεται περισσότερες από 3 ημέρες. Από τους εκπαιδευτές, ο ένας στους δύο (50%) χρειάζεται μία με δύο ημέρες για να επιλύσει τα προβλήματα, το 11,9% θέλει πάνω από τρεις ημέρες και μόλις το 38,1% τα επιλύει άμεσα.

Εικόνα 6-6 Γραφική απεικόνιση προσαρμοστικότητας Εκπαιδευτών και Εκπαιδευομένων

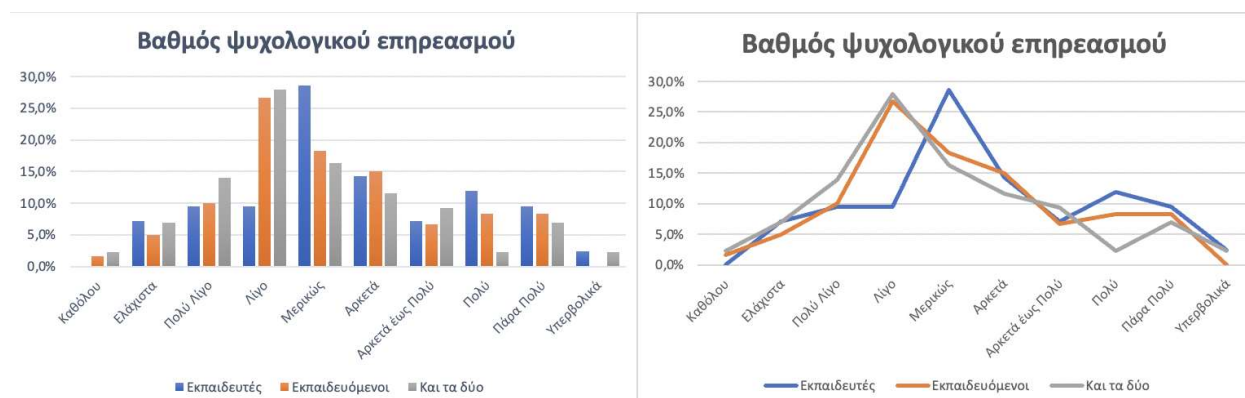
Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι και στις δύο περιπτώσεις ανωτέρω στις οποίες μελετήθηκε η προσαρμοστικότητα (ελάχιστος χρόνος εξοικείωσης και επίλυσης παρουσιαζόμενων προβλημάτων), τη βέλτιστη αντίδραση στα νέα δεδομένα φαίνεται ξεκάθαρα να έχουν όσοι κατά τη διάρκεια της πανδημίας ασχολήθηκαν με την εκπαιδευτική διαδικασία και ως εκπαιδευτές αλλά και ως εκπαιδευόμενοι (3^η κατηγορία «Και τα δύο» με γκρι χρώμα). Αυτό το καταλαβαίνουμε εύκολα αν παρατηρήσουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των ατόμων χρειάστηκε μόλις λίγες ώρες για να εξοικειωθεί με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας (σε ποσοστό 60,5%) και έλυσε άμεσα όποιο πρόβλημα παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια αυτής (σε ποσοστό 53,5%).

Σχετικά με το βαθμό που εξωγενείς παράγοντες (όπως π.χ παιδιά ή άλλα άτομα στο σπίτι κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας κτλ.) επηρέασαν κατά τη διάρκεια της εξ' αποστάσεως εκπαίδευση την όλη διαδικασία, εδώ φαίνεται ότι οι εκπαιδευόμενοι ήταν πιο ευάλωτοι σε σχέση με τους εκπαιδευτές και αυτούς που είχαν και τους δύο αυτούς ρόλους (εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου). Στους μεν εκπαιδευόμενους παρατηρούμε μια αναλογία περίπου της τάξεως του 30-70 (επηρεάστηκαν καθόλου έως λίγο: 31,7% – επηρεάστηκαν αρκετά έως υπερβολικά 68,3%) ενώ οι άλλες δύο κατηγορίες είναι περίπου στο 40-60 (εκπαιδευτές που επηρεάστηκαν καθόλου έως λίγο: 40,5%, εκπαιδευτές που επηρεάστηκαν αρκετά έως υπερβολικά: 59,5% - άτομα με διπλή ιδιότητα εκπαιδευτή εκπαιδευομένου: 37,2% και 62,8% αντίστοιχα).

Ένα σημαντικό στοιχείο το οποίο θα μας βοηθήσει να εξάγουμε κάποια πολύ χρήσιμα συμπεράσματα, είναι ο βαθμός στον οποίο επηρεάστηκαν ψυχολογικά τα άτομα των τριών αυτών κατηγοριών. Το κατά πόσο μπορούμε να μετρήσουμε το βαθμό στον οποίο επηρεάστηκαν οι ερωτηθέντες αυτό είναι εφικτό να επιτευχθεί αν λάβουμε υπ' όψιν μας το συνδυασμό των απαντήσεων σχετικά με το πόσο έντονα βίωσαν κάποια συγκεκριμένα προβλήματα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της νέας μεθόδου διδασκαλίας κατά το χρονικό διάστημα των περιοριστικών μέτρων λόγω της πανδημίας Covid-19 (όπως για παράδειγμα η

δυσκολία στον ύπνο, η αλλαγή – υποβάθμιση της καθημερινότητας, ο ανήσυχος ύπνος, η δυσκολία στην ηρεμία και χαλάρωση, το αίσθημα κόπωσης κτλ.).

Από τη μελέτη και το συσχετισμό των απαντήσεων βλέπουμε ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο, ότι οι εκπαιδευτές επηρεάστηκαν ψυχολογικά σε μεγαλύτερο βαθμό από τις υπόλοιπες δύο κατηγορίες.

Εικόνα 6-7 Βαθμός ψυχολογικού επηρεασμού ανά κατηγορία ατόμων

Αυτό μπορούμε να το συμπεράνουμε, μελετώντας τα δύο διαγράμματα της Εικόνας 6.7, στα οποία μπορούμε να διακρίνουμε ξεκάθαρα ότι οι ο βαθμός στον οποίο έχουν επηρεαστεί ψυχολογικά οι εκπαιδευτές, έχει μια μέγιστη τιμή στη μέση της κλίμακας (στην τιμή «Μερικώς» - κατηγορία 5, με ποσοστό 28,6%), ενώ οι άλλες δύο κατηγορίες έχουν μέγιστη τιμή σε μικρότερο βαθμό ψυχολογικού επηρεασμού (στην τιμή: «Λίγο» - κατηγορία 4, με ποσοστό: 26,7% για τους εκπαιδευόμενους και 27,9% για αυτούς που είχαν διπλό ρόλο εκπαιδευτή - εκπαιδευομένου).

Στην καλύτερη ψυχολογική κατάσταση φαίνεται ότι είναι η κατηγορία ατόμων που έδειξε τη μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα, όσον αφορά με το χρόνο εξοικείωσης με τα νέα δεδομένα εκπαίδευσης και το χρόνο επίλυσης των διαφόρων προβλημάτων, η οποία είναι τα άτομα με διπλό ρόλο εκπαιδευτή και εκπαιδευομένου. Τα άτομα των διαφόρων κατηγοριών, με βάση πάντα τις απαντήσεις στις ερωτήσεις της έρευνας που σχετίζονται με τη ψυχολογική κατάσταση, που φαίνεται ότι δεν επηρεάστηκαν σημαντικά (από καθόλου έως μερικώς: τιμές κλίμακας 1-5), καθώς επίσης και τα άτομα των ίδιων κατηγοριών που επηρεάστηκαν σε μεγαλύτερο βαθμό(από αρκετά έως υπερβολικά: τιμές κλίμακας 6-10)φαίνονται αναλυτικά παρακάτω:

1. Εκπαιδευτές:

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 54,8%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 45,2%

2. Εκπαιδευόμενοι:

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 61,7%

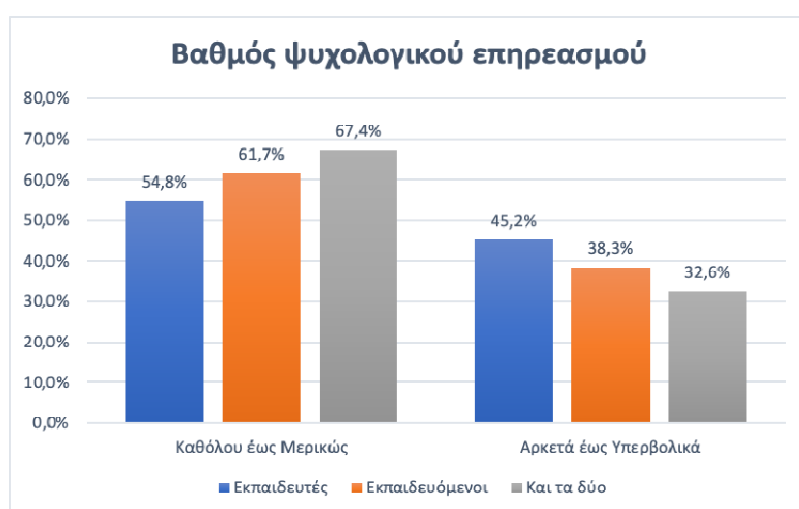
ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 38,3%

3. Άτομα με διπλό ρόλο εκπαιδευτή – εκπαιδευομένου

i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 67,4%

ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 32,6%

Ενώ η διαγραμματική απεικόνιση των δεδομένων αυτών αποτυπώνεται με βάση την ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων, στην Εικόνα 6.8 παρακάτω.

Εικόνα 6-8 Ποσοστιαία κατανομή των 3 κατηγοριών με βάση το βαθμό του ψυχολογικού επηρεασμού

Σχετικά με το κατά πόσο πιστεύουν οι ερωτηθέντες ότι οι νέες μέθοδοι διδασκαλίας που εφαρμόστηκαν λόγω της πανδημίας έχουν επηρεάσει την ίδια τους την απόδοση στην εκπαιδευτική διαδικασία, εδώ βλέπουμε ότι αυτοί που δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί περισσότερο είναι οι εκπαιδευόμενοι, στη συνέχεια οι εκπαιδευτές δηλώνουν ότι έχουν επηρεαστεί σε μικρότερο βαθμό, ενώ στην καλύτερη κατάσταση από τις τρεις κατηγορίες είναι αυτοί που έχουν διπλό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία (εκπαιδευτή και εκπαιδευομένου).

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της μεγαλύτερης σε ποσοστό απάντησης για τις τρεις αυτές κατηγορίες. Από τους εκπαιδευτές, η πλειοψηφία (σε ποσοστό 16,7%) δήλωσε ότι οι επιδόσεις τους στην εκπαίδευση έχουν επηρεαστεί «Ελάχιστα» (τιμή 2), το ίδιο απάντησε η πλειοψηφία όσων είχαν διπλό ρόλο στην εκπαίδευση σε ποσοστό όμως 25,6%, ενώ οι επικρατούσες απαντήσεις για τους εκπαιδευόμενους ήταν οι τιμές 6 και 7, δηλαδή «Αρκετά έως Πολύ» και «Πολύ» σε ποσοστό 25%.

Επίσης η κατάταξη με βάσει τις απαντήσεις σε όσους δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν «από καθόλου έως μερικώς» (τιμές 1-5) και σε όσους απάντησαν ότι επηρεάστηκαν «από αρκετά έως

υπερβολικά» (τιμές 6-10) μας οδηγεί στο ίδιο ακριβώς συμπέρασμα, ότι δηλαδή η επίδοση των εκπαιδευόμενων επηρεάστηκε περισσότερο από τους εκπαιδευτές και ακόμα περισσότερο από όσους είχαν ρόλο εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Συγκεκριμένα η κατανομή των ποσοστών ανά κατηγορία και ομάδα απαντήσεων είναι η εξής:

1. Εκπαιδευτές:

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 59,5%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 40,5%

2. Εκπαιδευόμενοι:

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 51,7%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 48,3%

3. Άτομα με διπλό ρόλο εκπαιδευτή – εκπαιδευομένου

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 74,7%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 25,6%

Τα ίδια σχεδόν αποτελέσματα προκύπτουν και από την ανάλυση των δεδομένων στην ερώτηση υπ' αριθμό 25: «Σε τί βαθμό σας επηρέασε αρνητικά η κατ' οίκον εκπαίδευση;». Παρατηρούμε δηλαδή ότι στη βέλτιστη κατάσταση από όλους και μάλιστα με μεγάλη διαφορά, δηλώνουν ότι είναι τα άτομα τα οποία είχαν διπλό ρόλο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, στη συνέχεια αν και εδώ είναι πολύ οριακή η διαφορά, στη δεύτερη καλύτερη κατάσταση φαίνεται ότι είναι οι εκπαιδευτές και στην τελευταία θέση είναι οι εκπαιδευόμενοι.

Τα αντίστοιχα ποσοστά από τα οποία εξάγονται τα εν λόγω συμπεράσματα, εφόσον και σε αυτή την περίπτωση ομαδοποιήσαμε τις απαντήσεις σε δύο γενικές κατηγορίες είναι τα εξής:

1. Εκπαιδευτές:

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 50%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 50%

2. Εκπαιδευόμενοι:

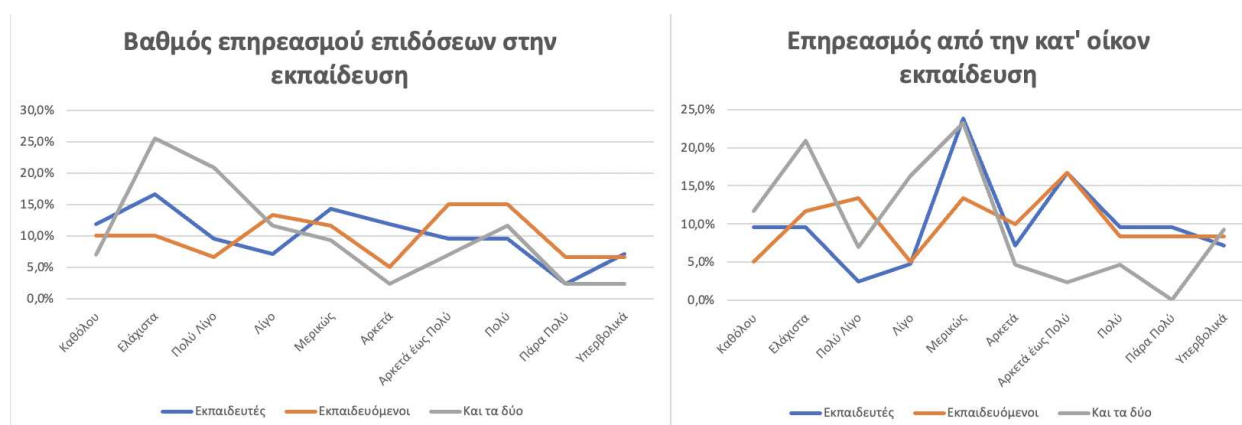
- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 48,3%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 51,7%

3. Άτομα με διπλό ρόλο εκπαιδευτή – εκπαιδευομένου

- i. Καθόλου έως Μερικώς (1-5): 79,1%
- ii. Αρκετά έως Υπερβολικά (6-10): 20,9%

Οι απαντήσεις για τις τρεις κατηγορίες συμμετεχόντων που εξετάζουμε στην παρούσα ενότητα, στις δύο αυτές ερωτήσεις που μόλις αναλύθηκαν (ερώτηση υπ' αριθμόν 23 και 25) φαίνονται πολύ παραστατικά στα δύο διαγράμματα της Εικόνας 6.9 παρακάτω.

Για τη βέλτιστη κατανόηση των διαγραμμάτων, τονίζεται το γεγονός ότι συσσώρευση τιμών και μεγάλο ποσοστό απαντήσεων στην αρχή του διαγράμματος (τιμές 1, 2, 3) δείχνει μικρό βαθμό επηρεασμού και καλύτερη συμπεριφορά και ανταπόκριση στις νέες εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Εικόνα 6-9 Κατανομή απαντήσεων σχετικά με τον επηρεασμό των επιδόσεων και την κατ' οίκον εκπαίδευση

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απάντηση των συμμετεχόντων σχετικά με το πως θα τους εξυπηρετούσε να συνεχιστεί η εκπαίδευση (ερώτηση υπ' αριθμό 27) με την πλειοψηφία των εκπαιδευομένων να απαντά σε ποσοστό 50% ότι προτιμάει το δια ζώσης τρόπο διδασκαλίας, ενώ οι περισσότεροι εκπαιδευτές και άτομα με διπλό ρόλο εκπαιδευτή - εκπαιδευομένου απάντησαν ότι προτιμούν ένα συνδυασμό δια ζώσης εκπαίδευσης και εκπαίδευσης εξ' αποστάσεως, σε ποσοστά 54,8% και 48,8% αντίστοιχα.

Παρόλα αυτά, τόσο οι εκπαιδευτές, όσο και οι εκπαιδευόμενοι, αλλά και αυτοί που εκπαίδευσαν και εκπαιδεύτηκαν πιστεύουν ότι η εκπαίδευση είναι περισσότερο εποικοδομητική όταν γίνεται δια ζώσης. Η διαφορά μάλιστα στις επιλογές «δια ζώσης», «διαδικτυακά» και «συνδυασμός αυτών των δύο» είναι πολύ μεγάλη, με το ποσοστό των ατόμων που υποστηρίζουν το δια ζώσης τρόπο εκπαίδευσης να κυμαίνεται γύρω στο 70% και για τις τρεις κατηγορίες (εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους, και τα δύο).

Τέλος, από την ανάλυση των απαντήσεων στις ερωτήσεις υπ' αριθμό 29 και 30: «Επιθυμείτε την επιστροφή σας στις αίθουσες διδασκαλίας;» και «Τι συναισθήματα θα σας προκαλέσει η επιστροφή σας στις αίθουσες διδασκαλίας;» βλέπουμε μία ομοιόμορφη κατανομή ανεξάρτητα από την κατηγορία των ερωτηθέντων.

Στην ερώτηση υπ' αριθμό 29, βλέπουμε τόσο οι εκπαιδευόμενοι, όσο και οι εκπαιδευτές αλλά και αυτοί με διπλό ρόλο, να απαντούν ότι επιθυμούν την επιστροφή τους στις αίθουσες διδασκαλίας και στη δια ζώσης εκπαίδευση σε ποσοστό περισσότερο από 90%.

Επίσης, στην ερώτηση υπ' αριθμό 30, όλα τα άτομα ανεξαρτήτως αν ήταν εκπαιδευτές ή εκπαιδευόμενοι ή είχαν διπλό ρόλο, απάντησαν ότι μια ενδεχόμενη επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας θα τους χαροποιούσε σε ποσοστό γύρω στο 70%, ενώ θα τους προκαλούσε ανάμικτα συναισθήματα σε ποσοστό περίπου στο 20-25%.

Κεφάλαιο 7.

Συμπεράσματα

Μερικά από τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη, για ένα μεγάλο μέρος του παγκόσμιου πληθυσμού δεν αποτελούν δεδομένα. Σύμφωνα με μελέτες αναγνωρισμένων οργανισμών όπως η UNESCO, μεγάλο ποσοστό μαθητών, απείχαν από την εκπαίδευση, λόγω του κλεισίματος των αιθουσών διδασκαλίας. Τα αποτελέσματα αυτού του γεγονότος δεν είναι άμεσα ορατά όμως πιστεύεται ότι θα επιδεινώσουν γνωστικά, επαγγελματικά άρα και οικονομικά τις ήδη επιβαρυνμένες κοινωνίες στο άμεσο μέλλον.

Η πανδημία και συγκεκριμένα το Lockdown που μεταφράστηκε σε κλείσιμο των αιθουσών διδασκαλίας όλων των εκπαιδευτικών δομών, επηρέασε ανεπανόρθωτα την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Τα παιδιά και οι έφηβοι δεν μπόρεσαν να διαχειριστούν (και πώς θα μπορούσαν άλλωστε) όλη αυτή την ανατροπή στην καθημερινότητά τους, πόσο μάλλον στην εκπαιδευτική τους διαδικασία.

Οι μαθητές προσπάθησαν, οι γονείς προσπάθησαν, οι καθηγητές προσπάθησαν, η τεχνολογία βοήθησε αλλά τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη φυσική παρουσία στην αίθουσα. Σίγουρα μπορεί να υποστηρίξει το έργο των διδασκόντων αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να παίζει πρωταρχικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία εν προκειμένω όμως και λόγω της καθολικής απαγόρευσης είναι προτιμότερο να υιοθετείται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση από την καθολική αποχή. Εξάλλου οι δάσκαλοι και καθηγητές, είναι εκπαιδευμένοι και εξοικειωμένοι με τη δια ζώσης εκπαίδευση και θα απαιτηθεί ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν όλοι πλήρως.

Σαφώς υπήρξε η δυνατότητα των προπτυχιακών φοιτητών να παρακολουθήσουν τα μαθήματά τους διαμορφώνοντας οι ίδιοι το περιβάλλον, μέσω του οποίου θα γινόταν η εκπαιδευτική διαδικασία, πράγμα το οποίο βοήθησε στη βελτίωση της επιβαρυνμένης ψυχολογικής τους κατάστασης. Επιπρόσθετα έδωσε τη δυνατότητα σε περισσότερους ανθρώπους να εκπαιδευτούν μέσω των διαδικτυακών μεταπτυχιακών προγραμμάτων, πράγμα με θετικότερο πρόσημο όχι μόνο στην εγχώρια αλλά και την παγκόσμια εκπαιδευτική διαδικασία.

Σίγουρα ο μεγαλύτεροι εχθροί όλης αυτής της προσπάθειας ήταν η παραμονή στο σπίτι, η βίαιη μεταβολή της καθημερινότητας, ο φόβος για την υγεία τους καθώς και η αβεβαιότητα του μέλλοντος. Όλα αυτά στο σύνολό τους επέδρασαν αρνητικά, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται το έργο των εκπαιδευτικών, των μαθητών και γενικότερα όλων όσων συμμετείχαν σε αυτή την πρωτόγνωρη εκπαιδευτική διαδικασία.

Επιπρόσθετα θα πρέπει να δοθεί αυξημένη βαρύτητα στην ψυχική υγεία όλων των εμπλεκομένων όλων των σταδίων και επιπέδων, διότι επηρεάζεται άμεσα το αποτέλεσμα όλης της εκπαιδευτικής προσπάθειας. Οι μαθητές έχουν επανέλθει, προς το παρόν, στις σχολικές αίθουσες με πολλά προβλήματα κυρίως προσαρμοστικότητας και δυστυχώς τα αποτελέσματα θα τα βιώσουμε σε λίγα χρόνια, όταν αυτά τα παιδιά θα κληθούν να αναλάβουν ηγετικούς ρόλους για την κοινωνία.

Αυτό που αποτελεί εκτίμηση του συγγραφέα είναι ότι γενικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα θα πρέπει να προσαρμοστεί ώστε να μπορέσει να μετριάσει τις αρνητικές επιπτώσεις μελλοντικών παγκόσμιων κρίσεων όπως η υγεία. Επιβάλλεται λοιπόν να δοθούν οι κατευθυντήριες γραμμές στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να εκπαιδευτούν οι αυριανοί ηγέτες της εκπαίδευσης ώστε να αντιμετωπίσουν μελλοντικές προκλήσεις, που αν δεν είμαστε προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουμε, ίσως έχει επιφέρει ολέθρια αποτελέσματα στην ανθρωπότητα. Άρα τα αποτελέσματά της πανδημίας θα παραμείνουν ανεξίτηλα με αρνητικό πρόσημο ή μήπως μέσα από αυτή δόθηκε το έναυσμα για μια νέα αρχή;

Βιβλιογραφία

202003_Εξ_αποστάσεως_υποστήριξη_από_ΕΕΠ.2020. Ανακτήθηκε 13 Δεκέμβριος 2021,

<https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020/202003.pdf>

Θεοδωρίδης, Σ. (2019, Αύγουστος 18). Τι είναι Εκπαίδευση: Πληροφορίες και διάφορα στοιχεία.

Τεχνολογία.net Νέα, ενημέρωση & ειδήσεις στην τεχνολογία. <https://teχνologia.net/ti-einai-ekpaideusi-pi-rofories-kai-diafora-stoixeia/2019/08>

Κανελλοπουλος, Α. Α., & Κουτσουμπα, Μ. (2017). Συνδέοντας την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως

Εκπαίδευση, τις Νέες Τεχνολογίες και τις Μορφές Μάθησης. Η περίπτωση των MOOCs. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 9(4A), 123.

<https://doi.org/10.12681/icodl.1128>

Λιγούτσικου, Έ., Κουτσούμπα, Μ., Κουστουράκης, Γ., & Λιοναράκης, Α. (2015). Η Θεωρία της Πολλαπλής

Νοημοσύνης. ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ & ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 8(1A). <https://doi.org/10.12681/icodl.16>

Λιοναράκης, Α. (2021). «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Πολυμορφική Εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μία

Ποιοτική Προσέγγιση». 15.

Οδηγίες_εξ_αποστάσεως_για_ΕΑΕ_signed.2020. <https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2020.pdf>

Παράγοντες που συμβάλλουν στην κατάθλιψη. (2021, Ιούνιος 27). *Therapia*.

<https://www.therapia.gr/paragontes-katathlipsis/>

Το ψυχικό αποτύπωμα της πανδημίας COVID-19. (2021, Μάρτιος 12). *iatronet.gr*.

<https://www.iatronet.gr/eidiseis-nea/epistimi-zwi/news/61335/to-psyxiko-apotypwma-tis-pandimias-covid-19.html>

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2020. <https://www.minedu.gov.gr.pdf>

Ψηφιακό χάσμα κατά τη διάρκεια του Covid-19. (2020, Νοέμβριος 8). e-thessalia.gr. <https://e-thessalia.gr/psifiako-chasma-kata-ti-diarkeia-toy-covid-19/>

A Case Study of Students' and Teachers'. 2020.

Beesdo, K., Knappe, S., & Pine, D. S. (2009). *Anxiety and Anxiety Disorders in Children and Adolescents: Developmental Issues and Implications for DSM-V. The Psychiatric clinics of North America*, 32(3), 483–524. <https://doi.org/10.1016/j.psc.2009.06.002>

Coping with Stress. (2021, Δεκέμβριος 7). <https://www.cdc.gov/mentalhealth/stress-coping/cope-with-stress/index.html>

COVID 19, technology-based education and disability: The case of Mauritius; emerging practices in inclusive digital learning for students with disabilities—UNESCO Digital Library.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377755>

Curtis, W., Ward, S., Sharp, J., & Hankin, L. (2013). *Education Studies: An Issue Based Approach. Learning Matters.*

Eng-covid-19-disability-briefing-who.pdf.

Grennan, D. (2019). *What Is a Pandemic? JAMA*, 321(9), 910. <https://doi.org/10.1001/jama.2019.0700>

Hargittai, E., & Hinnant, A. (2008). *Digital Inequality: Differences in Young Adults' Use of the Internet. Communication Research*, 35(5), 602–621. <https://doi.org/10.1177/0093650208321782>

INTERNATIONAL JOURNAL OF INSTRUCTIONAL TECHNOLOGY AND DISTANCE LEARNING 2015.
https://www.itdl.org/Journal/Jan_15/Jan15.pdf

Managing Children with Special 2020. <https://www.indianpediatrics.net/oct2020/971.pdf>

Meleo-Erwin, Z., Kollia, B., Fera, J., Jahren, A., & Basch, C. (2021). Online support information for students with disabilities in colleges and universities during the COVID-19 pandemic. *Disability and Health Journal*, 14(1), 101013. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2020.101013>

Rawson, H. E., Bloomer, K., & Kendall, A. (1994). Stress, Anxiety, Depression, and Physical Illness in College Students. *The Journal of Genetic Psychology*, 155(3), 321–330. <https://doi.org/10.1080/00221325.1994.9914782>

Santiago, P., & Organisation for Economic Co-operation and Development (2008). *Tertiary education for the knowledge society*. OECD.

Simonson, M., & Schlosser, L. A. (2009). *Distance Education 3rd Edition: Definition and Glossary of Terms*. IAP.

The-Educational-Digital-Divide-Matt-Harris-Ed.D.2015., <http://mattharrisedd.com/wp-content/uploads/2015/07/The-Educational-Digital-Divide-Matt-Harris-Ed.D.pdf>

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

WHO. (2018, Μάρτιος 30). *Mental health: Strengthening our response*. *Mental Health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

WHO. (2021). *Depression*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>

World Health Organization. (2021). *About the virus*. <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>

Παράρτημα Α. Ερωτηματολόγιο

Επιπτώσεις της πανδημίας Covid-19 στην εκπαίδευση

Επγός (I) Κωστέας Επαμεινώνδας.

Σκοπός του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου είναι η αποτύπωση των επιπτώσεων της πανδημίας Covid-19 στην εκπαίδευση και προορίζεται για τη διπλωματική μου εργασία, στα πλαίσια των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η συμμετοχή σας είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς θα μπορέσω να οδηγηθώ σε ασφαλή συμπεράσματα όσον αφορά τις επιπτώσεις της πανδημίας στην εκπαίδευση.

Σε ότι αφορά την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, θα τηρηθεί μυστικότητα και ανωνυμία. Οι απαντήσεις είναι αυστηρά εμπιστευτικές και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς πέραν από αυτούς της έρευνας.

Σας ευχαριστώ πολύ.

* Απαιτείται : Υποχρεωτική Απάντηση

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ* (Απαιτείται)

Δηλώνω υπεύθυνα ότι είμαι άνω των 18 ετών και επιθυμώ να λάβω μέρος στην παρούσα έρευνα

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Η οικογενειακή σας κατάσταση είναι:

- Άγαμος/η
- Έγγαμος/η
- Έγγαμος/η με παιδιά
- Διαζευγμένος/η με παιδιά
- Διαζευγμένος/η

ΕΡΩΤΗΣΗ2

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ (προαιρετικά)

ΕΡΩΤΗΣΗ3 * (Απαιτείται)

Η ηλικία σας είναι

- 18-22
- 22-25
- 25-30
- 30-35
- 35-40
- 40-50
- Άνω των 50

ΕΡΩΤΗΣΗ4* (Απαιτείται)

Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Άλλο:

ΕΡΩΤΗΣΗ5* (Απαιτείται)

Τόπος μόνιμης κατοικίας κατά την πανδημία.

Επιλογή Νομού

ΕΡΩΤΗΣΗ 6* (Απαιτείται)

Το μορφωτικό σας επίπεδο είναι:

- Απόφοιτος Λυκείου
- Απόφοιτος ΤΕΙ / Αντίστοιχης Στρατιωτικής Σχολής
- Απόφοιτος ΑΕΙ / Αντίστοιχης Στρατιωτικής Σχολής
- Μεταπτυχιακές Σπουδές
- Διδακτορικές Σπουδές
- Άλλο:

ΕΡΩΤΗΣΗ7* (Απαιτείται)

Εργάζεστε ως:

- Δημόσιος υπάλληλος
- Ιδιωτικός υπάλληλος
- Στρατιωτικός
- Φοιτητής / - τρια

ΕΡΩΤΗΣΗ8* (Απαιτείται)

Το χρονικό διάστημα από το Μάρτιο 2020 έως σήμερα υπήρξατε:

- Εκπαιδευτής
- Εκπαιδευόμενος
- Εκπαιδευσα και εκπαιδευτήκα

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Πόσα χρόνια χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικό υπολογιστή;

- Μόνο λόγω διαδικτυακών μαθημάτων
- 1-5 Χρόνια
- Πάνω από 5 χρόνια
- Δε χρησιμοποιώ
- Άλλο

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Γενικά είστε επιφυλακτικοί στις νέες τεχνολογίες:

- Ναι
- Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Από ποιο μέσο επιλέγετε να ενημερωθείτε για τη νόσο Covid-19;

- Internet
- Τηλεόραση
- Εφημερίδες
- Ιατρικό προσωπικό
- Αποφεύγω την ενημέρωση
- Άλλο

ΕΡΩΤΗΣΗ 12

Ποια νέα μέθοδο χρησιμοποιήσατε;

- Ηλεκτρονική πλατφόρμα
- Σύγχρονη εκπαίδευση
- Ασύγχρονη εκπαίδευση
- Άλλο

ΕΡΩΤΗΣΗ 13

Πόσο χρονικό διάστημα χρειάστηκε ώστε να εξοικειωθείτε με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας;

- Λίγες ώρες
- Λίγες ημέρες
- Μία εβδομάδα
- Ένα μήνα
- Δεν μπόρεσα να εξοικειωθώ και δυσκολεύομαι ακόμα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 14

Τα προβλήματα που προέκυπταν με τη νέα μέθοδο διδασκαλίας, επιλύονταν

- Άμεσα
- 1-2 ημέρες
- Άνω των τριών ημερών

ΕΡΩΤΗΣΗ 15

Κατά την εξ'αποστάσεως εκπαίδευση, μπορέσατε να συγκεντρωθείτε στο αντικείμενό σας ή επηρεαζόσασταν από εξωγενείς παράγοντες (π.χ. παιδιά στο σπίτι κλπ.);

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Παρακαλώ απαντήστε από το 1 Καθόλου μέχρι το 10 Πολύ και περιλαμβάνει την περίοδο της παραμονής στο σπίτι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 16

Πόσο δυσκολευτήκατε να κοιμηθείτε;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 17

Πόσο συχνά ξυπνούσατε κατά τη διάρκεια της νύχτας χωρίς προφανή λόγο;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 18

Πόσο δύσκολο ήταν να χαλαρώσετε στο σπίτι;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 19

Πόσο συχνά ξυπνούσατε με αίσθημα κόπωσης;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 20

Κατά πόσο επηρεάστηκε η ψυχολογία σας κατά την παραμονή σας στο σπίτι;

- 1 Καθόλου

- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 21

Σε τί βαθμό πιστεύετε ότι έχει επηρεαστεί η ψυχολογία σας λόγω της πανδημίας;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 22

Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι έχει επηρεαστεί η καθημερινότητά σας λόγω της πανδημίας;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 23

Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι έχουν επηρεαστεί οι επιδόσεις σας όσον αφορά στην εκπαίδευση

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 24

Πιστεύετε ότι τα διαδικτυακά μαθήματα μπόρεσαν να αντικαταστήσουν τη φυσική παρουσία;

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 25

Η εκπαίδευση κατ' οίκων σας επηρέασε αρνητικά

- 1 Καθόλου
- 10 Πολύ

ΕΡΩΤΗΣΗ 26

Αν επηρεαστήκατε, τι πιστεύετε ότι συνετέλεσε περισσότερο;

- Η επικινδυνότητα του covid-19
- Το lockdown
- Α και Β μαζί
- Η αβεβαιότητα για το μετά
- Παραμονή στο σπίτι

ΕΡΩΤΗΣΗ 27

Πώς θα σας εξυπηρετούσε να συνεχιστεί η εκπαίδευσή σας;

- Δια ζώσης
- Διαδικτυακά
- Συνδυασμός και των δύο τρόπων

ΕΡΩΤΗΣΗ 28

Η εκπαίδευση είναι πιο επικοινωνιακή:

- Δια ζώσης
- Διαδικτυακά
- Συνδυασμός και των δύο τρόπων

ΕΡΩΤΗΣΗ 29

Επιθυμείτε την επιστροφή στις αίθουσες διδασκαλίας;

- Ναι
- Όχι

ΕΡΩΤΗΣΗ 30

Πιστεύετε ότι η επιστροφή σας στις αίθουσες θα σας:

- Χαροποιήσει
- Δυσανεστήσει
- Προβλημάτισει
- Δυσκολέψει
- Προκαλέσει ανάμεικτα συναισθήματα